Správa o činnosti komisárky pre deti za rok 2020

Obsah

I. **PRÁVA DIEŤAŤA**
A. Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti práv dieťaťa 2
B. Implementácia záväzkov z Dohovoru OSN o právach dieťaťa v právnom poriadku Slovenskej republiky 3

II. **POSTAVENIE KOMISÁRA PRE DETI** 4
A. Pôsobnosť komisára pre deti 4
B. Nezávislosť komisára pre deti 6

III. **ČINNOSŤ KOMISÁRKY PRE DETI** 8
A. Pomoc pri ochrane práv dieťaťa na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy 8
1. **Problémy vyplývajúce z vplyvov opatrení na zabránenie šírenia vírusu SARS-CoV-2 na práva detí** 9
1.1. Prerušenie prezenčného školského vyučovania v základných školách a stredných školách 10
1.2. Problémy spojené s dištančným vzdelávaním 15
1.3. Problémy spojené s testovaním žiakov na vírus SARS-CoV-2 19
1.4. Usmernenia podávateľom podnetov v súvislosti s opatreniami predchádzania ochoreniu COVID-19 22
1.5. Problémy dodržiavania práv detí žijúcich v prihraničných oblastiach v zahraničí 24
1.6. Problémy spojené so stretávaním sa rodičov detí, ktorí nežijú s dieťaťom v spoločnej domácnosti počas pandémie 25
1.7. Problém prekrytia horných dýchacích ciest žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou 26
2. Problémy spojené so šikanou 28
3. Porušovanie práv žiakov v dôsledku štrajku učiteľov 29
4. Podnety vo veciach osobnej starostlivosti o dieťa 30
B. Problémy spojené so zabezpečením práva na zdravie detí s duševnými poruchami 32
C. Posudzovanie dodržiavania práv dieťaťa prostredníctvom monitorovacej činnosti 46
1. Monitoring dodržiavania práv detí s viacnásobným zdravotným postihnutím v zariadeniach sociálnych služieb 47
2. Monitoring dodržiavania práv detí v centrách pre deti a rodiny 52
3. Monitoring dodržiavania práva dieťaťa so zdravotným postihnutím na predprimárne vzdelávanie 54
4. Monitoring dodržiavania práv detí v reedukačnom centre 62
D. Oblasť medzinárodnej spolupráce 65
E. Iná činnosť komisárky 68
1. Hodnotenie vplyvov verejných politík na práva dieťaťa 68
2. Problémy dodržiavania práv dieťaťa zaznamenané účasťou komisárky v súdnom konaní 70
3. Poradenská činnosť 74
4. Účasť na legislatívnej činnosti a príprave koncepčno-strategických dokumentov ministerstiev 77
5. Spolupráca so zainteresovanými odborníkmi a ostatnými inštitúciami 77

IV. **HOSPODÁRENIE A PERSONÁLNE OBSADENIE ÚRADU KOMISÁRA** 81
A. Hospodárenie úradu komisára s pridelenými rozpočtovými prostriedkami 81
B. Personálne obsadenie úradu komisára 86

V. **PRÍLOHY** 88

Správa o činnosti komisárky pre deti za rok 2020

I. PRÁVA DIEŤAŤA

A. Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti práv dieťaťa

Dňa 20. novembra 1989 bol v New Yorku prijatý Dohovor OSN o právach dieťaťa (ďalej len „Dohovor“). V mene Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky bol Dohovor podpísaný v New Yorku 30. septembra 1990. S Dohovorom vyslovilo súhlas Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a prezident Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky ho ratifikoval. Ratifikačná listina bola uložená u generálneho tajomníka OSN, depozitára Dohovoru 7. januára 1991. Dohovor nadobudol platnosť na základe svojho článku 49 ods. 1 dňom 2. septembra 1990. Pre Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku nadobudol platnosť v súlade so svojím článkom 49 ods. 2 dňom 6. februára 1991.

Kľúčové posolstvá Dohovoru sú založené na ideách Charty Spojených národov (ďalej len „Charta“). Zásady Charty potvrdzujú vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti. Rovnako vychádzajú zo Všeobecnej deklarácie ľudských práv (1948), v ktorej Spojené národy vyhlásili, že detstvo má nárok na osobitnú starostlivosť a pomoc v presvedčení, že rodina, ako základná jednotka spoločnosti a prirodzené prostredie pre rast a blaho všetkých svojich členov a najmä detí, musí mať nárok na potrebnú ochranu a takú pomoc, aby mohla bezo zvyšku plniť svoju úlohu v spoločnosti, uznávajúc, že v záujme plného a harmonického rozvoja osobnosti musí dieťa vyrastať v rodinnom prostredí v atmosfére šťastia, lásky a porozumenia. Záväzky formulované v Dohovore vychádzajú tiež z potreby zabezpečiť dieťaťu osobitnú starostlivosť zakotvenú v Ženevskej deklarácii práv dieťaťa (1924) a z Deklarácie práv dieťaťa (1959) a uznanej vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, v Medzinárodnom pakte o občianskych, sociálnych a kultúrnych právach (1966), v Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (1966) a v štatútoch a v príslušných dokumentoch odborných organizácií zaoberajúcich sa starostlivosťou o blaho detí. Dohovor má na mysli postulát zakotvený v Deklarácii práv dieťaťa, že dieťa potrebuje osobitné záruky, starostlivosť a zodpovedajúcu právnu ochranu pred narodením aj po ňom.

Pri posudzovaní práv detí je **zásadným princípom Dohovoru záujem dieťaťa**; podľa článku 3 Dohovoru tento záujem **musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí**, nech už sa uskutočňuje verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi orgánmi alebo zákonodarnými orgánmi. Toto právo sa vzťahuje na jednotlivé deti, skupinu detí alebo deti všeobecne[1)] a vyjadruje jednu zo základných hodnôt, na ktorých je Dohovor budovaný. V Dohovore nie je určená žiadna hierarchia práv, preto všetky práva v ňom zakotvené sú v najlepšom záujme dieťaťa a žiadne právo nesmie byť ohrozené negatívnym výkladom najlepšieho záujmu dieťaťa.

Česká a Slovenská Federatívna Republika patrila medzi prvé štáty, ktoré Dohovor ratifikovali. Je potrebné tiež zdôrazniť, že Slovenská republika ako jeden z dvoch nástupníckych

1) Ďalej v texte budú všetky tieto kategórie označené pojmom „dieťa“.

štátov po zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky rozdelením – 31. decembra 1992[2)] prevzala záväzky z medzinárodných zmlúv od 1. januára 1993, ktorých zmluvnou stranou do 31. decembra 1992 bola Česká a Slovenská Federatívna Republika na základe sukcesie v súlade najmä s čl. 34 Viedenského Dohovoru z 23. augusta 1978 o sukcesii štátov vo vzťahu k zmluvám – č. 33/2001 Z. z. a na základe uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č. 85 z 3. decembra 1992, ktorým sa schválilo vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky o členstve Slovenskej republiky v Rade Európy a o prevzatí záväzkov z medzinárodných zmlúv. Súčasťou týchto záväzkov je aj Dohovor.

Týmto sa Slovenská republika **zaviazala v článku 3 ods. 2 Dohovoru zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho**, pričom musí brať zreteľ na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných osôb právne za neho zodpovedných a robiť pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia. Ďalej sa Slovenská republika zaviazala, že zabezpečí, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu ako aj kompetentného dozoru. Dohovor v článku 4 zaväzuje Slovenskú republiku vykonať všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia na vykonávanie práv uznaných Dohovorom v maximálnom rozsahu svojich prostriedkov a v prípade potreby aj v rámci medzinárodnej spolupráce. Práva dieťaťa sú ďalej podrobnejšie rozpracované aj v osobitných dokumentoch patriacich k Dohovoru[3)].

B. Implementácia záväzkov Dohovoru v právnom poriadku Slovenskej republiky

Podľa článku 154c Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) je Dohovor súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky a má prednosť pred zákonom, ak zabezpečuje väčší rozsah ústavných práv a slobôd. V zmysle konštantnej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) k článku 154c Ústavy predstavujú Dohovor a judikatúra naň sa vzťahujúca pre vnútroštátne orgány aplikácie práva záväzné výkladové smernice na výklad a uplatňovanie zákonnej úpravy základných práv a slobôd zakotvených v druhej hlave Ústavy, a tým normujú rámec, ktorý tieto orgány v konkrétnom prípade nemôžu prekročiť.

Viaceré záväzky Dohovoru sú obsiahnuté v Ústave a zároveň sú jednotlivé záväzky v celom rozsahu implementované v osobitných zákonoch. Pojem najlepšieho záujmu dieťaťa a všetky ustanovenia Dohovoru sú v slovenskej vnútroštátnej právnej úprave implementované. Z Dohovoru, ktorý zaväzuje Slovenskú republiku, vyplýva pozitívny záväzok štátu urobiť opatrenia, prostredníctvom ktorých sa každému dieťaťu zabezpečí možnosť uplatniť svoje práva zaručené týmto Dohovorom (II. ÚS 47/97).
Zoznam týchto právnych predpisov je uvedený v prílohe č. 2.

[2)] Ústavný zákon z 25. novembra 1992 č. 542/1992 Zb. o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.

[3)] Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch - publikovaný ako Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 256/2009 Z. z. Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii - publikovaný ako Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 424/2004 Z. z. Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení (OPCP) - publikovaný ako Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č. 91/2014 Z. z.

II. POSTAVENIE KOMISÁRA PRE DETI

Nevyhnutnosť zriadenia inštitútu komisára pre deti uznala Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) v roku 2015, keď po viacnásobných upozorneniach Výboru OSN pre práva dieťaťa o potrebe zriadiť osobitný nezávislý orgán na ochranu práv detí zriadila zákonom č.176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o komisárovi“) inštitút komisára pre deti, ako aj Úrad komisára pre deti (ďalej len „úrad komisára“) a vymedzila ich postavenie a pôsobnosť. Špecifickosť agendy komisára pre deti je skutočnosť, že sa zaoberá výlučne právami detí a presadzuje zákonným spôsobom ich ochranu v súlade so všeobecným princípom najlepšieho záujmu dieťaťa a ďalšími právami detí zakotvenými v medzinárodných zmluvách, ktorými je Slovenská republika viazaná.

A. Pôsobnosť komisára pre deti

Pri posudzovaní činnosti komisára pre deti je dôležité vychádzať z jeho zákonom ustanovenej pôsobnosti. Postavenie a pôsobnosť, povinnosti a oprávnenia komisára pre deti sú vymedzené v zákone o komisárovi. Ustanovenie § 2 zákona o komisárovi vymedzuje základnú úlohu komisára pre deti, ktorou je podieľanie sa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Ustanovenie § 3 ods. 1 zákona o komisárovi vymedzuje osobný rozsah pôsobnosti komisára pre deti na orgány verejnej správy, ktorými sú na účely tohto zákona orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy a ďalej na právnické osoby a fyzické osoby, ktoré podľa osobitného predpisu zasahujú do práv a povinností v oblasti verejnej správy a na právnické osoby a fyzické osoby – podnikateľov.

Ustanovenie § 3 ods. 2 zákona o komisárovi negatívne vymedzuje, na ktoré orgány sa pôsobnosť komisára pre deti nevzťahuje. Ide o výkon právomocí národnej rady, prezidenta Slovenskej republiky, vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“), ústavného súdu prokuratúry, súdu, Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, verejného ochrancu práv, komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, spravodajských služieb a výkon rozhodovacích právomocí policajta, ktorý je orgánom činným v trestnom konaní; to neplatí, ak ide o právomoci, ktoré tieto orgány vykonávajú ako orgány verejnej správy.

Povinnosti komisára pre deti vymedzuje ustanovenie § 4 ods. 1 a ods. 4 zákona o komisárovi, pričom komisár pre deti a) posudzuje na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy dodržiavanie práv dieťaťa, b) monitoruje dodržiavanie práv dieťaťa najmä vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, a uskutočňovaním výskumov a prieskumov na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv detí, c) presadzuje záujmy detí v spoločnosti, spolupracuje s deťmi priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv detí, konzultuje s deťmi veci, ktoré sa ich týkajú, skúma názory detí a podporuje ich záujem o verejné otázky, d) podporuje zvyšovanie povedomia o právach dieťaťa v spoločnosti, e) spolupracuje so zahraničnými subjektmi a medzinárodnými subjektmi, ktoré sa podieľajú na výkone práv dieťaťa alebo ochrane práv dieťaťa.

Ďalšie povinnosti komisára pre deti sú ustanovené v § 5 ods. 1 zákona o komisárovi, a to povinnosť predkladať národnej rade každoročne do konca marca správu o činnosti za predchádzajúci kalendárny rok. Súčasťou tejto správy sú najmä poznatky z činností podľa § 4 ods. 1 písm. a) a b) a návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

Ustanovenie § 4 ods. 3 zákona o komisárovi priznáva komisárovi pre deti, ak je dieťa vo väzbe z dôvodu uvedeného v § 71 ods. 1 písm. b) alebo ods. 2 písm. b) Trestného poriadku (ďalej len „kolúzna väzba“), oprávnenie hovoriť aj bez prítomnosti tretích osôb s dieťaťom, ktoré je umiestnené v mieste, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, ochranné liečenie alebo ochranná výchova, alebo v mieste, kde sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie alebo predbežné opatrenie podľa osobitného predpisu.

Podľa § 7 ods. 4 zákona o komisárovi môže komisár pre deti poveriť riaditeľa úradu komisára alebo zamestnanca úradu komisára plnením úloh podľa § 4 ods. 2 písm. a) prvého bodu a druhého bodu a písm. b), okrem výkonu oprávnenia podľa § 4 ods. 2 písm. b) v mieste, kde sa vykonáva kolúzna väzba.

Oprávnenia komisára pre deti sú upravené v § 4 ods. 2 a 4 nasledovne: komisár pre deti je oprávnený

a) požadovať 1. informácie a údaje na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa a na účely monitorovania dodržiavania práv dieťaťa, 2. kópie spisovej dokumentácie na účely posúdenia dodržiavania práv dieťaťa vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov, 3. od orgánov verejnej správy výkon ich oprávnení, 4. stanovisko k výsledku posúdenia podľa odseku 1 písm. a) a stanovisko k výsledku monitorovacej činnosti podľa odseku 1 písm. b) a prijatie opatrení, ak výsledkom posúdenia alebo monitorovacej činnosti je zistenie, že bolo porušené právo dieťaťa alebo ohrozené právo dieťaťa,
b) hovoriť aj bez prítomnosti tretích osôb s dieťaťom, ktoré je umiestnené v mieste, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, ochranné liečenie alebo ochranná výchova, alebo v mieste, kde sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie alebo neodkladné opatrenie podľa osobitného predpisu,
c) predkladať oznámenia v mene dieťaťa alebo detí podľa medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná,
d) podávať vyjadrenia v prípadoch, ktoré posudzoval podľa odseku 1 písm. a),
e) vydávať stanoviská vo veciach dodržiavania práv dieťaťa,
f) navrhovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia podľa odseku 1 písm. a) alebo podľa výsledkov monitorovacej činnosti podľa odseku 1 písm. b),
g) zúčastniť sa konania podľa všeobecných predpisov o konaní pred súdmi.

Ak je dieťa vo väzbe, komisár pre deti je oprávnený hovoriť s dieťaťom po dohode s obhajcom dieťaťa.

Podľa § 7 ods. 1 zákona o komisárovi úlohy spojené s odborným, organizačným a materiálno-technickým zabezpečením činnosti komisára pre deti plní úrad komisára.

Vecnú pôsobnosť komisára pre deti vymedzuje § 4 zákona o komisárovi tak, že všetky zákonom vymedzené aktivity komisára sú orientované výlučne na presadzovanie a monitorovanie práv a záujmov dieťaťa; teda nie rodičov dieťaťa, ani iných zákonných zástupcov dieťaťa, ani iných osôb.

Zákon zreteľne **vymedzuje pôsobnosť komisára pre deti vo veciach práv detí na „presadzovanie", „posudzovanie", „podporovanie", „monitorovanie" a „spoluprácu".** Je potrebné zdôrazniť, že **zákon nepriznáva komisárovi pre deti rozhodovaciu právomoc vo veciach ochrany práv dieťaťa,** ako sa často mylne rodičia detí (ale aj širšia verejnosť) domnievajú**;** rozhodovanie vo veciach práv dieťaťa zveril zákon súdu, resp. v určených veciach aj orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (úrad práce, sociálnych vecí a rodiny). Z mylnej predstavy o „neobmedzených" možnostiach komisára pre deti a z neznalosti zákonom vymedzenej pôsobnosti komisára pre deti pramenia mnohé nedorozumenia a nespokojnosť niektorých rodičov, ktorí v nádeji, že komisárka pre deti priamo autoritatívne zasiahne, rozhodne a vyrieši problém spojený s dieťaťom, vyjadrujú sklamanie a subjektívne nesprávne vnímajú, že komisárka pre deti im nepomohla. O hraniciach kompetencií komisára pre deti sú podávatelia podnetov poučovaní, avšak aj napriek tomu (snáď aj z dôvodov často prítomného emočného vypätia) si túto skutočnosť nie vždy osvoja.

B. Nezávislosť komisára pre deti

Komisár pre deti predstavuje nezávislý orgán, ktorý svoju pôsobnosť vykonáva oddelene od iných orgánov (§ 2 ods. 2 zákona o komisárovi). Komisár pre deti je pri svojej činnosti viazaný len a len ústavou, zákonmi a inými všeobecne záväznými predpismi, Dohovorom, ktorý má na základe čl. 7 ods. 5 ústavy prednosť pred zákonmi, ako aj opčnými protokolmi na vykonanie dohovoru. **Ustanovenie § 2 zákona o komisárovi jednoznačne deklaruje nezávislosť komisára pre deti v súlade s prílohou rezolúcie 48/134 Valného zhromaždenia OSN z 20. decembra 1993 o Vnútroštátnych inštitúciách na presadzovanie a ochranu ľudských práv (tzv. Parížske princípy) „Zloženie a záruka nezávislosti a plurality"**. „Vzhľadom na skutočnosť, že komisár sa podieľa na ochrane práv podporou a presadzovaním práv osobitne zaručených špecifickým skupinám, ktorými sú deti, medzinárodnými dohovormi, jeho **nezávislosť okrem iného spočíva aj v tom, že orgány verejnej moci nemôžu zasiahnuť do výkonu jeho pôsobnosti či oprávnení. Bude výlučne na komisárovi, kedy a ako uplatní svoju právomoc vymedzenú zákonom o komisárovi, a teda pri výkone svojej funkcie je nezávislý a svoje oprávnenia vykonáva oddelene od iných orgánov."**[4)] Znamená to, že **žiadny orgán štátnej moci nemôže vydávať komisárovi pokyny či návrhy alebo odporúčania na spôsob vybavenia vecí zverených do pôsobnosti komisára pre deti**. To môže výlučne zákon alebo dohovor. V priebehu roka 2020 boli zaznamenané ambície zasahovať do nezávislosti komisárky pre deti (spôsob vybavovania podnetov podaných rodičmi detí) zo strany niektorých poslancov národnej rady, čo komisárka pre deti striktne odmietla.

Nezávislosť má zásadný význam pre existenciu inštitútu komisára pre deti. Zárukou nezávislosti komisára pre deti je nezlučiteľnosť funkcie komisára pre deti s inými ústavnými funkciami. Komisár pre deti nemôže popri výkone funkcie komisára pre deti vykonávať funkciu v inom orgáne verejnej moci alebo inú platenú funkciu, byť členom politickej strany alebo politického hnutia, podnikať ani vykonávať inú zárobkovú činnosť okrem správy vlastného majetku, správy majetku dieťaťa, správy majetku osoby, ktorej spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená, alebo správy majetku osoby, ktorá bola pozbavená spôsobilosti na právne úkony, a vedeckej, pedagogickej, literárnej, a umeleckej činnosti. Ak by aj po úspešnej voľbe vykonával vyššie uvedené funkcie, alebo činnosti, je povinný do 30 dní odo dňa začatia výkonu funkcie

4) Dôvodová správa, osobitná časť k § 2 návrhu zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov, tlač. 1499.

takúto činnosť, resp. funkciu ukončiť alebo vykonať zákonom ustanovený právny úkon smerujúci k jej skončeniu.

V rámci Správy o priebehu a výsledkoch prerokovania Konsolidovanej tretej, štvrtej a piatej periodickej správy Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa pred Výborom OSN pre práva dieťaťa a návrh gescie k Záverečným odporúčaniam Výboru OSN pre práva dieťaťa Výbor v ustanovení č. 12 ods. a) a b) v súvislosti s vytvorením samostatného inštitútu komisára pre deti, uviedol i záväzok pre štát prostredníctvom ministerstva financií: „V zmysle svojho všeobecného komentára č. 2 (2002) o úlohe nezávislých inštitúcií pre zachovávanie ľudských práv, Výbor odporúča, aby zmluvný štát zabezpečil nezávislosť inštitútu komisára pre deti, v zmysle procesu jeho zvolenia, financovania, mandátu a imunity s cieľom garantovať plný súlad s Parížskymi zásadami a aby zabezpečil adekvátne a dlhodobé financovanie pre inštitút komisára pre deti a zriadil systém monitorovania implementácie opatrení navrhnutých komisárom.".

II. ČINNOSŤ KOMISÁRKY PRE DETI

Tak ako po minulé roky, aj v roku 2020 bola činnosť komisárky pre deti (ďalej len „komisárka“) zameraná na ochranu a monitorovanie práv detí, ktorých dodržiavanie vyplýva z Dohovoru a tiež z právneho poriadku Slovenskej republiky. Avšak monitorovanie práv detí sa nemohlo uskutočniť v celom rozsahu a v termínoch podľa pôvodne naplánovaných úloh. Zabránil tomu nepredvídaný výskyt pandémie spôsobenej šírením vírusu SARS-CoV-2 a ochorením na COVID-19 naprieč celým územím Slovenskej republiky a ostatných štátov sveta. Opatrenia na zabránenie šírenia vírusu boli okrem iného zamerané s menšími časovými prestávkami aj na zákaz návštev v zariadeniach, v ktorých sú umiestňované deti, na prerušenie prezenčnej školskej výučby v školách, na zastavenie činnosti školských klubov. Viaceré opatrenia významným spôsobom zasiahli do práv detí garantovaných Dohovorom, Ústavou alebo zákonmi. Preto sa činnosť komisárky a rovnako zamestnancov úradu komisára zamerali predovšetkým na monitorovanie tých práv detí, ktoré boli dotknuté pandemickými opatreniami.

V nadväznosti na opatrenia na zabránenie šírenia vírusu SARS-CoV-2 vydaných vládou, Úradom verejného zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „úrad verejného zdravotníctva“), hlavným hygienikom Slovenskej republiky (ďalej len „hlavný hygienik“), Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ministertvo zdravotníctva“), Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo sociálnych vecí a rodiny“), Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“) a ostatnými príslušnými orgánmi štátnej správy boli v kritických obdobiach núdzového stavu bol stanovený osobitný režom osobných návštev podávateľov podnetov, spolupracujúcich osôb a iných osôb na pracovisku úradu komisára. Avšak po vyhodnotení situácie konkrétneho prípadu bola vždy podávateľom podnetov daná možnosť osobne navštíviť úrad komisára s cieľom osobného rozhovoru s komisárkou alebo s povereným odborným zamestancom úradu komisára.

A. Pomoc pri ochrane práv dieťaťa na základe podnetu alebo z iniciatívy komisárky pre deti

Podľa § 2 ods. 3 zákona o komisárovi sa na komisára pre deti môže obrátiť každý, kto má vedomosť o porušovaní práv detí alebo o ich ohrození. Zároveň v zmysle § 2 ods. 4 zákona o komisárovi má dieťa právo obrátiť sa na komisára samo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia svojich rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov.

Pri styku s komisárom pre deti môže každý používať svoj materinský jazyk a komunikovať vo forme pre neho prístupnej. Podnet komisárovi pre deti možno podať písomne, ústne do zápisnice, telefaxom alebo elektronickými prostriedkami, prípadne prostredníctvom webového portálu komisára pre deti www.komisarpredeti.sk, e-mailom info@komisarpredeti.sk. Taktiež je možné využiť Slovenskú poštu, a. s., ktorá doručí akékoľvek podanie označené „Pre komisárku pre deti“, bez toho, aby takéto podanie bolo

opatrené poštovou známkou, alebo aby bolo v obálke. Zároveň úrad komisára zriadil non-stop linku 0950 439 342, na ktorú sa môžu osoby, ktoré potrebujú pomoc, obrátiť.

V roku 2020 evidoval úrad komisára **1416 podnetov**. **Nových podnetov bolo v hodnotenom roku 1200.** V roku sa 2020 **prešetrovalo ešte aj 216 prenesených podnetov z predchádzajúcich rokov**, ktoré nebolo možné najmä z dôvodov prebiehajúcich konaní pred súdmi, orgánmi štátnej správy, či inými inštitúciami uzatvoriť v roku 2019. Popri tom zaznamenali zamestanci úradu komisára približne 1600 telefonických podnetov a dopytov, ktoré nie sú v registratúre podnetov zaznamenané.

Rok	Celkový počet podnetov	Počet riešených prenesených podnetov z predchádzajúcich rokov	Počet nových podnetov	Celkový počet otázok (poradenská činnosť)	Počet otázok z oblasti práva	Počet otázok z oblasti SPOD[5)]
2020	**1416**	**216**	**1200**	**1022**	**390**	**632**

Pri vybavovaní podnetov postupuje komisárka a odborní zamestnanci úradu komisára podľa § 21 až 29 zákona o komisárovi.

Podnety sa v hodnotenom období obsahovo zameriavali najčastejšie na výhrady spojené s prerušením školského vyučovania a s tým spojeným právom dieťaťa na vzdelanie, na práva dieťaťa na stretávanie s rodičom, ktorému dieťa nebolo súdnym rozhodnutím (alebo schválenej dohody rodičov) zverené do osobnej starostlivosti, na problémy nerešpektovania rozhodnutia súdu pri striedavej osobnej starostlivosti rodičov počas pandémie, na problémy spojené s obavami zdravotných rizík ako dôsledok testovania detí na zistenie prítomnosti vírusu SARS-CoV-2, na šikanu, na zdravotné problémy detí spojené s prekrytím horných dýchacích ciest, na zanedbávanie výchovy a starostlivosti o dieťa dieťaťa rodičom, ktorému bolo dieťa súdnym rozhodnutím zverené.

So zreteľom na skutočnosť, že prevažná časť podnetov sa týkala dôsledkov opatrení verejných orgánov a zasiahla do rovnakých práv významnej časti detí, sme v predkladanej správe upustili od ilustratívnych príbehov jednotlivých podnetov a preferovali sme zhrnutie najčastejších podnetov, resp. takých, ktoré najviac zasiahli do práv detí.

1. Problémy vyplývajúce z vplyvov opatrení na zabránenie šírenia vírusu SARS-CoV-2 na práva detí

V súvislosti s opatreniami príslušných orgánov vydaných na predchádzanie šíreniu vírusu SARS-CoV-2 týkajúcich sa maloletých detí a žiakov, ich nedobrovoľného testovania, mimoriadnych režimov vyučovania v rámci povinnej školskej dochádzky a prerušenie školského vyučovania sa na komisárku obrátilo viac ako 793 rodičov so žiadosťou o zaujatie stanoviska a zasadenie sa o normalizáciu výučby a navrátenie žiakov do škôl. Najväčšiu časť podnetov možno obsahovo zaradiť k posudzovaniu možného porušenia práv dieťaťa pri otázkach

5) Sociálnoprávna ochrana detí.

týkajúcich sa nedostatočného utvorenia podmienok na dištančné vzdelávanie a podmieňovania prezenčného vzdelávania preukázaním negatívneho testu na zistenie vírusu SARS-CoV-2.

V súvislosti s podnetmi poukazujúcimi na porušovanie práv detí v dôsledku protipandemických opatrení v prvej vlne pandémie komisárka v začiatkoch požiadala podávateľov podnetov o trpezlivosť pri utváraní podmienok na dištančné vzdelávanie a organizáciu vo výchovno-vzdelávacom procese. V tejto oblasti sa komisárka opakovane obracala na ministra školstva, vedy, výskumu a športu (ďalej lem „minister školstva"), na ministra práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len minister sociálnych vecí a rodiny), na hlavného hygienika, na ministra vnútra ako na predsedu Ústredného krízového štábu Slovenskej republiky (ďalej len „krízový štáb"), na ministra zdravotníctva a následne aj na predsedu vlády Slovenskej republiky (ďalej len „predseda vlády"), na prezidentku Slovenskej republiky ako aj na zástupcov Združenia miest a obcí Slovenska a Únie miest Slovenska s požiadavkou na prijatie opatrení, ktoré by umožnili deťom vzdelávať sa prezenčnou formou aj počas situácie v súvislosti s ochorením na COVID-19. Na listy komisárky ku dňu predloženia tejto j správy neboli doručené odpovede, aj keď niektoré písomnosti komisárka postúpila už v máji 2020.

1.1. Prerušenie prezenčného školského vyučovania v základných školách a stredných školách

Podnety rodičov poukazovali na viacero problémov vyplývajúcich z dlhodobého prerušenia prezenčnej výučby v základných školách a stredných školách.

Komisárka upozorňovala na nevyhnutnosť čo najskoršieho návratu detí do školského prostredia, pretože tak, ako uvádzajú aj mnohí pedopsychiatri, psychológovia, pedagógovia a sociológovia, plnenie školských povinností v domácom prostredí oberá deti o možnosť kontaktovať sa s rovesníckou skupinou, nadobúdať zručnosti v rámci socializácie, kontaktovať sa osobne s učiteľmi, nemohli chodiť von, stretávať sa s kamarátmi, venovať sa organizovaným a skupinovým športovým aktivitám a iné.[6)] Deti sa nachádzajú v rôznom rodinnom prostredí, to znamená, sú denne konfrontované so situáciou doma. Sú deti, ktoré majú bezpečné prostredie, dobré podmienky. No nemálo detí je svedkami hádok, alkoholových excesov rodičov a domáceho násilia. Na mnohé z nich prechádza tlak zo strachu rodičov o zamestnanie, finančné zabezpečenie, veľakrát vnímajú diskusie o súčasnej epidemiologickej situácii a o rozporných stanoviskách na ňu. Na mnohých z nich sa prejavujú psychické príznaky strachu z ekonomickej nedostatočnosti (zo strachu rodičov o zamestnanie, finančné zabezpečenie). Prešli etapou nového spôsobu vyučovania, narušilo to ich návyky a režim, čo narušuje ich celkovú duševnú pohodu a rovnováhu.

Žiaci majú za sebou značne rozdielny spôsob vyučovania. Komisárka upozorňovala tiež na rozdiel v obsahu vzdelávania detí, ktoré sa v roku 2020 vzdelávali dištančnou formou oproti deťom, ktoré v predchádzajúcich rokoch v tých istých ročníkoch dostali v rámci obsahu vzdelávania požadovaný komplex vedomostí. Z tohto hľadiska sa vzdelávanie detí jednotlivých ročníkov v roku 2020 oproti rovnakým ročníkom v predchádzajúcich rokoch javí ako diskriminačné.

6) Viď časť tejto správy Problémy spojené so zabezpečením práva na zdravie detí s duševnými poruchami.

Okrem toho žiaci stredných odborných škôl pri dištančnom vzdelávaní nemali vôbec prístup k praktickému vyučovaniu, čo je podstatná podmienka získania kvalifikácie pre budúce povolanie. Takáto forma prípravy na povolanie sa úplne míňa účinku.

Aj druhá vlna pandémie priniesla prerušenie školského vyučovania všetkým školám s výnimkou materských škôl a prvého stupňa základných škôl. Primárnu zodpovednosť za organizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu nesú riaditelia škôl. Šancu vzdelávať sa prezenčnou formou dostali deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a aj deti z marginalizovaných rómskych komunít v špeciálnych základných školách. Značná časť žiakov, ktorým nebolo umožnené vzdelávanie prezenčnou formou, však malo aj naďalej základný problém s tým, že nemali a stále nemajú v domácom prostredí utvorené podmienky na online vzdelávanie (notebook, počítač, nedostatočné pokrytie rádiovým signálom mobilnej siete a v neposlednom rade svoj osobný priestor s písacím stolom).

Komisárka upozorňuje, že prerušenie školského vyučovania je zásahom do ústavného práva na vzdelanie značného množstva detí a na negatívne následky prerušenia školského vyučovania. Podľa zistení Inštitútu vzdelávacej politiky[7] „...**o prístup ku vzdelávaniu prišlo počas minulého roka takmer 52 tisíc žiakov a žiačok základných a stredných škôl (7,5 % žiackej populácie).** Až 8,2 % žiakov základných škôl a 5 % študentov stredných škôl sa nemuselo zapojiť do výučby. Čísla sú ešte alarmujúcejšie v prípade žiakov a študentov špeciálnych škôl a tých zo znevýhodneného sociálneho prostredia. **Až štvrtina detí navštevujúcich základnú školu s vysokým podielom žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia nebola zapojená do dištančnej výučby**. V prípade stredných škôl s podobným zastúpením študentov išlo o výpadok takmer 14 % detí z vyučovacieho procesu.“.[6]

Zatvorenie škôl má podľa odhadov Svetovej banky ďalekosiahle dôsledky aj na budúce príjmy detí, ktorých sa zatvorenie škôl týka. „Svetová banka (2020) odhaduje, že pri strate 0,6 roka efektívnej školskej výučby by súčasná kohorta žiakov prvého a druhého stupňa základných škôl mohla prísť o $ 872 príjmu mesačne, čo predstavuje celkom $16 000 počas odpracovaných rokov. Podľa OECD (2020) každý ďalší rok školskej dochádzky zvyšuje životný príjem v priemere o 7,5 až 10 %. Ak teda žiaci I. a II. stupňa ZŠ a študenti SŠ vynechali tretinu školského roka, hrozia im o 3 % percentá nižšie zárobky, ako v prípade, keby školskú dochádzku nevynechali. Na Slovensku sa teda v dôsledku zatvorenia škôl počas prvej vlny zníži budúca mzda detí na primárnom a sekundárnom stupni vzdelania o 0,3 až 0,9 %, a to počas celého pracovného života (Hellebrandt, 2020).“.[6]

Komisárka poukázala na skutočnosť, že na dištančnú formu výučby, na ktorú museli školy v krátkom čase prejsť, neboli mnohé z nich pripravené. Na túto formu neboli a nie sú pripravení ani rodičia školopovinných detí. Veľakrát nevedia deťom vysvetliť preberané učivo formou online vyučovania (často ide aj o vysokoškolsky vzdelaných rodičov).

Stanovisko komisárky k dlhodobému prerušeniu prezenčného školského vyučovania v školách

7) Obmedzená škola, obmedzená budúcnosť: Vplyv obmedzenia školskej dochádzky ako opatrenia proti šíreniu Covid-19 na populáciu slovenských detí. Inštitút vzdelávacej politiky 2020, zverejnené na stránke Úradu vlády Slovenskej republiky: obmedzena_skola_obmedzena_buducnost.pdf (gov.sk).
Hlavné zistenia z dotazníkového prieskumu v základných a stredných školách o priebehu dištančnej výučby v školskom roku 2019/2020 zverejnené na stránke MŠVVŠ SR.

Pri posudzovaní opodstatnenosti dlhodobého zatvorenia škôl a prerušenia prezenčného vyučovania v školách treba mať na zreteli popri ochrane verejného zdravia aj dôsledky takejto radikálnej zmeny vyučovania na duševný stav dieťaťa, na penzum osvojených vedomostí, na ústavné hľadisko práva na vzdelanie a tiež práva dieťaťa garantované medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Vychádzať treba teda

- **z ústavného práva na vzdelanie a z ústavnej povinnosti školskej dochádzky zakotvenej v článku 42 Ústavy a**
- **zároveň aj z Dohovoru OSN o právach dieťaťa**, ktorým je Slovenská republika viazaná.

- Právo na vzdelanie je podľa čl. 42 ods. 1 Ústavy základným právom každého občana.
- Podľa čl. 42 ods. 1 Ústavy je školská dochádzka povinná. Čl. 42 ods. 2 Ústavy priznáva všetkým občanom právo na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách, podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách.
- Podľa čl. 35 ods. 1 Ústavy má každý právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň.
- Podľa čl. 51 ods. 2 Ústavy podmienky a rozsah obmedzenia základných práv a slobôd a rozsah povinností v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a **núdzového stavu** ustanoví ústavný zákon.
- Podľa článku 28 **Dohovoru** štáty sú povinné realizovať právo na vzdelanie a **na základe rovných možností** zaviesť pre všetky deti bezplatné a povinné základné vzdelanie, ďalej podnecovať rozvoj rôznych foriem stredného vzdelania a **prijať opatrenia na podporu <u>pravidelnej školskej dochádzky</u>**. Ak sa v texte dohovoru uvádza výraz „pravidelná školská dochádzka“, myslí sa tým prezenčné vyučovanie v školách.
- Podľa článku 154c Ústavy majú **medzinárodné zmluvy o ľudských právach** a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím tohto ústavného zákona, sú súčasťou jej právneho poriadku a **majú prednosť pred zákonom**, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd. Článok 42 Ústavy je súčasťou druhej hlavy Ústavy, ktorá upravuje základné práva a slobody, a teda že článok 28 dohovoru má prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.
- Podľa čl. 51 ods. 2 Ústavy podmienky a rozsah obmedzenia základných práv a slobôd a rozsah povinností v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a **núdzového stavu ustanoví ústavný zákon**.
- **Podľa článku 5 ods. 4 ústavného zákona** č. 227/2020 Z. z. **o bezpečnosti štátu v čase** vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a **núdzového stavu** v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústavný zákon“) v čase núdzového stavu vyhláseného z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie **možno v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas podľa závažnosti ohrozenia obmedziť základné práva a slobody** a uložiť povinnosti na postihnutom alebo na bezprostredne ohrozenom území, ktorým môže byť aj celé územie Slovenskej republiky, a to **<u>najviac v rozsahu</u> podľa odseku 3 písm. a), b), e), g), h) alebo písmeno j).**
- Odsek 3 v článku 5 ústavného zákona pripúšťa v čase núdzového stavu vyhláseného z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas podľa závažnosti ohrozenia len tieto obmedzenia:
  a) obmedziť nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia núteným pobytom v obydlí alebo evakuáciou na určené miesto,
  b) uložiť pracovnú povinnosť na zabezpečenie zásobovania, udržiavania pozemných komunikácií a železníc, prevádzkovania dopravy, vodovodov a kanalizácií, výroby a rozvodu elektriny, plynu a tepla, výkonu zdravotnej starostlivosti, poskytovania sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, udržiavania verejného poriadku alebo odstraňovania vzniknutých škôd,
  e) obmedziť nedotknuteľnosť obydlia na ubytovanie evakuovaných osôb,
  g) obmedziť slobodu pohybu a pobytu,

h) obmedziť alebo zakázať uplatňovanie práva pokojne sa zhromažďovať alebo zhromažďovanie na verejnosti,
j) zabezpečiť vstup do vysielania rozhlasu a televízie spojený s výzvami a informáciami pre obyvateľstvo.

Z uvedeného vyplýva, že ústavný zákon dovoľuje obmedziť výlučne taxatívne vymedzené základné ľudské práva a slobody, ďalej taxatívne vymedzené politické práva a taxatívne vymedzené hospodárske, sociálne a kultúrne práva. **Právo na vzdelanie garantované článkom 42 Ústavy medzi povolené obmedzenia ľudských práv ústavný zákon nezaraďuje a rovnako nezaraďuje medzi obmedzenia ani povinnú školskú dochádzku podľa článku 28 dohovoru.**

- Povinnú školskú dochádzku upravuje zákon č. 245/2008 Z. z. **o výchove a vzdelávaní** (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Podľa § 19 ods. 1 školského zákona nikoho nemožno oslobodiť od plnenia povinnej školskej dochádzky. Podľa § 20 ods. 1 školského zákona **sa povinná školská dochádzka plní v základných školách,** v stredných školách a v školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa tohto zákona, ak tento zákon neustanovuje inak.
- Podľa § 54 ods. 12 sa **pre žiakov, ktorí plnia povinnú školskú dochádzku**, **vzdelávanie organizuje výlučne dennou formou štúdia** alebo formou individuálneho vzdelávania.
- Podľa § 144 ods. 1 školského zákona má dieťa alebo žiak právo na **rovnoprávny prístup ku vzdelávaniu.**
- Podľa § 144 ods. 6 písm. a) školského zákona má zákonný zástupca **právo žiadať**, **aby sa v rámci výchovy a vzdelávania v škole** alebo v školskom zariadení poskytovali deťom a žiakom **informácie a vedomosti vecne a mnohostranne v súlade so súčasným poznaním sveta a v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa tohto zákona.**
- Ustanovenie § 144 ods. 8 ukladá zákonnému zástupcovi dieťaťa povinnosť prihlásiť dieťa na **plnenie povinnej školskej dochádzky** a dbať o to, aby dieťa dochádzalo do školy pravidelne a včas, ak mu nezabezpečí inú formu vzdelávania podľa tohto zákona.
- Podľa § 145 ods. 1 školského zákona **práva ustanovené týmto zákonom sa zaručujú rovnako každému uchádzačovi, dieťaťu, žiakovi** a poslucháčovi **v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní** ustanovenou osobitným predpisom.
- Podľa § 150 ods. 8 školského zákona ak sa vyhlási núdzový stav alebo mimoriadna situácia, ak sa nariadi zákaz prevádzky škôl a školských zariadení podľa 24 ods. 1 a § 48 ods. 4 písm. e) zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, **minister školstva môže rozhodnúť o mimoriadnom prerušení školského vyučovania v školách alebo o mimoriadnom prerušení prevádzky školských zariadení**. Zákon č. 355/2007 Z. z o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov umožňuje úradu verejného zdravotníctva alebo regionálnemu úradu verejného zdravotníctva pri ohrození verejného zdravia v § 48 ods. 4 písm. e) nariadiť opatrením zákaz alebo obmedzenie prevádzky zariadení, v ktorých dochádza k zhromažďovaniu osôb. Takýmto zariadením je v zmysle § 24 ods. 1 písm. a) aj zariadenie, ktoré má oprávnenie uskutočňovať výchovu a vzdelávanie.

Porovnaním s článkom 5 ods. 4 ústavného zákona, ktorý taxatívne vymedzuje rozsah dovolených obmedzení základných práv a slobôd a ktorý obmedzenie práva na vzdelanie ani obmedzenie povinnej školskej dochádzky nedovoľuje, vzniká kolízia ústavného práva na vzdelanie s možnosťou obmedzenia slobody pohybu. Avšak aj za tejto kolízie možno vyvodiť

záver, že **je dôvodná pochybnosť, či ustanovenie § 150 ods. 8 školského zákona je v súlade s článkom 5 ods. 4 ústavného zákona.**

Minister školstva vydal 26. marca 2020 rozhodnutie č.2020/10610:1-A1030, ktorým mimoriadne prerušil školské vyučovanie v školách od 30. marca 2020 až do odvolania. 16. júna 2020 minister školstva, vedy, výskumu a športu vydal rozhodnutie č. 2020/12836:1-A2110, ktorým sa **obnovuje s účinnosťou** od 22. júna 2020 **školské vyučovanie vo všetkých druhoch a typoch škôl a všetkých ročníkoch, ak tak rozhodne zriaďovateľ**. **Obnovenie školského vyučovania teda minister podmienil rozhodnutím zriaďovateľa.** V praxi to znamenalo, že viaceré školy školské vyučovanie nemuseli obnoviť. **Použitý spôsob delegovania obnovenia školskej výučby na zriaďovateľov nie je konformný s ústavným právom na vzdelanie a s ústavnou povinnosťou školskej dochádzky.** Zriaďovateľmi základných škôl a stredných škôl sú obce, samosprávne kraje alebo súkromné fyzické osoby a súkromné právnické osoby. **Zriaďovateľovi v žiadnom prípade neprislúcha obmedziť uvedené ústavné práva.**

Podľa všeobecne dostupných informácií v prvom kole testovania uskutočneného v dňoch 31. októbra 2020 a 1. novembra 2020 bolo celkovo otestovaných 3 625 332 osôb, z nich malo pozitívny výsledok 38 359, t. j. 1,06 %. Pozitívny výsledok testu v druhom kole vo vybraných 45 okresoch (7. a 8. 11. 2020) bol u 0,7% osôb.[8)] Vychádzajúc z výsledkov celoplošného testovania na vírus SARS-CoV-2 bolo teda zrejmé, **že mimoriadne prerušenie školského vyučovania v školách už nemalo v tomto období rozumné opodstatnenie.** Tento názor sa zakladá na požiadavke **zásady proporcionality, ktorá sa podľa stanoviska Európskej komisie pre demokraciu (Benátska komisia) „musí vzťahovať** tak na rozhodnutia o zákaze vychádzania a ich vykonávanie a **na súvisiace opatrenia, ktoré môžu mať vplyv na iné práva a slobody, ktoré môžu pozostávať z ďalších obmedzení, ktoré môžu byť uvalené na obyvateľstvo počas zákazu vychádzania**, **napríklad zatvorenie škôl**. **Všetky tieto opatrenia musia byť primerané hrozbe a jej bezprostrednosti, nesmú trvať dlhšie ako samotná hrozba a musia sa vzťahovať iba na regióny, ktoré sú ňou postihnuté“.**[9)] Okrem toho komisárka poukazuje aj na **článok 13 ods. 4 Ústavy**, podľa ktorého pri obmedzovaní základných práv sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Tieto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ. **Je teda opodstatnené domnievať sa, že dlhodobé prerušenie školského vyučovania v školách pre celé územie Slovenskej republiky, nebolo v súlade so zásadou proporcionality, pretože za situácie v danom období nebolo možné tvrdiť, že verejný záujem na ochrane zdravia prostriedkom obmedzenia ústavného práva na vzdelanie prevyšoval nad individuálnymi ústavnými právami jednotlivcov, v tomto prípade žiakov.**

Pre úplnosť informácie pripomíname, že komisárka nie je subjektom oprávneným podávať na ústavný súd návrh na vyslovenie nesúladu ustanovenia platného zákona s ústavou alebo s ústavným zákonom. V tomto smere by sa očakávala iniciatíva tých subjektov, ktorým ústava takéto právo priznáva.

8) https://korona.gov.sk/celoplosne-plosne-testovanie-na covid-19/.

9) Predbežná správa o opatreniach v členských štátoch Európskej únie v dôsledku krízy COVID-19 a ich vplyv na demokraciu, právny štát a základné práva. Stanovisko Európskej komisie pre demokraciu (Benátska komisia) č. 995/2020.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Komisárka upozornila už v máji 2020 ministra školstva na rozdiely v obsahu vzdelávania detí, ktoré sa v roku 2020 vzdelávali dištančnou formou oproti deťom, ktoré v predchádzajúcom roku v tých istých ročníkoch dostali v rámci obsahu vzdelávania požadovaný komplex vedomostí a požiadala ho o prijatie opatrení, ktoré zabezpečia plnohodnotné vzdelávanie všetkým žiakom základných škôl a stredných škôl.**

- **Komisárka zároveň odporúča, aby sa v budúcom období prerušenie školského vyučovania v školách nerealizovalo celoplošne, ale len na území tých miest a obcí, v ktorých bude pandemická situácia kritická a len na nevyhnutný čas.**
  Zabezpečí: minister školstva v spolupráci ministrom zdravotníctva, so ZMOS, Úniou miest, združením SK8 a súkromnými zriaďovateľmi základných škôl a stredných škôl

1.2. Problémy spojené s dištančným vzdelávaním

Vo viacerých podnetoch rodičia žiadali komisárku, aby zasiahla vo veci neadekvátneho prístupu k deťom pri vzdelávaní dištančnou formou. Medzi najčastejšie problémy rodičia uvádzali

- nedostatok finančných zdrojov zakúpiť pre každé dieťa PC, najmä ak je v rodine viac detí,
- nedostatok finančných zdrojov na zabezpečenie pripojenia na internet a tým nezabezpečenie dištančného vzdelávania,
- nemožnosť pripojenia na internet v danej lokalite (nedostatočné pokrytie rádiovým signálom mobilnej siete),
- diskriminačný prístup voči žiakom, ktorí nemajú prístup k online vzdelávaniu,
- časté vypadávanie internetu, čo narúša kontinuitu vzdelávacieho procesu,
- nedostatočné vysvetlenie pertraktovanej učebnej látky,
- nedostatočné pochopenie pertraktovanej učebnej látky žiakom pri online vzdelávaní,
- nedostatočné pochopenie učebnej látky formou pracovných zošitov, ak žiak nemal prístup k online vzdelávaniu,
- sťažená komunikácia medzi žiakmi a učiteľmi,
- neexistujúca „živá“ sociálna komunikácia medzi žiakmi,
- značne redukovaný obsah pertraktovanej učebnej látky.

Pedopsychiatri a psychológovia upozorňovali na nárast depresií, duševných porúch, domáceho násilia a kyberšikany ako dôsledok zatvorených škôl.[5)] Okrem toho deti nemali možnosť adekvátneho športového vyžitia a záujmovej činnosti, v dôsledku čoho sa oslabuje ich náležitý telesný a duševný vývin.

Komisárka sa v tejto veci obrátila na ministra školstva, ktorého v liste z 15. mája 2020

- upozornila na problémy spojené s prerušením školskej dochádzky a s dištančným vzdelávaním; *citujeme z listu:*
  „….V Ústave Slovenskej republiky v čl. 42 ods. 1 sa uvádza, že každý má právo na vzdelanie. Školská dochádzka je povinná. Jej dĺžku po vekovú hranicu ustanoví zákon. V ods. 2 toho istého článku je ďalej uvedené, že občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách, podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách. Článkom 12 ods. 2 Ústavy sa základné práva a slobody zaručujú na

území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať. V čl. 13 ods. 1 písm. a) a c) Ústavy je uvedené, že povinnosti možno ukladať zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd, nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2...“,

- ďalej komisárka upozornila na skutočnosť, že pri dištančnom vzdelávaní nastali medzi deťmi jednotlivých škôl, jednotlivých tried, jednotlivých miest a obcí značné rozdiely v obsahu zvládnutého učiva,
- požiadala o informácie, ako ministerstvo plánuje usmerniť školy o vysporiadaní sa s doplnením obsahu vzdelávania za predchádzajúci školský rok pri nástupe detí do školy v školskom roku 2020/2021,
- požiadala o informácie o opatreniach na vyrovnávanie rozdielov v obsahu vzdelávania z predchádzajúceho školského roku (2019/2020) tak, aby to nemalo presah do preťaženia žiaka a dopadu na jeho duševné zdravie pri nástupe do nového školského roku 2020/2021,
- upozornila na informácie od rodičov na nedostatok učiteľov z odborných predmetov ako matematika, fyzika, ale aj z jazykov (napríklad anglického jazyka),
- upozornila na to, že prezenčné vyučovanie ohlásené od 1. júna 2020, nebude mať formu klasického plnohodnotného vyučovania, skôr bude službou pre rodičov,
- informovala ministra školstva, že po spustení prezenčného vyučovania od 01. júna 2020 v praxi dochádza k tomu, že deti, ktoré boli dopoludnia v škole (väčšinou s vychovávateľkami, veľakrát sa učili len slovenský jazyk a matematiku), popoludní sa dištančne vzdelávali online formou a do neskorých večerných hodín vypracovávali zadané úlohy na nasledujúci deň; vyjadrila sa, že v uvedených prípadoch dochádza k preťažovaniu detí,
- informovala, že viaceré deti sa cítia diskriminované v tom, že sa nemohli zúčastniť návratu do školy od 1. júna 2020, a to z rôznych príčin. Najčastejšou príčinou bola nepriaznivá finančná situácia v rodine, ktorá neumožnila zakúpiť deťom dostatočný počet rúšok a jednorazových vreckoviek, ak tieto nezabezpečil zriaďovateľ školy. Častou príčinou bola aj nedostatočná kapacita školy za dodržania predpísaných hygienicko-epidemiologických opatrení a tiež naplnenosť kapacity v zmysle prednostného umiestnenia žiakov podľa kritérií uvedených v bode 4. rozhodnutia ministra školstva, č. 2020/12033:2-A2110.

Na problematiku uzatvorenia škôl a prechodu na dištančné vzdelávanie upozornil aj Inštitút vzdelávacej politiky ministerstva školstva, ktorý v dokumente „Hlavné zistenia z dotazníkového prieskumu v základných a stredných školách o priebehu dištančnej výučby v školskom roku 2019/2020“ uvádza, že „...len 81,5 % žiackej populácie malo podľa odhadov samotných škôl prístup k online výučbe a podľa prepočtov na základe riaditeľských odhadov a odhadov triednych učiteľov a učiteliek **nebolo do dištančného vzdelávania zapojených 52 000 žiakov** a žiačok základných a stredných škôl. **Takmer 128 000 žiakov a žiačok (18,5 % žiackej populácie) sa neučilo prostredníctvom internetu** (väčšia časť z nich sa pravdepodobne vzdelávala inými formami dištančnej výučby, napr. prostredníctvom zasielania tlačených pracovných listov). Ukázalo sa, že väčšina učiteľov a učiteliek kombinovala online a offline formy dištančnej výučby. **Oba spôsoby síce hodnotili** triedni učitelia a učiteľky zapojené do prieskumu **ako menej efektívne v porovnaní s bežnou, prezenčnou výučbou, no offline výučbu hodnotili ako výrazne menej efektívnu**. Triedne učiteľky a učitelia mali tiež podľa vlastných slov pri diaľkovom vzdelávaní problém dostatočne efektívne vysvetľovať učivo, poskytovať žiačkam a žiakom spätnú väzbu a kontaktovať sa s nimi. Pri online výučbe prevažovalo zasielanie zadaní emailom alebo inými komunikačnými kanálmi (tzv. asynchrónna

výučba). Takýto spôsob online výučby pritom simuluje bežné vzdelávanie v menšej miere než synchrónna výučba, t. j. napríklad organizácia online hodín. Online hodiny pritom prevažovali ako spôsob online výučby len u čosi viac ako 20 % učiteliek a učiteľov zapojených do prieskumu. **Online vzdelávanie sprevádzali podľa učiteliek a učiteľov najmä problémy súvisiace s nedostatočnými digitálnymi zručnosťami žiačok a žiakov. V rámci offline výučby** síce takmer pätina dopytovaných učiteliek a učiteľov kombinovala zasielanie pracovných listov s telefonickým kontaktom, rovnako však **približne pätina z nich výlučne zasielala pracovné listy. Pri takejto forme výučby pritom nemajú žiaci a žiačky prístup k potrebnej pedagogickej podpore** nevyhnutnej pre zvládnutie zadaní zo školy (napr. vysvetlenie učiva, pomoc pri vypracovávaní zadaní a pod.).
V prípade opätovného uzatvorenia škôl by sa potrebovalo v rôznych oblastiach dištančnej výučby vzdelávať takmer 80 % učiteliek a učiteľov zapojených do prieskumu. Hoci išlo o celkom novú situáciu a učiteľky a učitelia na Slovensku nie sú systematicky pripravovaní na vzdelávanie v oblasti dištančnej výučby, **počas uzatvorenia škôl absolvovala takéto vzdelávanie necelá polovica z nich.**
Riaditeľky a riaditelia škôl by v prípade opätovného uzatvorenia škôl **potrebovali podporu v sprístupňovaní online výučby** žiačkam a žiakom, **poskytovanie internetových služieb a hlasových hovorov pre učiteľský zbor**, ako aj **dostupnosť kvalitných učebných materiálov pre dištančné vzdelávanie.**
Situácia bola kritická predovšetkým v školách s vysokým zastúpením žiakov a žiačok zo sociálne znevýhodneného prostredia a v špeciálnych základných školách. Podiel nezapojených detí a detí, ktoré sa neučili prostredníctvom internetu, bol v týchto školách **niekoľkonásobne vyšší oproti priemeru iných škôl.** Učiteľky a učitelia v týchto školách častejšie hlásili problémy súvisiace s diaľkovým vzdelávaním a **riaditeľky a riaditelia týchto škôl častejšie uvádzali**, že by v prípade opätovného uzavretia škôl **potrebovali podporu najmä v oblasti sprístupnenia prezenčného vzdelávania** pre vybrané skupiny žiakov a žiačok (napríklad so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami) **a v oblasti podpory offline vzdelávania** (napr. podpora pri tlači a distribúcii pracovných listov).“[10)]

Komisárka poukazuje zároveň na neexistenciu plánu, ako nahradiť plnohodnotné vzdelávanie. „Na Slovensku máme v súčasnosti tisíce žiakov a študentov, ktorí stratili prakticky rok plnohodnotného vzdelávania. V súčasnosti neexistuje nijaký plán, ktorý by sa zaoberal tým, ako tieto straty nahradiť. Zanedbanie zmiernenia následkov pandémie potvrdzuje aj štúdia v spolupráci UNESCO, UNICEF a Svetovej banky (2020), z ktorej vyplýva, že vyše 15% krajín po opätovnom otvorení škôl neposkytuje študentom a žiakom dodatočnú podporu a možnosti na dobehnutie zameškaného učiva. Medzi tieto krajiny sa patrí aj Slovensko. Štúdia navyše upozorňuje, že medzery vo vzdelávaní prehlbujú nielen rozdiely medzi skupinami obyvateľstva v rámci štátov, ale aj medzinárodné rozdiely. Svetová banka (2020) pritom varuje, že už pred prepuknutím pandémie Covid-19 53% detí do 10 rokov pochádzajúcich z rodín z chudobných krajín zaostávali v schopnostiach čítať a porozumieť jednoduchému textu.“[6)]

Komisárka so znepokojením sledovala negatívne vplyvy pandemických opatrení na deti, najmä na žiakov, a preto venovala takýmto opatreniam náležitú pozornosť so zameraním na obhajobu najlepšieho záujmu detí. Komisárka zastáva názor, že jedným z hlavných cieľov prijímaných opatrení musí byť aj ochrana práv detí, ich zdravia, všestranného zdravého vývinu a všetky opatrenia musia v čo najmenšej miere negatívne ovplyvňovať život dieťaťa.
Ako riziká vidí komisárka:

- nenaplnenie cieľov vzdelávania obmedzeným vstupom do vzdelávacích zariadení,

10) Hlavné zistenia z dotazníkového prieskumu v základných a stredných školách o priebehu dištančnej výučby v školskom roku 2019/2020 zverejnené na stránke MŠVVŠ SR.

- možné zhoršenie duševného zdravia detí v dôsledku ťažkostí s prístupom k vhodnej starostlivosti, podpore a prevencii,
- zvýšenie rizika neodhalenia rôznych krízových situácií, pričom deťom nebude v dostatočnej miere poskytnutá potrebná podpora a ochrana,
- nenaplní sa plnohodnotné vzdelávanie, najmä v prípadoch, keď bola zmenená povinná prezenčná školská dochádzka na dištančnú (online) formu vzdelávania,
- deťom sa odopiera právo na rozvíjanie svojich schopností a záujmov v školských kluboch, záujmových krúžkoch a podobných zariadeniach,
- negatívny vplyv niekoľkohodinového sedenia pred PC monitorom na zdravie detí,
- izoláciou detí sa úplne stráca živý kontakt so spolužiakmi, kamarátmi a s rodinnými príslušníkmi,
- nezohľadňujú sa v dostatočnej miere potreby detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- deťom odopiera právo na všestranné rozvíjanie duševného a fyzického vývinu,
- izoláciou strácajú sociálne zručnosti, ktoré je možné rozvíjať len živými kontaktmi s ľuďmi, najmä so svojimi rovesníkmi,
- žiakom stredných odborných škôl sa nedostáva plnohodnotnej prípravy na budúce povolanie, čo sa môže v budúcnosti negatívne prejaviť v ich uplatnení na trhu práce.

Preto 10. novembra 2020 zaslala komisárka list dotknutým členom vlády, v ktorom upozornila na riziká spojené s prerušením školského vyučovania v školách a v ktorom požiadala zainteresovaných a zodpovedných členov vlády o zodpovedanie zásadných otázok:

- ako vláda zabezpečila, aby sa pri opatreniach prijatých v dôsledku pandémie dodržiavali práva dieťaťa,
- aké opatrenia prijala vláda na zabezpečenie toho, aby sa pred prijatím rozhodnutí o opatreniach týkajúcich sa pandémie ochorenia COVID-19 vykonali hodnotenia vplyvu na práva dieťaťa na všetkých úrovniach (národnej, regionálnej a miestnej),
- aké opatrenia prijíma vláda na zabezpečenie toho, aby systémy podpory a ochrany detí existovali v celej krajine, a to aj počas pandémie ochorenia COVID-19,
- aké opatrenia prijíma vláda na zabezpečenie toho, aby finančná kríza spôsobená pandémiou mala čo najmenší vplyv na práva detí na celoštátnej úrovni.

Na tieto listy komisárka nedostala žiadnu odpoveď, hoci to orgánom verejnej správy ukladá § 4 ods. 2 písm. a) bod 3 zákona o komisárovi.

Vo veci problémov s dlhodobým vzdelávaním dištančnou formou sa komisárka s otázkami obrátila listom na predsedu vlády s tým, že dokument postúpila na vedomie aj prezidentke Slovenskej republiky. Ani na tieto listy nedostala komisárka odpoveď.

Komisárka zdôrazňuje, že poukázaním na uvedené problémy dlhodobého prerušenia vyučovania v školách a na problémy spojené s digitálnym vzdelávaním nemá ambíciu bagatelizovať vážnosť rizík spojených s pandémiou. Naopak, jej záujmom je podporovať ochranu zdravia detí. No zároveň odporúča ministrovi školstva, ministrovi zdravotníctva a ostatným dotknutým ministrom, aby v budúcnosti, skôr, než pristúpia k rozhodnutiam, starostlivo zvažovali vplyvy zamýšľaných opatrení na všetky skupiny detí, aby opatrenia koordinovali a aby citlivo zvažovali nevyhnutnosť celoplošného prerušenia prezenčnej povinnej školskej dochádzky a celoplošného zatvorenia stredných odborných škôl a aby metodicky pripravili systém dištančnej výučby tak, aby učitelia a žiaci výučbu zvládali s minimálnymi problémami. Zároveň je potrebné zabezpečiť, aby každý žiak mal prístup k online vzdelávaniu.

Návrhy prostriedku nápravy

- **Komisárka požiadala ministra školstva o usmernenie škôl vo veci nastavenia režimu online vzdelávania tak, aby nedochádzalo k preťažovaniu detí do neskorých večerných hodín.**
  Zabezpečí: minister školstva

- **Komisárka odporúča prijať opatrenia, ktoré zlepšia prístup všetkých detí k bezplatnému, kvalitnému a inkluzívnemu vzdelaniu a budú viesť k obnove prezenčnej formy výučby.**
  Zabezpečí: minister školstva v spolupráci so ZMOS, Úniou miest, združením SK8 a súkromnými zriaďovateľmi základných škôl a stredných škôl

- **Komisárka odporúča zvážiť opakovanie ročníka 2019/2020 pre žiakov základných škôl a stredných škôl.**
  Zabezpečí: minister školstva

- **Alternatívne komisárka odporúča zmierniť výpadky vedomostí v dôsledku prerušeného prezenčného vzdelávania prijatím vyrovnávacích plánov, ktoré určia spôsob, ako dobehnutie zameškaného učiva nahradiť.**
  Zabezpečí: minister školstva

Pozitívne prístupy k opatreniam na zabránenie šírenia vírusu SARS-CoV-2 na práva detí

Komisárka pozitívne vnímala aktivity Štátneho pedagogického ústavu „Učíme na diaľku", ktorý informoval rodičov a pedagogickú obec o aktuálnych usmerneniach, odporúčaniach, zdrojoch a nástrojoch, ktoré by mohli učiteľom a vedeniu škôl pomáhať zvládnuť dištančné vzdelávanie. RTVS 11. novembra pokračovala vo vysielaní relácie Školský klub, ktorý bol pomocou a podporou pre rodičov a deti, ktorí sa vzdelávali online. Tvorcovia vyjadrili snahu naplniť slová upútavky: „Keď nemôžeme ísť do školy my, môže prísť škola k nám!"

1.3. Problémy spojené s testovaním žiakov na vírus SARS-CoV-2

Viaceré podnety sa týkali problémov spojených s testovaním žiakov na zistenie vírusu SARS-CoV-2. Rodičia sa obrátili na komisárku s požiadavkou zabrániť testovaniu žiakov na zistenie vírusu SARS-CoV-2 ako podmienky povolenia vstupu do budovy školy za účelom prezenčnej výučby. Vyslovili obavy z následkov vykonaného testu na zdravie dieťaťa. Poukazovali na ústavné právo a povinnosť školskej dochádzky a vyslovili obavu, že toto právo, ak je podmienené podrobením sa testu na zistenie vírusu SARS-CoV-2, je porušované. Poukázali tiež na to, že ministerstvo školstva neurčilo, za akých podmienok a akou formou sa bude uskutočňovať vzdelávanie detí, ktoré sa tzv. „dobrovoľne" nepodriadia testu na zistenie vírusu SARS-CoV-2.

Stanovisko komisárky k nútenému testovaniu žiakov na zistenie prítomnosti vírusu SARS-CoV-2

Komisárka sa nevyjadruje k otázke, či vecná pôsobnosť úradu verejného zdravotníctva na vydávanie vyhlášok a iných opatrení, ktoré obmedzujú základné práva a slobody fyzických osôb *(a teda aj tých, ktoré maloletým deťom zakazujú v súvislosti s plnením povinnej školskej dochádzky a ústavného práva na vzdelanie vstup do priestorov školy bez preukázania sa negatívnym testom na zistenie vírusu SARS-CoV*-2), a tiež právna forma týchto opatrení, sú v súlade s Ústavou, hoci aj o tejto otázke sú dôvodné pochybnosti.

Avšak vychádzajúc z garancií práva na vzdelanie, ktoré poskytuje každému dieťaťu bez rozdielu Dohovor a právny poriadok Slovenskej republiky vrátane Ústavy, komisárka zastáva názor, že podmieňovanie vstupu žiaka do priestorov školy za účelom plnenia povinnej školskej dochádzky a s tým spojeného ústavného práva na vzdelanie preukázaním sa negatívnym testom na zistenie vírusu SARS-CoV-2 bolo v skutočnosti vynúteným testovaním maloletých detí. Takéto vynútené testovanie maloletých detí (žiakov) bez súhlasu zákonných zástupcov detí nebolo v roku 2020 právne dovolené. Nebolo teda v súlade s ústavným právom na vzdelávanie podmieňovať účasť žiaka na prezenčnej výučbe podrobením sa testu na zistenie vírusu SARS-CoV-2 a jeho preukázaním sa pri vstupe do priestorov školy, ak tento žiak nevykazuje symptómy nakazenia chorobou.

Komisárka zároveň poukazuje na článok 16 ods. 1 Ústavy, ktorý zaručuje nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia. Ako už bolo uvedené v časti 1.1.[11)], **ústavný zákon** pripúšťa v článku 5 ods. 3 v čase núdzového stavu vyhláseného z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie možnosť obmedzenia v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas podľa závažnosti ohrozenia len taxatívne vymedzené obmedzenia základných práv a slobôd, medzi ktoré, okrem iného, patrí aj nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia; to je však možné výlučne len v spojení s núteným pobytom v obydlí alebo evakuáciou na určené miesto. Teda nie je možné akékoľvek obmedzenie nedotknuteľnosti osoby, ani také, ktoré spočíva vo vynútenom testovaní žiakov na zistenie vírusu SARS-CoV-2.

Svoje stanovisko opiera komisárka aj o ustanovenia §§ 2, 4 až 6 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zdravotnej starostlivosti“) v znení platnom v roku 2020.

- Test na zistenie vírusu SARS-CoV-2 sa vykonáva metódou steru z nosa, čo je odoberaním biologického materiálu a z právneho hľadiska ide o zásah do telesnej integrity osoby.
- Odoberanie biologického materiálu z ľudského tela je zdravotný výkon, a teda poskytovaním zdravotnej starostlivosti.
- Podľa § 4 ods. 4 zákona o zdravotnej starostlivosti **na poskytovanie zdravotnej starostlivosti sa vyžaduje informovaný súhlas zákonného zástupcu maloletých detí.**
- Ošetrujúci zdravotnícky pracovník je povinný informovať o účele, povahe, následkoch a zdravotných rizikách poskytnutia zdravotnej starostlivosti, o možnostiach voľby navrhovaných postupov a o zdravotných rizikách odmietnutia poskytnutia zdravotnej starostlivosti zákonného zástupcu, ak osobou, ktorej sa má zdravotná starostlivosť poskytnúť, je maloleté dieťa. Znamená to, že v rámci informácie je zdravotnícky pracovník povinný informovať zákonného zástupcu okrem iného aj o tom, či použitý spôsob vykonania testu na zistenie vírusu SARS-CoV-2 je uznanou medicínskou metódou, či test samotný je

11) 1.1. Prerušenie prezenčného školského vyučovania v základných školách a stredných školách.

certifikovaný uznanou certifikačnou autoritou, o všetkých prípadných následkoch použitej metódy testovania a následkoch použitého testu.

- Ošetrujúci zdravotnícky pracovník je podľa § 6 ods. 2 zákona o zdravotnej starostlivosti **povinný poskytnúť poučenie zrozumiteľne, ohľaduplne, bez nátlaku,** s možnosťou a dostatočným časom slobodne sa rozhodnúť pre informovaný súhlas a primerane rozumovej a vôľovej vyspelosti a zdravotnému stavu osoby, ktorú má poučiť. Ošetrujúci zdravotnícky pracovník je povinný zaznamenať v príslušnom elektronickom zdravotnom zázname v elektronickej zdravotnej knižke informáciu o tom, či bolo osobe poskytnuté poučenie, či osoba udelila informovaný súhlas alebo odmietla udeliť informovaný súhlas.
- Informovaný súhlas sa nevyžaduje len v prípade neodkladnej starostlivosti, ak nemožno včas získať informovaný súhlas, ale ho možno predpokladať, ďalej ochranného liečenia uloženého súdom a poskytovania zdravotnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu podľa osobitného predpisu, v prípade ústavnej starostlivosti, ak ide o osobu, ktorá šíri prenosnú chorobu, ktorá závažným spôsobom ohrozuje jej okolie, alebo ambulantnej starostlivosti alebo ústavnej starostlivosti, ak ide o osobu, ktorá v dôsledku duševnej poruchy alebo s príznakmi duševnej poruchy ohrozuje seba alebo svoje okolie, alebo ak hrozí vážne zhoršenie jej zdravotného stavu.
- Ak zákonný zástupca odmietne dať informovaný súhlas, zákon umožňuje poskytovateľovi dať návrh na súd, avšak len vtedy, ak je to v záujme osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas, ktorej sa má zdravotná starostlivosť poskytnúť. V tomto prípade súhlas súdu s poskytnutím zdravotnej starostlivosti nahrádza informovaný súhlas zákonného zástupcu. Do rozhodnutia súdu možno vykonávať len také zdravotné výkony, ktoré sú nevyhnutné na záchranu života tejto osoby.
- Zákon o zdravotnej starostlivosti prikazuje zdravotníckemu zamestnancovi spôsob poučenia, obsah poučenia, odmietnutie poučenia, **informovaný súhlas**, odmietnutie informovaného súhlasu a odvolanie informovaného súhlasu zaznamenať ako **súčasť zápisu do zdravotnej dokumentácie**.
- Zákon o zdravotnej starostlivosti ukladá poskytovateľovi poskytovať zdravotnú starostlivosť správne. Zdravotná starostlivosť je poskytnutá správne, ak sa vykonajú všetky **zdravotné výkony na správne určenie choroby** so zabezpečením včasnej a účinnej liečby s cieľom uzdravenia osoby alebo zlepšenia stavu osoby pri zohľadnení súčasných poznatkov lekárskej vedy a v súlade so štandardnými postupmi na výkon prevencie, štandardnými diagnostickými postupmi a štandardnými terapeutickými postupmi pri zohľadnení individuálneho stavu pacienta.

Z uvedeného vyplýva, že test na zistenie vírusu SARS-CoV-2 metódou odoberania biologického materiálu (výterom z nosa), ak sa uskutočňuje na dieťati, je podmienený súhlasom jeho zákonného zástupcu.

Podmieňovanie účasti na školskom vyučovaní v školách preukázaním výsledku testu na zistenie vírusu SARS-CoV-2 nemá oporu v platných zákonoch, ktoré majú prednosť pred vyhláškami či inými rezortnými opatreniami alebo nariaďovaniami škôl či ich zriaďovateľov.

Ako sa uvádza vyššie, **školská dochádzka je nielen ústavnou povinnosťou, ale aj ústavným právom dieťaťa. Žiadny zákon nedovoľuje dieťa diskriminovať a vylúčiť ho z vyučovania formou prezenčnej výučby v škole len z toho dôvodu, že sa nepodrobil testu na zistenie vírusu SARS-CoV-2, ak je dieťa zdravé a nevykazuje symptómy ochorenia COVID-19.** O to viac, ak prax ukázala, že zvyčajne používané antigénové testy nie sú dostatočne spoľahlivé a keď test nevykonávajú vo všetkých prípadoch odborne spôsobilé osoby.

Ak dieťa vykazuje symptómy ochorenia COVID-19, rodič je povinný podrobiť dieťa lekárskej prehliadke a v takom prípade, ak lekár uzná, že dieťa je nositeľom vírusu SARS-CoV-2, nariadi mu karanténu, ktorú je rodič povinný dodržať.

Návrh prostriedkov nápravy
Využívajúc oprávnenie, ktoré komisárke poskytuje § 4 ods. 2 písm. f) zákona o komisárovi odporučila komisárka ministrovi školstva, aby minister urýchlene prijal opatrenia na návrat všetkých detí do školy tak, aby sa výučba všetkých detí realizovala prezenčnou formou v školách bez ďalších podmienok.

K problematike podmieňovania povinnej školskej dochádzky testovaním žiakov komisárka poskytla 18. novembra 2020 verejnosti „Stanovisko komisárky pre deti Viery Tomanovej k nedobrovoľnému testovaniu maloletých detí na COVID-19“, v ktorom sú spracované podrobnosti k uvedenej téme. Uvedené stanovisko je zverejnené na webovom sídle úradu a v písomnej forme bolo odoslané ministrovi školstva, vedy, výskumu a športu, ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny, ministrovi zdravotníctva, hlavnému hygienikovi SR.

Na tieto písomne podané prostriedky nápravy ministri nereagovali, hoci im povinnosť odpovedať ukladá zákon o komisárovi.

1.4. Usmernenia podávateľom podnetov v súvislosti s opatreniami predchádzania na zistenie vírusu SARS-CoV-2

Pôsobnosť komisára je striktne vymedzená v zákone o komisárovi a komisárka nemá pôsobnosť priamo direktívne zasiahnuť vo veciach podávaných podnetov. Preto viaceré podnety, týkajúce sa zatvorenia škôl, povinnosti žiakov základných škôl a detí v materských školách mať počas vyučovania prekryté horné dýchacie cesty a tiež vo veci podmieňovania účasti na prezenčnom vzdelávaní v škole testom na zistenie vírusu SARS-CoV-2, odstupoval úrad komisára vecne príslušným ministerstvám, resp. aj úradu verejného zdravotníctva a krízovému štábu. Tieto **inštitúcie neposkytli komisárke spätnú informáciu, či a ako vec vybavili**, hoci im povinnosť odpovedať ukladá § 26 zákona o komisárovi. Podľa vyjadrení viacerých podávateľov podnetov im dotknuté ministerstvá na odstúpený podnet neodpovedali.

Viacerým podávateľom podnetov, ktorí sa obrátili na komisárku o pomoc a zasiahnutie v súvislosti s porušovaním práv dieťaťa spojených s ústavným právom na vzdelanie, komisárka vysvetlila, že z dôvodu absencie zákonných kompetencií nie je oprávnená priamo vo veci autoritatívne zasiahnuť, ale zároveň poskytla podávateľovi podnetu usmernenie.

Pre ilustráciu vyberáme z jedného z takýchto usmernení. Podávateľ podnetu žiadal komisárku, aby podala na ústavný súd sťažnosť vo veci porušenia práv podávateľovho dieťaťa.

Odpoveď komisárky:

„Povinnú školskú dochádzku upravuje školský zákon č. 245/ 2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Podľa § 19 ods. 1 školského zákona nikoho nemožno oslobodiť od plnenia povinnej školskej dochádzky. Podľa § 20 ods. 1 školského zákona sa povinná školská dochádzka plní v základných školách, v stredných školách a v školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa tohto zákona, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa § 54 ods.

12 sa pre žiakov, ktorí plnia povinnú školskú dochádzku, vzdelávanie organizuje výlučne dennou formou štúdia alebo formou individuálneho vzdelávania. Podľa § 144 ods. 1 školského zákona má dieťa alebo žiak právo na rovnoprávny prístup ku vzdelávaniu. Podľa § 144 ods. 6 písm. a) školského zákona má zákonný zástupca žiadať, aby sa v rámci výchovy a vzdelávania v škole alebo v školskom zariadení poskytovali deťom a žiakom informácie a vedomosti vecne a mnohostranne v súlade so súčasným poznaním sveta a v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa tohto zákona. Ustanovenie § 144 ods. 8 ukladá zákonnému zástupcovi dieťaťa povinnosť prihlásiť dieťa na plnenie povinnej školskej dochádzky a dbať o to, aby dieťa dochádzalo do školy pravidelne a včas, ak mu nezabezpečí inú formu vzdelávania podľa tohto zákona. Podľa § 145 ods. 1 školského zákona práva ustanovené týmto zákonom sa zaručujú rovnako každému uchádzačovi, dieťaťu, žiakovi a poslucháčovi v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní ustanovenou osobitným predpisom. Výkon práv a povinností vyplývajúcich z tohto zákona musí byť podľa § 145 ods. 2 školského zákona v súlade s dobrými mravmi. Nikto nesmie tieto práva a povinnosti zneužívať na škodu druhého žiaka. Podmieňovanie účasti na školskom vyučovaní v školách preukázaním výsledku testu na zistenie vírusu SARS-CoV-2 nemá oporu v platných zákonoch, ktoré majú prednosť pred vyhláškami či inými rezortnými opatreniami alebo nariaďovaniami škôl či ich zriaďovateľov.

Ako uvádzame vyššie, školská dochádzka je nielen ústavnou povinnosťou, ale aj ústavným právom dieťaťa. Žiadny zákon nedovoľuje dieťa diskriminovať a vylúčiť ho z vyučovania formou prezenčnej výučby v škole len z toho dôvodu, že sa nepodrobil testu a nepreukázal sa negatívnym výsledkom testu na zistenie vírusu SARS-CoV-2. V prípade, že dieťa vykazuje symptómy ochorenia COVOD-19, rodič je povinný podrobiť dieťa lekárskej prehliadke a v takom prípade, ak lekár uzná, že dieťa je nositeľom vírusu SARS-CoV-2, nariadi mu karanténu, ktorú je rodič povinný dodržať.

Využívajúc moje oprávnenie, ktoré mi poskytuje § 4 ods. 2 písm. f) zákona č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o komisárovi pre deti) som odporučila ako návrhy prostriedkov nápravy, aby minister školstva, vedy, výskumu a športu urýchlene prijal opatrenia na návrat všetkých detí do školy, tak, aby sa výučba všetkých detí realizovala prezenčnou formou v školách bez ďalších podmienok.

V uvedenej časti Vám podávam informácie, čo som urobila na ochranu práv detí spojenú s návratom detí do škôl a v súlade s kompetenciami, ktoré mi ukladá zákon o komisárovi pre deti. V prípade, že moje poukázania na možné porušenia práv detí nebudú brané na zreteľ a nebudú utvorené podmienky pre deti na návrat do škôl a prezenčnú formu vyučovania pre všetky deti, zvažujem poslednú možnosť, obrátiť sa s informáciou na medzinárodnú inštitúciu na ochranu práv detí do OSN.

Osobou oprávnenou na podanie ústavnej sťažnosti je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že boli porušené jej základné práva alebo slobody zaručené ústavným poriadkom Slovenskej republiky vrátane ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, pričom k ich porušeniu malo dôjsť právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a o ich ochrane nerozhoduje iný súd. Ústavnú sťažnosť teda nemôže podať fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá namieta porušenie základných práv a slobôd iných osôb, a nie svojich (s výnimkou zákonného zástupcu alebo procesného opatrovníka, ktorý podáva sťažnosť v mene zastúpeného). V prípade maloletého sťažovateľa (fyzickej osoby) ústavnú sťažnosť v jeho mene podáva jeho zákonný zástupca.

Ustanovenie § 34 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov vyžaduje, aby bol sťažovateľ v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) povinne zastúpený advokátom. K sťažnosti musí byť preto pripojené plnomocenstvo na zastupovanie navrhovateľa advokátom, pričom v plnomocenstve sa musí výslovne uviesť, že sťažovateľ udeľuje zvolenému advokátovi splnomocnenie na zastupovanie pred ústavným súdom. Sťažovateľovi, ktorý požiada o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, môže ústavný súd ustanoviť právneho zástupcu, ak to odôvodňujú majetkové pomery sťažovateľa a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Trovy ustanoveného právneho zástupcu znáša štát.

Na základe uvedeného teda môžem konštatovať, že **komisár pre deti a ani Úrad komisára pre deti, nie je procesne legitimovaný na kvalifikované podanie ústavnej sťažnosti**, ktorou by namietala porušovanie základných práv a slobôd garantovaných Ústavou Slovenskej republiky a medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná.“

1.5. Problémy dodržiavania práv detí žijúcich v prihraničných oblastiach v zahraničí

Na komisárku sa obrátilo viacero rodičov detí s požiadavkou, aby sa zasadila o zrušenie nariadeného opakovaného testovania na zistenie vírusu SARS-CoV-2 (v intervale 14 dní) žiakov základných škôl a stredných škôl, žijúcich v zahraničí v prihraničných oblastiach, ktorí navštevujú školu na území Slovenskej republiky (v Bratislave) pri vstupe na územie Slovenskej republiky.

Poukázali na to, že spolužiaci týchto detí žijúci na území Slovenskej republiky sa nemusia testom podrobovať, a tak sa deti žijúce v zahraničí cítia byť diskriminované.

Právny stav:

Vyhláškou Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky č. 30/2020 zo dňa 03. 12. 2020 V. v. boli nariadené opatrenia pri ohrození verejného zdravia ku karanténnym povinnostiam osôb po vstupe na územie Slovenskej republiky s účinnosťou od 07. 12. 2020, teda aj opatrenie s povinnosťou testovania pre vyššie uvedenú cieľovú skupinu.
Vyberáme z vyhlášky a z web stránky Úradu verejného zdravotníctva SR:
Pre susedné štáty okrem Ukrajiny platí režim červených krajín EÚ, existuje však viacero výnimiek z povinnej izolácie:

4. *osoby s trvalým alebo prechodným pobytom v SR, ktorí v týchto krajinách navštevujú alebo sa uchádzajú o navštevovanie alebo štúdium na materskej, základnej, strednej alebo vysokej škole, pri vstupe na územie SR sa musia preukázať príslušným potvrdením (napr. potvrdenie o štúdiu, pozvánka na prijímacie/záverečné skúšky, zápis do školy) s tým, že ide o prezenčnú formu štúdia; výnimka sa vzťahuje aj na jednu sprevádzajúcu osobu, ktorá musí predložiť potvrdenie o tomto statuse*
5. *osoby s trvalým alebo prechodným pobytom v týchto štátoch, ktorí na Slovensku navštevujú alebo sa uchádzajú o navštevovanie alebo štúdium na materskej, základnej, strednej alebo vysokej škole v SR, pri vstupe na územie SR sa musia preukázať príslušným potvrdením (napr. potvrdenie o štúdiu, pozvánka na prijímacie/záverečné skúšky, zápis do školy); výnimka sa vzťahuje aj na jednu sprevádzajúcu osobu, ktorá musí predložiť potvrdenie o tomto statuse*
6. *to isté platí aj pre žiakov a študentov základnej, strednej alebo vysokej školy (denné štúdium) mladších ako 26 rokov s trvalým alebo prechodným pobytom v SR, ktorí sa zúčastňujú tréningov ako riadni členovia športového klubu v okolitých štátoch; pri vstupe na územie SR sa musia preukázať napríklad*

potvrdením o členstve v klube; výnimka sa vzťahuje aj na jednu sprevádzajúcu osobu, ktorá musí predložiť potvrdenie o tomto statuse

Pre všetky tieto osoby staršie ako 7 rokov zároveň platí, že musia byť pri príchode schopné sa preukázať negatívnym výsledkom testu na vírusu SARS-CoV-2 nie starším ako 14 dní:

- *RT-PCR testu vykonaného aj mimo územia SR alebo*
- *Antigénového testu, pričom výsledok testu musí byť vydaný na mobilnom odberovom mieste alebo na odberovom mieste zariadenia sociálnych služieb (pre ich pracovníkov). Odberové miesta musia byť na území Slovenskej republiky. Výsledok antigénového testu musí byť zaznamenaný na certifikáte ministerstva zdravotníctva alebo v tlačive uvedenom v prílohe vyhlášky.*

Vzhľadom na uvedené komisárka požiadala predsedu krízového štábu, aby sa zasadil o výnimku z testovania detí dochádzajúcich do základných škôl v Bratislave z prihraničných oblastí mimo územia Slovenskej republiky. Zároveň požiadala o písomnú informáciu (stanovisko) k predmetu veci. Na vedomie ho postúpila aj ministrovi zdravotníctva, ministrovi školstva a hlavnému hygienikovi.

Tejto požiadavke komisárky bolo vyhovené a výnimka pre uvedenú skupinu detí bola zapracovaná do vyhlášky Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, č. 50/2020 Ú. v., ktorou sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia ku karanténnym povinnostiam osôb po vstupe na územie Slovenskej republiky.

1.6. Problémy spojené so stretávaním sa dieťaťa s rodičom, s ktorým nežije v spoločnej domácnosti počas pandémie

V čase, keď sa v Slovenskej republike začalo šíriť ochorenie COVID-19, začali sa na komisárku vo väčšom počte obracať rodičia maloletých detí s otázkou, ako má prebiehať stretávanie sa rodičov s maloletými deťmi, ktorých rodičia sú rozvedení, resp. nežijú v spoločnej domácnosti, a starostlivosť týchto rodičov o svoje deti je právoplatne upravená príslušným súdom súdnym rozhodnutím (resp. súdom schválenou dohodou).

Vo väčšej miere sa dožadovali riešenia otázky odovzdania maloletých detí do osobnej starostlivosti druhého rodiča na čas uvedený v rozsudku súdu matky maloletých detí, ktoré sa obávali o zdravie svojich detí z nákazy vírusom SARS-CoV-2. Poukazovali na to, že rodič, u ktorého dieťa nežije, resp. ktorému bolo dieťa zverené do striedavej starostlivosti žije v inom štáte, resp. na druhom konci republiky a dieťa preváža hromadnými dopravnými prostriedkami, kde je vyššie riziko nákazy. Iné podávateľky podnetu poukázali na to, že otec dieťaťa je alkoholik alebo drogovo závislý alebo že v jeho domácnosti sa striedajú osoby pochybnej povesti a otec nedrží v domácnosti potrebnú hygienu a ako matky sa obávajú, že v takejto domácnosti sa dieťa nakazí.

Úrad komisára na účely urýchleného riešenia týchto prípadov požiadal dňa 18. marca 2020 elektronickou formou o stanovisko úrad verejného zdravotníctva.

Úrad verejného zdravotníctva odpovedal úradu komisára obratom elektronickou poštou a vo svojom stanovisku uviedol *(citujeme)*: *„Orgán verejného zdravotníctva z odborného hľadiska v záujme dieťaťa <u>MÔŽE ODPORUČIŤ</u> počas trvania mimoriadnej krízovej situácie vylúčenie styku dieťaťa s rodičom, s ktorým nežije v spoločnej domácnosti. Obzvlášť rizikové je cestovanie.“* Komisárka sa v týchto veciach na základe dopytov rodičov detí obrátila

s požiadavkou na riešenie problému aj na predsedu krízového štábu a na ďalších jeho členov (troch ministrov a predsedu úradu verejného zdravotníctva).

Úrad komisára stanovisko úradu verejného zdravotníctva zverejnil na svojej webovej stránke a zaslal ho aj TASR, čo považoval za nevyhnutné v záujme ochrany života a zdravia maloletých detí. Komisárka vyjadruje ľútosť nad nevhodným spôsobom interpretácie stanoviska úradu verejného zdravotníctva médiami.

Navyše komisárka 19. marca 2020 požiadala na základe stanoviska úradu verejného zdravotníctva o prijatie krízového opatrenia, ktoré zabráni, prípadne zmierni všeobecné ohrozenie detí. Na túto žiadosť odpovedal úrad verejného zdravotníctva dňa 24. 03. 2020 tak, že nemá zákonnú kompetenciu vydávať krízové opatrenia na úseku sociálnych vecí a rodiny a zároveň uviedol, že túto právomoc má krízový štáb. Vo svojej odpovedi zároveň uviedol názor, že problematika úpravy sociálnych väzieb v rodinách patrí do kompetencie rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý by mal osloviť krízový štáb s požiadavkou urgentného riešenia tejto situácie vzhľadom na opakované podnety adresované úradu komisára pre deti.

Komisárka na základe názoru úradu verejného zdravotníctva a v záujme získania stanoviska na účely riešenia problému, oslovila ministerstvo sociálnych vecí a rodiny, ministerstvo spravodlivosti a ministerstvo vnútra.

Komisárka rešpektovala písomné stanovisko ministerstva spravodlivosti, ktoré ministerka spravodlivosti tlmočila aj v médiách. Komisárka a zamestnanci úradu komisára sa vo svojich odpovediach na podnety rodičov vyjadrovali v kontexte vyjadrenia ministerstva spravodlivosti tak, že výkon rodičovských práv, ktorý sa realizuje, sa má realizovať aj počas pandémie.

Úrad komisára vo veci úpravy sociálnych väzieb v rodinách počas pandémie ochorenia COVID-19 (v čase tzv. prvej vlny) odpovedal v 59 prípadoch, ktorými sa formou podnetov obrátili rodičia maloletých detí o pomoc na komisárku vo veci stretávania dieťaťa s rodičom počas pandémie.

1.7. Problém prekrytia horných dýchacích ciest žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou

Na úrad komisára doručil podávateľ podnet vo veci zrušenia **„**špeciálnej triedy**“** a vo veci interného predpisu školy, ktorým sa prikazuje žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou na prvom stupni v triedach a v interiéri základnej školy nosiť ochranné rúška.

Komisárka sa vo veci nosenia ochranných rúšok obrátila na hlavného hygienika a požiadala ho o zrušenie povinnosti detí s narušenou komunikačnou schopnosťou mať horné dýchacie cesty prekryté ochranným rúškom počas vyučovania. Upozornila na možné porušenie práv dieťaťa so zdravotným znevýhodnením pri povinnosti nosenia ochranného rúška.

V otázke zrušenia špecializovanej triedy sa komisárka obrátila na zriaďovateľa, ktorý ju uistil, že pri deťoch s narušenou komunikačnou schopnosťou budú pokrývané ich potreby vo výchovno-vzdelávacom procese tak, ako to stav detí vyžaduje.

Z vyjadrenia zriaďovateľa vyberáme:
„Vyjadrenie k špeciálnej triede v 2. ročníku: V školskom roku 2019/2020 1. C triedu navštevovalo šesť žiakov. Po podrobnom preštudovaní dokumentácie žiakov, odporúčaní zo správ z Centra špeciálno-pedagogického poradenstva k vzdelávaniu začlenených žiakov, škola pristúpila k prehodnoteniu ich zaradenia v špeciálnych triedach. Spomínaní žiaci boli pre školský rok 2020/2021 so súhlasom zákonných zástupcov preradení formou integrácie do bežných tried 2. ročníka základnej školy. Dvom zo spomenutých šiestich žiakov bolo odporučené navštevovať naďalej triedu s narušenou komunikačnou schopnosťou, avšak vytvorenie takejto triedy vzhľadom na vyššie uvedené, je z hľadiska dodržania zákona 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení neefektívne. Z tohto dôvodu i títo dvaja žiaci boli zaradení do bežnej triedy, pričom v škole pracuje inkluzívny tím, ktorý sa týmto žiakom venuje v plnom rozsahu ich špecifických potrieb. Na základe uvedeného sa v tomto školskom roku špeciálna trieda pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou neotvorila ani v 2. ročníku. Špeciálna trieda pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou s počtom 8 žiakov je zriadená v tomto školskom roku iba vo 4. ročníku. V súlade s platnou legislatívou za úroveň výchovno-vzdelávacej práce školy, dodržiavanie štátnych vzdelávacích programov a vypracovanie školských vzdelávacích programov zodpovedá riaditeľ. Zriaďovateľ po posúdení argumentov vedenia školy k uvedenej organizácii, zaručenému odbornému prístupu pedagógov najmä k žiakom z pôvodných špeciálnych tried, práci inkluzívneho tímu schválil dňa 25. augusta 2020 základnej škole dokument Organizácia školského roka 2020/2021. So zreteľom na to, že základná škola zaručila zriaďovateľovi odborný prístup u pedagógov najmä k žiakom z pôvodných „špeciálnych“ tried a prácu inkluzívneho tímu, pokiaľ nie je preukázané iné, nemôžem konštatovať porušenie práv dieťaťa. “

Podávateľa podnetu komisárka požiadala, aby ju kontaktoval v prípade nedodržania odborného prístupu k deťom s narušenou komunikačnou schopnosťou s tým zámerom, že opätovne otvorí tento podnet a bude riešiť konkrétne možné porušenia práv dieťaťa. Podávateľa taktiež informovala, že v momente, kedy to umožní situácia (opatrenia COVID-19), navštívi uvedenú základnú školu s cieľom vykonania monitoringu dodržiavania práv detí s narušenou komunikačnou schopnosťou v triedach bežného typu.

Pokiaľ ide o nosenie rúšok žiakmi prvého stupňa základnej školy, vyberáme zo stanoviska úradu verejného zdravotníctva (v čase doručenia odpovede): „V danej veci uvádzame, že v zmysle Opatrenia Úradu verejného zdravotníctva SR č. OLP/6848/2020 zo dňa 28. 8. 2020 sa medzi výnimky z povinnosti prekrytia horných dýchacích ciest zaraďujú aj žiaci l. stupňa základnej školy v interiéri školy v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu. Riaditeľ školy sa zároveň riadi odporúčaniami, uvedenými na webovej stránke MŠVVaŠ SR, kde mu je daná možnosť aj nad rámec opatrenia v zmysle semaforu podľa aktuálnej epidemiologickej situácie rozhodnúť o prísnejších opatreniach na ochranu zdravia detí — v danom prípade nosenie rúšok aj u detí na l. stupni ZŠ. Z odborného hľadiska a v zmysle uvedeného, deti l. stupňa základnej školy, ktoré majú narušenú komunikačnú schopnosť, nemusia v zmysle platného opatrenia nosiť rúška. Ide o prirodzenú výnimku z opatrenia, o ktorú nie je potrebné žiadať. U ostatných detí je táto povinnosť voliteľná za predpokladu, že s ňou budú na návrh riaditeľa súhlasiť rodičia.“

K uvedenému problému požiadala komisárka aj o vyjadrenie zriaďovateľa. V písomnej odpovedi zriaďovateľ uviedol, že podnet na nosenie ochranných rúšok aj týmito deťmi dali pedagógovia primárneho vzdelávania a tiež že v pedagogickej rade bolo schválené povinné nosenie rúšok v triede pre všetkých žiakov školy. Dôvodom bola ochrana vyučujúcich i ostatných detí. S týmto záverom boli oboznámení zákonní zástupcovia detí na triednych aktívoch bez

pripomienok z ich strany. V prípade, ak by zákonný zástupca nesúhlasil, škola zabezpečila podmienky pre pobyt žiaka bez rúška v triede."

Komisárka na základe uvedeného vyjadrila podávateľovi názor, že ak je pravda, že deti s narušenou komunikačnou schopnosťou boli povinné nosiť ochranné rúška v základnej škole (bez ohľadu, či ide o prvý alebo druhý stupeň základnej školy), tak ako to podávateľ tvrdí, **bolo to v rozpore s opatreniami** úradu verejného zdravotníctva **a práva týchto detí porušené boli.** Základná škola však tvrdenia podávateľa nepotvrdila.

Návrh prostriedkov nápravy
Na základe protichodných tvrdení školy a podávateľa požiadala komisárka zriaďovateľa základnej školy, aby upozornil jej vedenie na dodržiavanie opatrení úradu verejného zdravotníctva.

2. Problémy spojené so šikanou

Tak ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2020 riešila komisárka viaceré podnety v oblasti šikany, ktoré sa týkali šikanovania prevažne v prostredí materských škôl a základných škôl. Podnety poukazovali na šikanovanie medzi spolužiakmi ale aj na šikanovanie detí zo strany učiteliek.

Celkovo bolo preskúmavaných 19 podnetov. V týchto podnetoch komisárka kontaktovala inštitúcie, voči ktorým smerovali podnety a vyžiadala od nich v súlade so zákonom o komisárovi informácie potrebné na objektívne posúdenie veci. V prípade potreby oslovovala aj iné dotknuté orgány verejnej správy (zriaďovatelia, Štátna školská inšpekcia, štátne inšpekčné centrá, okresné úrady - odbory školstva, miestne príslušné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a ústredné orgány štátnej správy (ministerstvo školstva, ministerstvo sociálnych vecí a rodiny). V troch prípadoch sa obrátila aj na orgány činné v trestnom konaní. Tieto podnety nie sú zatiaľ uzatvorené, pretože prebieha vyšetrovanie.

V jednom prípade nebolo možné v podnete pokračovať v zmysle § 22 ods. 1 písm. b) bod 1. zákona o komisárovi, pretože zo strany poškodeného (učiteľa) prebieha súdne konanie vo veci neoprávneného zásahu do práv na ochranu osobnosti zo strany rodiča.

V podnetoch, ktoré boli uzavreté v roku 2020, komisárka nezistila taký prístup k dieťaťu, ktorý by mal za následok porušenie práv dieťaťa.

Časť problematiky s obsahom šikanovania detí na školách predniesli odborní zamestnanci úradu komisára na online rokovaní dňa 26. 11. 2020 k téme „Prevencia rozličných sociálno-patologických javov ako povinnosť výchovno-vzdelávacieho procesu v školách" na Expertnej skupine pre prevenciu kriminality detí a mládeže pri ministerstve školstva.

Na rokovaní Výboru pre deti a mládež Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť dňa 08. decembra 2020, online formou, otvorila zamestnankyňa úradu komisára problematiku prekrytia horných dýchacích ciest počas vyučovania deťmi, na ktoré sa v tom čase vzťahovala výnimka z ich nosenia.

3. Porušovanie práv žiakov v dôsledku štrajku učiteľov

Rodičia žiakov základnej školy podali podnet vo veci nezabezpečenia práva detí na vzdelanie počas „protestu“ a „ostrého štrajku“ učiteľov na jednej zo základných škôl.

Viacerí učitelia školy vyhlásili štrajk, ktorým žiadali odvolanie novovymenovanej riaditeľky školy. Dňa 30. januára 2020 komisárka spolu so zamestnancami úradu komisára navštívila dotknutú základnú školu. V úvode návštevy požiadala riaditeľku školy o predloženie dokumentov a o informácie o spájaní detí počas vyučovania do skupín a suplovanie vyučovacích hodín nekvalifikovanými učiteľmi.

Na všetky otázky riaditeľka školy odpovedala s doložením dokladov. Z dokladov vyplynulo, že riaditeľka po vyhlásení štrajku odo dňa 17. januára 2020 zabezpečovala chod školy v krízovom režime, čo možno považovať za veľmi náročné. V čase nástupu učiteľov do štrajku od 16. januára 2020 (ohlásili štrajk) riaditeľka školy a zriaďovateľ riešili situáciu zastupovaním výkonov štrajkujúcich učiteľov a od 20. januára 2020 boli hodiny vyučovania pokryté externými učiteľmi vykonávajúcimi prácu na základe dohôd mimo pracovného pomeru a asistentami učiteľa. Taktiež bolo prijaté opatrenie, že počas neprítomnosti asistentov učiteľa z akéhokoľvek dôvodu, musí škola zabezpečiť zastúpenie. Začali fungovať aj záujmové krúžky.

Tvrdenia riaditeľky si komisárka overovala v dokumente „Správa o výsledkoch školskej inšpekcie“. Inšpekciu vykonali **šiesti inšpektori a v správe uvádzajú, že aj napriek štrajku zamestnancov školy bol výchovno-vzdelávací proces zabezpečený. Na základe toho komisárka zastáva názor, že k porušeniu práv dieťaťa na vzdelávanie nedošlo.**

V podnetoch boli aj otázky, pri ktorých možné porušenie školského zákona vykonávala **Štátna školská inšpekcia. V jej správach nebolo konštatované porušenie práv dieťaťa vo vzťahu k zákonnosti vo výchovno-vzdelávacom procese.**

Komisárka sa následne stretla so žiakmi. Vysvetlila im, že vo veci voľby riaditeľa školy nemá kompetenciu, preto im nemôže sľúbiť angažovanosť. Upriamila ich pozornosť na to, či sa ich štrajk dotkol vo vzťahu k vyučovaciemu procesu a či štrajkom utrpeli inú ujmu spojenú so vzdelávaním. Jeden žiak uviedol, že si nemohol v dňoch od 16. do 17. januára 2020 opraviť zlé známky v písomných prácach, pretože ich nepísali. Iným vadilo, že prichádzali v jednom týždni na predmet napr. slovenského jazyka dve učiteľky, ktoré začínali oboznamovaním sa, čo sa učili žiaci s predchádzajúcim vyučujúcim. V konkrétnom rozhovore odznelo aj to, že učitelia, keď sa žiaci pýtali, ako pokračuje štrajk, ich neovplyvňovali, neosočovali. Žiaci sa vyjadrili, že podporili učiteľov v štrajku tým, že prišli oblečení v čiernom so žltou stužkou na odeve. Vyjadrenie jednej zo žiačok, citujeme: „učitelia nám povedali, že to robia pre naše dobro“ možno považovať za citovú manipuláciu maloletých.

Komisárka sa priamo na mieste vyjadrila, že žiaci by do štrajku v žiadnom prípade nemali byť zaťahovaní a štrajk by nemal ohrozovať právo detí na vzdelanie. **Tu došlo zo strany štrajkujúcich k tomu, že nebrali do úvahy najlepší záujem žiakov a hľadeli si svoj cieľ, ktorým bolo odvolanie novovymenovanej riaditeľky školy.**

V záujme kompletného zistenia veci komisárka navštívila aj zriaďovateľa a osobne sa rozprávala so zástupkyňou primátora mesta a aj s poslancom mestského zastupiteľstva (tento je zároveň člen Rady školy), ktorých požiadala o

- informácie o stretnutí so zamestnancami školy a s rodičmi,
- informáciu o dennom monitorovaní zabezpečovania podmienok vzdelávania na uvedenej škole,
- informácie o vykonanej inšpekčnej činnosti šiestich školských inšpektorov zo Školského inšpekčného centra,
- informácie zo stretnutia s členom školskej rady a poslancom zastupiteľstva.

Komisárka vyjadrila názor, že došlo k diskriminácii žiakov zo strany učiteľov, keď vtiahli žiakov do štrajku, ktorý realizovali za prítomnosti žiakov a ohrozili výchovno-vzdelávací proces slúžiaci priamo žiakom. Vysvetlenie žiakom zo strany učiteľov, že štrajkujú pre ich dobro, sa javí ako manipulácia.

Návrh prostriedkov nápravy

Prostredníctvom zástupcov miestnej samosprávy a mestského úradu komisárka požiadala zriaďovateľa školy o prijatie okamžitých opatrení na vytvorenie podmienok na vzdelávanie, aby výchovno-vzdelávací proces bolo v súlade s právnym poriadkom SR a s dohovorom.

Komisárka výsledok svojho posúdenia ako aj návrh prostriedkov nápravy doručila podávateľovi a zriaďovateľovi základnej školy.

4. Podnety vo veciach osobnej starostlivosti o dieťa

V hodnotenom období riešila komisárka aj množstvo iných podnetov, vo veciach ktoré sa každoročne opakujú. Týkajú sa najmä zverenia detí do osobnej starostlivosti, neochota rodiča, ktorému je maloleté dieťa súdnym rozhodnutím alebo súdom schválenou rodičovskou dohodou zverené do osobnej starostlivosti, rešpektovať práva druhého rodiča stretávať sa s dieťaťom. To isté sa týka aj problémov pri striedavej starostlivosti o dieťa. Vo väčšine takýchto prípadov bolo porušené právo dieťaťa na oboch rodičov podľa článku 9 ods. 3 Dohovoru. V týchto prípadoch komisárka a odborní zamestnanci úradu komisára vykonávali štandardné úkony postupom podľa § 21 až 24 zákona o komisárovi a súčinnosť s vecne a miestne príslušnými orgánmi verejnej správy, najmä s orgánmi sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, s centrami pre deti a rodiny (napríklad aj aktívnou účasťou na prípadových štúdiách). Častým návrhom prostriedkov nápravy bol tiež návrh komisárky na riešenie situácie prácou s rodinou na príslušnom úrade sociálnych vecí a rodiny na poradensko-psychologickom referáte. V prípadoch, u ktorých to situácia vyžadovala, požiadala komisárka o pribratie do súdneho konania a zúčastňovala sa (resp. aj zamestnanci úradu komisára) súdnych pojednávaní, na ktorých predniesla stanovisko k prejednávanej veci z hľadiska najlepšieho záujmu dieťaťa.

Ďalším častým obsahom riešených podnetov boli problémy týkajúce sa nenáležitej výchovy dieťaťa rodičom, ktorému bolo dieťa súdnym rozhodnutím alebo súdom schválenou rodičovskou dohodou zverené do osobnej starostlivosti.

V neposlednom rade to boli podnety detí, ktoré vyjadrovali názor, že nechcú byť v osobnej starostlivosti toho rodiča, ktorému ich súd zveril do osobnej starostlivosti. Aj v týchto prípadoch sa komisárka po náležitom zistení situácie prostredníctvom orgánu sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, resp. aj po preštudovaní znaleckých posudkov zúčastňovala súdnych pojednávaní a predniesla stanovisko k otázke najlepšieho záujmu dieťaťa. Išlo najmä o deti, kde jeden z rodičov často menil partnera a túto zmenu dieťa ťažko.

Pri striedavej starostlivosti sa deti vyjadrovali, že nechcú byť v striedavej starostlivosti, lebo im to narúša harmonogram života a cítia sa ako „batožina“, ktorú rodič zabalí a pošle k druhému rodičovi. Častým problémom je, ak niektorý z rodičov žije s novým partnerom, s ktorým dieťa nie je schopné nadviazať primeraný akceptujúci vzťah (najmä v prípadoch , ak nový partner osočoval druhého rodiča dieťaťa).

Nie je zriedkavosťou, že súd zverí dieťa do striedavej starostlivosti rodičov, ktorých bydlisko je vzdialené od seba stovky kilometrov a tiež rodičov žijúcich na území dvoch štátov. V takom prípade dieťa trávi veľa času cestovaním, je unavené na úkor iných voľnočasových aktivít.

V jednom prípade bolo dieťa zverené do osobnej striedavej starostlivosti rodičov, pričom otec žije na území Slovenskej republiky a matka žila pôvodne na území Českej republiky. Matka však po presťahovaní do Veľkej Británie aj naďalej trvala na striedavej osobnej starostlivosti o dieťa. Komisárka nepodporila takýto návrh z dôvodu podstatne rozdielnych vzdelávacích programov a z toho vyplývajúce ohrozenie riadneho vzdelávania dieťaťa.

Pri striedavej starostlivosti vystupujú do popredia aj zásadne rozdielne obsahové náplne vyučovaných predmetov, resp. nie identické predmety v rôznych školách, ktoré dieťa navštevuje. Toto prináša problém v zorientovaní sa dieťaťa v učive a zvýšené nároky na zvládnutie učiva. Taktiež bol zaznamenaný prípad, keď dieťa u jedného rodiča nemalo možnosť venovať sa umeleckej činnosti, ktorej sa venovalo u druhého rodiča, čím nebol úplne naplnený článok 31 Dohovoru.

Komisárka odporúča, aby pri úvahách o striedavej starostlivosti súdy citlivo zvažovali uvedené hľadiská a aby vždy prihliadali na názor dieťaťa (ako to ukladá článok 12 Dohovoru) a aj na reálne možnosti školskej výučby a vzdialenosti bydliska rodičov tak, aby striedavá starostlivosť o dieťa nezasahovala vážnym spôsobom do jeho životného rytmu.

B. Problémy spojené so zabezpečením práva na zdravie detí s duševnými poruchami

V nadväznosti na aktivity minulých rokov sa komisárka aj v roku 2020 venovala problémom spojeným so zabezpečením práva na zdravie detí s duševnými poruchami. V správe z roku 2019 boli zosumarizované zistenia v rámci monitoringu a zdôraznené viaceré porušovania práv detí pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, najmä v prípadoch vyžadujúcich psychiatrickú starostlivosť pre deti, kde v dôsledku nedostatočného personálneho, materiálno-technického, priestorového, ako aj finančného zabezpečenia dochádza ku kolapsu systému v tejto oblasti a nie je možné udržať vysokú kvalitu poskytovania zdravotnej starostlivosti deťom v súlade s medzinárodnými štandardmi.

Medzinárodné inštitúcie ochrany práv dieťaťa, najmä Výbor pre práva dieťaťa (ďalej len „Výbor“) už vo Všeobecnom komentári č. 15 (2013) k článku 24 dohovoru[12)] vyjadril znepokojenie v súvislosti so zhoršujúcim sa duševným zdravím dospievajúcej mládeže, vrátane vývojových porúch a porúch správania, depresií, porúch stravovania, úzkosti, sebapoškodzovania, samovrážd a ďalších. Výbor tiež varoval štáty pred nadmerným využívaním liekov a inštitucionálnej liečby a vyzval štáty, aby pri riešení problémov duševného zdravia detí a mládeže investovali prostriedky do vytvorenia postupov primárnej starostlivosti, ktoré umožňujú včas rozpoznať a liečiť psychosociálne, emocionálne a duševné problémy detí. Dôraz je kladený na povinnosť štátov zabezpečiť primeranú liečbu a rehabilitáciu detí s poruchami duševného zdravia a psychosociálnymi problémami.[13)]

Podľa oficiálnych údajov je najvyšší výskyt duševných porúch v produktívnom veku, avšak už v detstve vzniká až 50% porúch, ktoré sa naplno prejavia až v dospelosti. Preto podľa odborníkov sú najúčinnejšie opatrenia zameriavané na podporu duševného zdravia v ranom detstve. Ak sa napríklad nezohľadnia významné sociálne rizikové faktory v rodine, môžu byť deti medikamentózne liečené na poruchy správania namiesto toho, aby sa rodina zapojila do tréningu vhodných výchovných postupov alebo do programov podpory počas krízy v manželstve.[14)] Ako komisárka v predchádzajúcich rokoch zdôrazňovala potrebu prijímania programov na podporu duševného zdravia detí už v ranom veku, aj aktuálne výsledky klinickej štúdie odborníkov potvrdzujú významné asociácie medzi výskytom retrospektívne udávanej traumatizácie v detstve a medzi dlhodobými zdravotnými ťažkosťami v dospelosti. Odborníci zdôraznili, že scitlivovanie spoločnosti na problematiku zlého zaobchádzania v detstve môže zvyšovať zachytávanie problému v spoločnosti a následné včasné riešenie vrátane sociálnej, psychologickej, prípadne psychiatrickej liečby.[15]

Odborníci na Slovensku už dlhé roky volajú po systémových zmenách v oblasti duševného zdravia, ktorej imanentnou súčasťou musí byť reforma psychiatrickej starostlivosti, vrátane pedopsychiatrickej starostlivosti s prihliadnutím nielen na zdravotný, ale aj sociálny

12) (1) „Právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu a na využívanie liečebných a rehabilitačných zariadení. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou dohovoru, sa usilujú o zabezpečenie toho, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotníckym službám.“

13) Viď celý text - body 38 a 39 Všeobecného komentára č. 15 (2013)

14) ÚHP et al., 2020.

15) Kaščáková, N, Bednaříková, H, Dobrotková, A., Petríková, M., Hašto, J., Tavel, P. 2020. Traumatizácia v *detstve a zdravie v dospelosti. In Zborník z odbornej konferencie s medzinárodnou účasťou „Trauma v detstve...čo ďalej?“ v Piešťanoch 25.-26.9. 2019. Warszawa, Collegium Humanum, 2020. ISBN 978-83-952951-*4-0, s.28-41.

aspekt. I napriek prijatiu koncepčného materiálu, v súčasnosti už v revidovanej podobe pod názvom Národný program duševného zdravia (ďalej len „národný plán“),[16] jeho uskutočňovanie bolo schválené vládou vo forme Plánov realizácie národného programu duševného zdravia.[17] V rámci realizácie prioritne určených oblastí, ktoré sa mali zrealizovať v rokoch boli na roky 2019-2020, v našej skúmanej problematike to boli najmä úlohy v gescii ministerstva zdravotníctva: zvýšenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti v špecializačnom odbore detská psychiatria rozšírením siete ambulancií špecialistov v špecializačnom odbore detská psychiatria v Slovenskej republike, utvorenie podmienok na vytvorenie špecializovaného zdravotníckeho zariadenia pre deti vyžadujúce dlhodobé poskytovanie zdravotnej starostlivosti v špecializačnom odbore detská psychiatria podpora zdravotníckych zariadení, poskytujúcich psychiatrickú starostlivosť pri uplatňovaní moderných trendov liečby v súčasnej psychiatrii.[18]

Napriek medzinárodným záväzkom, úlohám určeným vnútroštátnymi dokumentmi, návrhy prostriedkov nápravy uvedené v Správe o činnosti komisára pre deti za rok 2019,[19] adresované najmä ministerstvu zdravotníctva, ministerstvu sociálnych vecí a rodiny neboli kompetentnými subjektmi systémovo riešené. Komisárka za týmto účelom zorganizovala dve odborné pracovné stretnutia (okrúhle stoly) a zdôraznila opakovane potrebu riešenia problémov pri zabezpečení práva na zdravie detí s duševnými poruchami v SR.

Dňa 13. 02. 2020 sa uskutočnilo prvé pracovné stretnutie komisárky so zástupcami pedopsychiatrov, psychológov a ďalších odborníkov, ktorého ústrednou témou bola problematika detí s psychiatrickými diagnózami, duševnými poruchami a duševnými ochoreniami, umiestnenými v centrách pre deti a rodiny, v reedukačných zariadeniach, v zariadeniach sociálnych služieb alebo tieto deti sú v osobnej starostlivosti rodičov, (príp. iných fyzických osôb), a následne z hľadiska svojej ťažkej diagnózy sú riešené ústavnou zdravotnou starostlivosťou (psychiatrické oddelenie nemocníc) alebo ambulantne.

Výsledkom bolo zosumarizovanie záverov z prvého okrúhleho stola do 13 ťažiskových bodov, ktoré je potrebné diskutovať so zástupcami dotknutých subjektov v rozsahu ich pôsobnosti, najmä s ministerstvom zdravotníctva, ministerstvom sociálnych vecí a rodiny, ministerstvom školstva, ministerstvom spravodlivosti, s ústredím sociálnych vecí a rodiny a so samosprávnymi krajmi.

1. Zriadiť 20 akútnych lôžok pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania na Klinike duševnými poruchami detí a dorastu Univerzitnej nemocnice Martin a 20 akútnych lôžok pre deti s poruchami a poruchami správania v Univerzitnej nemocnici Luisa Pasteura v Košiciach.

2. Zriadiť 25 akútnych lôžok na osobitnom oddelení pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v Psychiatrickej nemocnici Philippa Pinela Pezinok, ako aj zriadiť minimálne 10 lôžok v rámci existujúceho oddelenia pre dospelých a to pre deti s poruchami správania, najmä v oblasti sexuálnej deviácie a toxikománie.

16) https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/22562/1.
17) https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/24107/1.
18) Body 15 a 16 Plánu realizácie úloh NPDZ na roky 2019-2020.
19) Str. 97 -103 Správy.

3. Riešiť okamžitú potrebu 9-10 miest pre deti v špecializovanom zariadení Sučany – detenčné zariadenie pre mladistvých s s ťažkým zdravotným postihnutím nebezpečných pre seba, ale aj pre ostatný ošetrujúci personál.

4. Rozšíriť počet liečební pre dlhodobý pobyt detí s ťažkými poruchami správania a s rôznymi duševnými ochoreniami.

5. Zabezpečiť prostredníctvom Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny vytvorenie všetkých akútnych lôžok v detských fakultných nemocniciach, univerzitných nemocniciach i dlhodobých lôžok v liečebniach odborným personálom(lekári - pedopsychiatri, sestry so špecializáciou psychiatrická sestra a ďalší ošetrujúci a opatrujúci personál vo vyššie uvedených zariadeniach pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania).

6. Zabezpečiť prostredníctvom Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny úzku spoluprácu úradov práce, sociálnych vecí a rodiny s lekármi – pediatrami (príp. špecialistami), aby dávali deťom ospravedlnenia do školy len v odôvodnených prípadoch. V prípadoch záškoláctva neumiestňovať deti do centier pre deti a rodiny ale rodiča stíhať (nepodmienečným trestom odňatia slobody), ide o neekonomické opatrenia – viď 8 detí umiestených v centrách pre deti a rodiny, ktoré ani odtiaľ nedochádzajú do školy, a tak záškoláctvo pretrváva naďalej.

7. Zistiť prostredníctvom Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, resp. ministerstva sociálnych vecí a rodiny zákonnú oporu verzus skutočný stav, ktorý sa vyskytuje v praxi, keď sa nevyhnutnosť hospitalizovať dieťa s psychiatrickou diagnózou z centra pre deti a rodiny podmieňuje predchádzajúcim súhlasom Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a až následne po súhlase je možná hospitalizácia dieťaťa. Dôvodom hospitalizácie je zväčša akútny stav dieťaťa a jeho riešenie, preto je predlžovanie zo strany úradníkov v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

8. Doplniť do zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o sociálnoprávnej ochrane“) právnu úpravu poskytnutia sociálnoprávnej ochrany mladým dospelým s rôznymi duševnými poruchami a poruchami správania, ktorí ukončili pobyt v centrách pre deti a rodiny, v resocializačných centrách, zariadeniach sociálnych služieb, ako aj ťažko zdravotne postihnutým mladým dospelým v starostlivosti ich rodičov, príp. osôb nahrádzajúcich starostlivosť rodičov; / vytvoriť náhradné ubytovanie, (striedavá osobná starostlivosť), zabezpečiť pracovné podmienky.

9. Precizovať v zákone o sociálnoprávnej ochrane dobu nevyhnutnú na detoxikáciu dieťaťa poskytovaním zdravotnej starostlivosti v špecializačnom odbore detská psychiatria (pedopsychiatria) v ústavnom zdravotníckom zariadení. Aktuálne ponúka nemocnica Prešov 10 lôžok na detoxikačnú liečbu, je potrebné otvorenie lôžok v Pezinku.

10. Zriadiť tri osobitné – špeciálne centrá pre deti a rodiny pre deti s ťažkými autistickými poruchami a agresiou s multidisciplinárnym tímom, najmä personálnym (špeciálni pedagógovia, pedopsychiatri, sestry so špecializáciou psychiatrická sestra a ďalší odborný personál – napr. psychológovia, sociálni pracovníci, ako aj ošetrovatelia a opatrovatelia).

10. Zabezpečiť vo vybraných centrách pre deti a rodiny lekára- pedopsychiatra a zároveň ošetrovateľský personál (sestra so špecializáciou psychiatrická sestra a ďalší); a rovnako je nevyhnutný aspoň na úväzok pedopsychiater pre reedukačné centrá – tieto vyšetrenia sú všade vykonávané bez finančnej úhrady.

11. V rámci novelizácie Civilného mimosporového poriadku riešiť možné vylúčenie predkladania súkromných súdnoznaleckých posudkov v rámci dokazovania a aby z hľadiska ochrany dieťaťa bolo znalecké dokazovanie uskutočňované len cez súdnoznalecké ústavy.

12. Zastaviť udeľovanie výnimiek zo strany príslušných samosprávnych krajov (zdravotný úsek) pre psychiatrov s atestáciou pre dospelých, teda lekárov bez špecializácie z pedopsychiatrie, ktorí o ošetrujú aj deti.

13. V záujme zatraktívnenia špecializácie pedopsychiatria pre mladých lekárov prinavrátiť niekdajšie bonusy týmto špecializovaným lekárom s vysokým rizikom syndrómu vyhorenia, napr. zaviesť rizikový príplatok, rekondičné pobyty, výstavbu služobných bytov pre mladých lekárov a ďalšie.

Viaceré zo záverov z prvého okrúhleho stola boli modifikované, prípadne z dôvodu zhoršenia pandemickej situácie nerealizovateľné v danom čase.

Druhý okrúhly stôl bol z dôvodu pandemickej situácie zorganizovaný až dňa 15. júla 2021. Stretnutie nadväzovalo na závery z prvého okrúhleho stola za účasti odborníkov z oblasti pedopsychiatrie, psychológie, zástupcov občianskych združení, ďalších odborníkov z oblasti ochrany práv detí a niektorých rodičov detí. Stretnutia sa zúčastnili aj poverení odborníci z ministerstva spravodlivosti a ústredia sociálnych vecí a rodiny. Ďalšie zainteresované ministerstvá na téme (ministerstvo sociálnych vecí a rodiny, ministerstvo zdravotníctva, ministerstvo školstva sa napriek pozvaniu nezúčastnili.

Výsledkom tohto odborného stretnutia sú závery obsiahnuté v 11 bodoch, ktoré treba naliehavo riešiť:

1. Vrátiť 15 akútnych lôžok z počtu 30 vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou J. A. Reimana Prešov pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania z dôvodu ochorenia na COVID-19.

2. Rozšíriť akútne lôžka pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v Univerzitnej nemocnici Martin o cca 20 lôžok.

3. Vytvoriť 20 akútnych lôžok pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v Univerzitnej nemocnici Luisa Pasteura v Košiciach.

4. Vytvoriť 20 lôžok pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v psychiatrickej liečebni Kremnica na účely výkonu súdom nariadenej ochrannej liečby.

5. Naplniť prísľub bývalej ministerky zdravotníctva doc. MUDr. Kalavskej, PhD., MHA zabezpečiť zriadenie 25 akútnych lôžok na osobitnom oddelení pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v Psychiatrickej nemocnici Philippa Pinela Pezinok, ako aj zriadiť minimálne 10 lôžok v rámci existujúceho oddelenia pre dospelých a to pre deti s poruchami správania, najmä v oblasti sexuálnej deviácie a toxikománie.

6. Zaradiť komisára pre deti do Pracovnej skupiny pre duševné zdravie na ministerstve zdravotníctva, ako aj do pracovných skupín vo vzťahu k ochrane práv detí na ministerstve spravodlivosti.

7. Zriadiť osobitné – špeciálne zariadenia (na každý kraj jedno) pre deti s ťažkými autistickými poruchami a agresiou s multidisciplinárnym tímom, najmä personálnym (špeciálni pedagógovia, pedopsychiatri, sestry so špecializáciou psychiatrická sestra a ďalší odborný personál – napr. psychológovia, sociálni pracovníci, ako aj ošetrovatelia a opatrovatelia).

8. Nevyhnutnosť multidisciplinárneho prístupu k znaleckým posudkom (jeden psychológ a jeden pedopsychiater).

9. Vyžiadanie jednoznačného stanoviska k syndrómu zavrhnutého rodiča z ministerstva zdravotníctva v spolupráci s ministerstvom spravodlivosti, ministerstvom sociálnych vecí a rodiny a ministerstvom školstva,.

10. Požiadať ministerstvo sociálnych vecí a rodiny , ministerstvo zdravotníctva a samosprávne kraje o vyjadrenie, ako sa vysporiadali s prostriedkami nápravy, ktoré navrhovala komisárka a ktoré sú zaznamenané aj v Správe o činnosti komisárky pre deti za rok 2019.

11. Odporúčanie pre ministerstvo spravodlivosti, aby ministerstvo redizajnovalo aktuálny proces preskúmateľnosti znaleckých posudkov z psychológie, pričom obsahové posúdenie z hľadiska odbornosti, použitia metód, diagnostickej úvahy a pod. stanoviť do kompetencie znaleckých ústavov a súčasne rešpektovať ochranu diagnostických metodík pri stanovovaní pravidiel pre preskúmateľnosť posudkov. Súčasne zvážiť zamerať sa pod gesciou ministerstva spravodlivosti na kontinuálne vzdelávanie znalcov v odbore psychológia v oblasti poručenskej agendy (nielen z právnej, ale i odbornej oblasti, napr. aj prenosu skúseností v rámci Európskej únie).

Na základe poverenia odborníkov v rámci záverov druhého okrúhleho stola komisárka oslovila listami ministrov príslušných ministerstiev, generálneho riaditeľa Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, predsedu združenia SK8, aby sa v rozsahu ich zákonných kompetencií nielen vyjadrili k jednotlivým návrhom prostriedkov nápravy, ale aby tieto návrhy zapracovali aj do strategických materiálov na zlepšenie duševného zdravia detí, resp. realizovali uvedené návrhy na základe už prijatých strategických dokumentov. Žiadosti komisárky s návrhmi prostriedkov nápravy boli doručené na príslušné orgány (ministerstvá).

Keďže viaceré zo záverov okrúhleho stola zo dňa 15. júla 2020 patria priamo do pôsobnosti ministerstva zdravotníctva, žiadosť komisárky adresovaná ministrovi zdravotníctva bola doručená dňa 04. augusta 2020, avšak zo strany ministra nebola doteraz daná komisárke žiadna odpoveď. Avšak odborníci pedopsychiatri a psychológovia predostreli väčšinu problémov, ktoré boli definované v záveroch z odborných pracovných rokovaní na úrade komisára, aj ministrovi zdravotníctva na zasadnutí Pracovnej skupiny k riešeniu problémov v oblasti duševného zdravia. Minister zdravotníctva odborníkov vypočul a táto oblasť bola ním určená ako jedna z priorít. V júli 2020 bol zriadený na ministerstve zdravotníctva samostatný odbor duševného zdravia. Komisárka požiadala o členstvo v pripravovanej Rade vlády Slovenskej republiky pre duševné zdravie (poznámka: v tomto jej bolo vyhovené v o februári 2021).

Minister školstva neodpovedal ani na tento list, a to aj napriek tomu, že žiadosť komisárky adresovaná ministrovi školstva, bola doručená už dňa 31. júla 2020. **V liste boli nastolené problémy, ktoré už neznesú odklad, išlo najmä o umiestňovanie detí s vážnymi duševnými poruchami a poruchami správania, prípadne v kombinácii s nediagnostikovanými psychiatrickými diagnózami do reedukačných centier**. Komisárka upozornila, že je potrebné zriadiť špecializované výchovné centrá, kde bude možné umiestniť dieťa, ktoré trpí vážnymi duševnými poruchami a poruchami správania. Začlenenie tohto nového typu centra do systému špeciálnych výchovných zariadení umožní poskytnúť takémuto dieťaťu predovšetkým adekvátnu zdravotnú starostlivosť a ochráni tak samotné dieťa, ako aj ostatné deti a personál napr. pred agresiou. Tým by sa predišlo umiestňovaniu psychiatrických pacientov do reedukačných centier, kde takýmto pacientom nie je poskytovaná adekvátna zdravotná starostlivosť, nakoľko tieto možnosti reedukačné centrá nemajú a v týchto situáciách sú bezradné. Dieťa s psychickou poruchou, diagnózou (často diagnostikovaná len všeobecne ako „porucha správania“ alebo nediagnostikovaná vôbec, vzhľadom na nedostatočný diagnostický proces) má právo na poskytnutie adekvátnej zdravotnej starostlivosti, ktorá mu je v tomto systéme odopieraná.

Hoci list komisárky adresovaný **ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny** bol doručený dňa už 04. augusta 2020, **rovnako ako u predchádzajúcich ministerstiev, nebola doručená žiadna odpoveď, i napriek vážnym zisteniam, spočívajúcim v porušení práv dieťaťa podľa Dohovoru.**

Ústredie sociálnych vecí a rodiny reagovalo na žiadosť komisárky (doručenej 06. augusta 2020). Komisárka žiadala, okrem iného, aj o zaslanie počtu detí v štátnych centrách pre deti a rodiny, ktoré nemajú zabezpečované potreby v oblasti duševného zdravia pri existujúcom personálnom zabezpečení, a to z dôvodu rozdielnych údajov, zverejnených Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny a zisteniami úradu komisára počas monitoringu v predchádzajúcom roku. Objektivizácia údajov vychádza z komplexného riešenia zabezpečenia špeciálnych potrieb detí s duševnými poruchami v centrách pre deti a rodiny. Komisárka tento problém reportuje už dlhodobo, jeho riešenie je vysoko urgentné a je potrebné ho riešiť na multidisciplinárnej úrovni v spolupráci s odborníkmi pedopsychiatrami a psychológmi. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny v odpovedi zo dňa 26. novembra 2020 uviedlo, že v tejto súvislosti zaslalo odborníkom pre psychiatriu, psychológiu výzvu na spoluprácu pri vytvorení multidisciplinárnej pracovnej skupiny. Ďalej oslovilo ministerstvo zdravotníctva (vedúceho oddelenia nadrezortnej koordinácie) na pomoc pri realizácii externého auditu pre deti v špeciálnych skupinách v centrách pre deti a rodiny. Podľa Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny jeho hlavným cieľom má byť zadefinovanie kritérií pre zaradenie dieťaťa do špecializovanej samostatnej skupiny pre deti s duševnými poruchami v centrách pre deti a rodiny, určiť profesijné zloženie personálu pre tieto skupiny detí, definovať kontraindikačné diagnózy s ohľadom na bezpečnosť detí a personálu, prípadne zobrať do úvahy edukačné možnosti pre personál v zmiešanej skupine s rôznymi diagnózami detí. Rovnako dôležitým je aj definovanie vzdelávacích potrieb pre jednotlivých zamestnancov centier pre deti a rodiny pri práci s deťmi v do špecializovanej samostatnej skupiny pre deti s duševnými poruchami v centrách pre deti a rodiny.

Na žiadosti komisárky v parciálnych oblastiach odpovedalo ministerstvo spravodlivosti a Združenie SK8.

V súvislosti so zhoršujúcou sa pandemickou situáciou COVID-19 a prijatím prísnejších opatrení, (reprofilizácie lôžkového fondu zdravotníckych zariadení), aj niektoré zo záverov druhého okrúhleho stola uskutočneného 15. júla 2020 (najmä v oblasti zdravotnej starostlivosti), resp. návrhy boli odborníkmi upravené.

Ide najmä o:

Bod 1. – **upravený -** Fakultná nemocnica s poliklinikou J. A. Reimana Prešov bola určená ako COVID nemocnica a návrhy v tomto bode sa budú riešiť po skončení pandémie pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania z dôvodu ochorenia na COVID-19.

Bod 2. – **upravený -** Na základe dohody rozšíriť akútne lôžka pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v Univerzitnej nemocnici Martin o cca 10 lôžok.

Bod 4. – **upravený –** zvýšiť o 15 počet chronických lôžok pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v psychiatrickej liečebni Kremnica na účely výkonu súdom nariadenej ochrannej liečby.

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie sú deti nútené vyrovnať sa s mnohými traumami dnešnej doby, čoho dôsledkom je pribúdanie duševných porúch. Každý šiesty človek na svete je vo veku od 10-19 rokov, pričom podľa odborníkov až polovica všetkých duševných porúch začína v tomto veku. Viac ako polovica všetkých duševných porúch začína v adolescentnom veku a väčšina prípadov zostáva nediagnostikovaná a neliečená. Na Slovensku neexistuje exaktný obraz o skutočnom výskyte duševných porúch. Epidemiologický výskum môže znížiť problém so skrytou chorobnosťou, ktorú pri duševných poruchách spôsobuje stigma a neznalosť.[20)] Ako vyplynulo z výsledkov klinickej štúdie, odborníci zdôraznili, že rozsah výskytu jednotlivých foriem traumatizácie v detstve v bežnej populácii a zistené asociácie medzi traumatizáciou v detstve a neskorším zdravím v dospelosti poukazujú na potrebu rozširovania preventívnych programov zameraných na znižovanie všetkých foriem nevhodného zaobchádzania s dieťaťom.[21)] Dôsledky neriešenia duševných porúch u detí a adolescentov ovplyvňujú negatívne ich budúcnosť až do dospelosti. Napríklad depresia je jednou z hlavných príčin ochorení a zdravotného postihnutia u detí a adolescentov.

V nadväznosti na uvedené je potrebné akceptovať **nárast počtu psychicky alterovaných detí, čo sa prejavuje na ich správaní**. Podľa odborníkov z odboru psychológia a pedopsychiatria sa situácia v dobe pandémie COVID-19 výrazne zhoršila. **Prudko narastajú závislosti, látkové i nelátkové, narastá počet suicidálnych pokusov, závažných depresií, sebašpokodzovania.** Vo všeobecnosti je pozorovaný nárast úzkostných stavov a depresie, a to nielen u detí, ktoré boli v starostlivosti psychológov už pred pandémiou. Ministerstvo školstva prezentovalo **zvýšenie výskytu depresívnych príznakov u detí do 18 rokov o 33%** a **u detí do 9 rokov bol zachytený až štvornásobný nárast psychických problémov**.

20) Brazinova, A., Hasto, J., Levav, I., & Pathare, S. (2019). Mental Health Care Gap: The Case of the Slovak Republic. Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research, 1-7.

21) Kaščáková, N, Bednaříková, H, Dobrotková, A., Petríková, M., Hašto, J., Tavel, P. 2020. Traumatizácia v detstve a zdravie v dospelosti. In Zborník z odbornej konferencie s medzinárodnou účasťou „Trauma v detstve...čo ďalej?“ v Piešťanoch 25.-26.9. 2019. Warszawa, Collegium Humanum, 2020. ISBN 978-83-952951-4-0, s.28-41.

Podľa klinických psychológov boli u detí vo zvýšenej miere zachytené napr. zmeny denného režimu, zmeny v spôsobe príjmu potravy, poruchy spánku, správania, prejavy agresivity, vzdor. U časti detí to je aj odmietanie socializácie, ktorej príčinou môže byť aj obmedzenie sociálnych kontaktov, zotrvávanie v sociálne uzatvorenej skupine a v priestore. U detí je to aj obmedzenie prirodzeného pohybu a kontaktov, obmedzenie možnosti napĺňať si potreby v oblasti záujmov. Dochádza k presunu priamych osobných kontaktov detí do komunikácie cez sociálne siete, kde je potenciálne riziko vzniku závislosti i vystavenia detí rôznej forme šikany (kyberšikana) a zneužívania prostredníctvom sociálnych sietí. U detí dochádza k informačnej preťaženosti. Príčiny však podľa odborníkov môžu byť aj iné.

Zvýšená záťaž je pozorovaná u časti detí 1. ročníkov stredných škôl, pretože pôvodné kontakty so spolužiakmi zo základnej školy už nemajú udržiavané a s novými spolužiakmi nestihli ešte nadviazať dostatočné kontakty, rovnako u maturitných ročníkov, kde je neistota a súčasne deti (najmä adolescenti) deklarujú vyššie nároky pedagógov, ktoré nie sú úplne zvládnuteľné pri dištančnej výučbe. Rovnako adolescenti prezentujú chýbajúce sociálne kontakty medzi rovesníkmi, ktoré môžu mať vplyv aj na vytváranie prirodzených partnerských vzťahov. Podľa odborníkov uvádzajú aj rodičia zvýšený výskyt výchovných problémov u detí. Podľa odborníkov je výraznejšia dekompenzácia zachytená u detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, najmä ak výučbu majú suplovať, resp. dobiehať rodičia, ktorí neevidujú výraznejšiu podporu pre tieto deti a rodičov, pričom i pri bežnej školskej dochádzke sú rodiny s deťmi s týmito potrebami pod zvýšenou záťažou.

Do termínu odovzdania tejto správy neboli ešte zverejnené štatistické údaje Národného centra zdravotníckych informácií za rok 2020. Zhoršenie psychického stavu detských pacientov v roku 2020 a porovnanie dát s rokom 2019 je uvedené na vybranom príklade. Uvádzame údaje Kliniky detskej psychiatrie Lekárskej fakulty UK Bratislava a Národného ústavu duševných chorôb Bratislava, ktorá poskytla uvedené čiastkové štatistické dáta. Počet vyšetrení detských pacientov prezentujú dve tabuľky (za rok 2019 a za rok 2020), v ktorých je podchytený počet detí (rozdelenie podľa pohlavia) v jednotlivých nozologických jednotkách označených podľa klasifikácie MKCH 10.

Pri porovnaní údajov s rokom 2019 (tabuľka č. 1) **je po začatí pandémie ochorenia COVID -19 v roku 2020** (tabuľka č. 2) **zreteľný nárast o tretinu až dvojnásobok vyššieho počtu ošetrených maloletých pacientov na ambulanciách Kliniky detskej psychiatrie** Bratislava a aj nasmerovania týchto pacientov na hospitalizáciu. Už len sumárny počet 2300 ošetrených maloletých pacientov v ambulancii v roku 2020, **predstavuje dvojnásobok celkovo vyšetrených pacientov v porovnaní s rokom 2019** (spolu 1175 maloletých pacientov). Pritom v každej diagnostickej položke bol pozorovaný nárast počtu pacientov, s výnimkou diagnózy schizofrénie, ktorej výskyt ostáva približne na rovnakej úrovni oproti roku 2019. Avšak v poruchách psychiky a správania zapríčinené užitím psychoaktívnych látok, vrátane alkoholu, sa identifikovalo v roku 2020 dvakrát viac vyšetrených maloletých pacientov. Pri poruchách správania súvisiacich s fyziologickými faktormi bolo vyšetrených prevažne dvakrát vyššie množstvo chlapcov a u porúch príjmu potravín to bolo o štvrtinu viac. Poruchy správania a emočné poruchy so začiatkom v detstve boli o tretinu vyššie ako v roku 2019. Z elevácie vyšetrení takého množstva pacientov, najmä mladistvých, **vyplýva aj vyšší počet ich pokusov o samovraždu, sebaubližovania, šikany, týrania, sexuálnych deliberácií, kriminality. Presakuje tu atmosféra možného rodinného násilia a syndrómu CAN** (Child abuse and neglect syndrom). **Obzvlášť háklivé na okolnosti pandémie sú skupiny**

psychiatrických pacientov s poruchami autistického spektra, pretože sa narušuje ich systém zvykov, streotyp života. **Pri poruchách pozornosti a hyperaktivite (ďalej len „ADHD“) je sťažená adaptácia na „lockdown**.“ Pri poruchách príjmu potravy k psychickým prejavom pristupuje imunodeficientný stav, ktorý je sám o sebe rizikový. Karanténa a izolácia detí s rodičmi vytvára podmienky pre posttraumatickú stresovú poruchu až u 30% detí podľa údajov ich rodičov, ale aj u 25% rodičov.[22)]

Pedopsychiatri upozorňujú, že digitalizácia vzdelávacieho procesu sa má robiť uvážlivo. Školopovinné deti strácajú návyky režimového spôsobu učenia, menia sa u nich princípy socializácie. To ovplyvňuje vývinové tendencie detí a adolescentov, o to viac, ak ide o deti s psychickými poruchami. Ak sa uplatňuje dlhodobo iba online kontakt, vyvíja sa sociálne stiahnutie nielen u dospelých, ale aj u detí. Deťom chýbajú sociálne spôsobilosti, čo ešte nie je evidentná psychiatrická porucha, ale porucha prispôsobenia. Hrozí syndróm zakuklenia (syndrome de la cabine), u ktorého sa prejavujú obavy z ľudskej blízkosti, strach z opustenia vlastnej ulity, svojho domáceho priestoru. To môže byť podkladom ešte vážnejšej sociálnej fóbie, či depresie.

Tragické pritom je, že zvýšený počet ambulantne identifikovaných detských pacientov s psychickou poruchou v rôznom stupni sa má liečiť a sledovať v pedopsychiatrických zariadeniach, ktorých je na Slovensku nedostatok. Stav detskej psychiatrie je však dlhodobo alarmujúci. **V časti Slovenska neexistuje adekvátna akútna pedopsychiatrická starostlivosť a v časti absentuje úplne liečba na iných, ako akútnych lôžkach. Na tento stav odborníci poukazujú už viac ako desať rokov**. Pandémia poukázala na narušenie psychologickej a inštitucionálnej starostlivosti. Internetové „self-help“ zdroje majú byť iba komplementárne a nemajú nahrádzať psychiatrickú starostlivosť.

Tabuľka č. 1 - počet vyšetrení v r. 2019 v KDP Bratislava

Diagnóza	chlapci	dievčatá
Organické duševné poruchy vrátane symptomatických (F00.0-F09)	12	20
Poruchy psychiky a správania zapríčinené užitím psychoaktívnych látok (F10.0-F10.9)	17	12
Schizofrénia, schizotypové poruchy a poruchy s bludmi (F20.0-F29)	39	33
Afektívne poruchy (F30.0-F39)	112	268
Neurotické, stresom podmienené a somatoformné poruchy(F40.00 - F48.9	509	1034
z toho fobicko-anxiózne a iné úzkostné poruchy (F40.00-F41.9)	193	564
Poruchy správania súvisiace s fyziologickými poruchami a faktormi(F50.0 - F59)	27	414
z toho poruchy príjmu potravy (F50.0- F50.9)	19	394

Počet návštev v r.2019 v ambulancii KDP Bratislava bol 1175 pacientov.

22) Sprang, G., Silman, M., 2013. Posttraumatic stress disorder in parents and youth afterhealth-related disasters. Disaster Medicine and Public Health Preparedness 7 (1), p. 105–110.

Zdroj: odborné údaje z KDP Bratislava

Tabuľka č. 2 - počet vyšetrení v r. 2020 v KDP Bratislava

Diagnóza	**chlapci**	**dievčatá**
Organické duševné poruchy vrátane symptomatických (F00.0-F09)	17	21
Poruchy psychiky a správania zapríčinené užitím psychoaktívnych látok F10.0-F10.9)	30	23
Schizofrénia, schizotypové poruchy a poruchy s bludmi (F20.0-F29)	35	25
Afektívne poruchy (F30.0-F39)	135	339
Neurotické, stresom podmienené a somatoformné poruchy(F40.00 - F48.9	729	1407
z toho fobicko-anxiózne a iné úzkostné poruchy (F40.00 - F41.9)	252	747
Poruchy správania súvisiace s fyziologickými poruchami a faktormi(F50.0 - F59)	51	511
z toho poruchy príjmu potravy (F50.0-F50.9)	42	507
Duševná zaostalosť - mentálna retardácia (F70.0-F79.9)	144	80
Poruchy psychického vývinu (F80.0-F89)	888	191
Poruchy správania a emočné poruchy so začiatkom v detstve a dospievaní(F90.0-F98.9)	1794	644

Počet návštev v r.2020 v ambulancii Kliniky detskej psychiatrie Bratislava bol 2300 pacientov.
Zdroj: odborné údaje z KDP Bratislava

Pre pandemickú situáciu a vyhlásenia núdzového stavu počas roku 2020 a z toho vyplývajúcu akútnu situáciu v zdravotníctve ustali aktivity týkajúce sa návrhu opatrení, najmä rozšírenia počtu lôžok na území celého Slovenska a personálneho zabezpečenia pedopsychiatrami a ostatnými odborníkmi v oblasti duševného zdravia. Väčšina návrhov opatrení komisárky, ktoré boli odborníkmi sformulované v záveroch z druhého okrúhleho stola (zo dňa 15. 07. 2020) nebola doteraz uskutočnená. Podobne aj niektoré návrhy opatrení komisárky, ktoré prezentovala ešte v roku 2019 sú stále v platnosti.

Nedostatok pedopsychiatrických akútnych a doliečovacích lôžok v psychiatrických zariadeniach

V roku 2020 sa situácia s **nedostatkom akútnych lôžok pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania** v rôznych zdravotníckych zariadeniach po celom Slovensku výrazne **zhoršila**. V súvislosti s pandemickou situáciou COVID-19 boli upravené, resp. odsunuté návrhy

opatrení, uvedené v bodoch č. 1. až 5. V roku 2020 boli navýšené len chronické pedopsychiatrické lôžka v Psychiatrickej nemocnici Profesora Matulaya v Kremnici o 15 lôžok. Návrhy na navýšenie lôžok vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou J. A. Reimana Prešov, v Univerzitnej nemocnici Luisa Pasteura v Košiciach boli odsunuté. Fakultná nemocnica s poliklinikou J. A. Reimana Prešov bola určená ako COVID nemocnica. Aj projekt so zriadením akútnych a doliečovacích lôžok pre deti v Psychiatrickej nemocnici Philippa Pinela Pezinok (špecifikovaný v bode č. 5 návrhu opatrení) je stále v platnosti, avšak jeho realizácia je odsunutá v súvislosti s pandemickou situáciou. Do budúcnosti sa predpokladá Detské a dorastenecké oddelenie - 25 až 30 lôžok - doliečovacie (liečebenské) a nemocničné oddelenie s možnosťou súdom nariadenej liečby (deviácie, závislosti).

Podľa odborníkov z odboru pedopsychiatria naďalej neexistuje adekvátne priestorové vybavenie pre jedinú **Kliniku detskej psychiatrie Bratislava**. Predstavitelia tejto kliniky žiadali o zvýšenie o 20 lôžok. To by malo zodpovedať kritériám kladeným na modernú pedopsychiatriu. Klinika detskej psychiatrie Bratislava pracuje s trvalým nadstavom 2 – 4 pacientov (22 – 24 pacientov) na 20 lôžkach. Oddelenie pre liečbu porúch príjmu potravy je trvalo preťažené, (namiesto päť pacientov/pacientiek, je ich šesť), nehovoriac o hygienických predpisoch. Počas pandemickej situácie a v núdzovom stave sa prijímali takmer výhradne pacienti s potrebou akútnej zdravotnej starostlivosti, sebapoškodzujúci sa pacienti s rizikom suicídia alebo pacienti s akútnou psychózou. Klinika detskej psychiatrie Bratislava má trvalo obsadený poradovník hospitalizácií viacerých porúch (najvýraznejšie pre detský autizmus – cca 60 čakateľov, poruchy príjmu potravy – 15 - 20 čakateľov).

Ani **Detská fakultná nemocnica Košice nedisponuje** žiadnymi pedopsychiatrickými lôžkami, v Univerzitnej nemocnici Luisa Pasteura v Košiciach kedysi existovali pedopsychiatrické, neskôr aj adolescentné lôžka, tie však boli zrušené.

V Univerzitnej nemocnici Martin prebiehala prebieha liečba detí na 10 lôžkach, tie sú pre celý stredoslovenský kraj absolútne nepostačujúce, deti musia často hospitalizované na oddeleniach pre dospelých výlučne z kapacitných dôvodov. Ide o trvalý nadstav na lôžkach, nie je objektívne možné poskytnúť adekvátnu kvalitnú zdravotnú starostlivosť, deti však vzhľadom na diagnostickú naliehavosť prijaté byť musia. Trvalé prekračovanie počtu pacientov a ich "terapeutické nedoriešenie" má za následok stres maloletých pacientov, rodinných príslušníkov, ale aj zdravotníckeho personálu.

Nedostupnosť ambulantných psychiatrických služieb

Aj v roku 2020 sa **naďalej prehlbovala nedostupnosť ambulantných psychiatrických služieb, pričom dlhodobo chýbajú nielen ambulantní pedopsychiatri, ale neúmerne sa zvyšuje aj počet detských pacientov.** Podľa odborníkov v porovnaní so susednou Českou republikou, kde sú na 100 000 obyvateľov dvaja ambulantní psychiatri pre deti, na Slovensku je to na 100 000 obyvateľov len 0,5 ambulantný psychiater pre deti. I naďalej **pretrváva dlhodobý podstav pedopsychiatrov**, lebo z vyššie uvedeného počtu je veľa lekárov v dôchodkovom veku a mladí pedopsychiatri počas špecializačnej prípravy ešte nemôžu samostatne vykonávať svoje povolanie. Viacerí psychiatri na Slovensku (cca 70) preto pracujú na základe osobitnej výnimky; majú atestáciu z psychiatrie pre dospelých a v praxi vykonávajú aj pedopsychiatriu. To znamená, že nespĺňajú podmienku špecializačného štúdia v odbore pedopsychiatria. Komisárka požiadala zástupcov samosprávnych krajov prostredníctvom SK8 zrušiť udeľovanie výnimiek zo strany príslušných samosprávnych krajov pre nových psychiatrov s atestáciou pre dospelých.

Pre nedostatok ambulantných psychiatrických služieb sú detskí pacienti umiestňovaní do ústavných psychiatrických zariadení, ktoré sú preťažené.

Pedopsychiatrické liečebne

Medzi práva dieťaťa podľa článku 24 Dohovoru patrí aj právo dieťaťa na využívanie liečebných a rehabilitačných zariadení. **V súčasnosti na Slovensku neexistuje štátna detská psychiatrická liečebňa.** Jediná neštátna Detská psychiatrická liečebňa, n.o. Hraň, má 95 lôžok pre celú Slovenskú republiku. Lekári uvádzajú, že súčasný počet lôžok je poddimenzovaný (je potreba aktuálneho rozšírenia počtu akútnych lôžok o 15 lôžok na liečbu závislostí). Tiež súkromný charakter tejto liečebne limituje možnosti umiestňovania detí podľa potreby pedopsychiatrov. Navyše rodičia zo západného a stredného Slovenska majú sťažené dochádzanie za deťmi, pričom rodinná terapia, ktorá je často nevyhnutná pre celú rodinu, nemôže byť realizovaná, deti sa často vrátia do nezmenených podmienok, ich stav sa zbytočne chronifikuje.

Odborníci ďalej zdôrazňujú, že jedna ošetrovacia jednotka pre deti a adolescentov v liečebni by mala mať maximálne 20 pacientov, pričom v liečebni by mali byť minimálne 2 oddelenia. Je nevyhnutné rozšíriť počet liečební pre dlhodobý pobyt detí nielen s ťažkými poruchami správania a s rôznymi duševnými ochoreniami, ale aj pre potreby doliečovania po hospitalizácii na akútnych oddeleniach o dve liečebne (jednu pre západoslovenský región a mesto Bratislava, a jednu pre stredoslovenský región).

Stacionáre

Komisárka v rámci odborných stretnutí dlhodobo poukazuje na absenciu psychiatrických stacionárov pre deti. Spolu s odborníkmi sa zhodli v tom, že absencia týchto služieb spôsobuje nedostatočnú zdravotnú, ako aj sociálnu rehabilitáciu po prepustení zo zdravotníckeho zariadenia a namiesto vyliečenia detského pacienta dochádza k opakovaným hospitalizáciám. Stacionáre môžu pôsobiť aj preventívne, aby nedošlo k hospitalizácii dieťaťa, prípadne hospitalizácia sa môže skrátiť. **V návrhoch prostriedkov nápravy komisárka presadzuje zriadenie viacerých všeobecných detských psychiatrických stacionárov a špeciálne stacionáre pre deti s poruchami príjmu potravy, v oblasti sexuálnej deviácie a užívania a zneužívania psychoaktívnych látok. Tiež navrhuje zriadenie denných stacionárov pre deti s poruchami autistického spektra. Súčasne navrhuje zriadiť tri osobitné špeciálne zariadenia (z toho jedno pre západoslovenský región a mesto Bratislava, jedno pre stredoslovenský a jedno pre východoslovenských región) pre deti s ťažkými autistickými poruchami a agresívnym správaním za účelom dlhodobého pobytu, ktoré budú vybavené odborným multidisciplinárnym tímom.** To bude vyžadovať nielen finančnú udržateľnosť týchto služieb (platby z verejného zdravotného poistenia), materiálno-technické zabezpečenie a aj dostatok odborných personálnych kapacít a zabezpečenie ich špecializačného vzdelávania.

Návrhy prostriedkov nápravy

1. **Vytvoriť 20 akútnych lôžok pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v Univerzitnej nemocnici Luisa Pasteura Košice.**
   Zabezpečí: MZ SR

2. **Rozšíriť cca o 10 akútnych lôžok počet lôžok pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania na Klinike detí a dorastu Univerzitnej nemocnice Martin.**
Zabezpečí: MZ SR

3. **Rozšíriť o 15 chronických lôžok počet lôžok pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v psychiatrickej liečebni Kremnica na účely výkonu súdom nariadenej ochrannej liečby.**
Zabezpečí: MZ SR

4. **Zriadiť 25 akútnych lôžok na osobitnom oddelení pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania v Psychiatrickej nemocnici Philippa Pinela Pezinok, ako aj zriadiť minimálne 10 lôžok v rámci existujúceho oddelenia pre dospelých a to pre deti s poruchami správania, najmä v oblasti sexuálnej deviácie a toxikománie** *(ide o prísľub daný MZ SR)***.**
Zabezpečí: MZ SR

5. **Riešiť okamžitú potrebu 9-10 miest pre deti v zariadení Sučany – detenčné zariadenie pre mladistvých s ťažkým zdravotným postihnutím, nebezpečných pre seba, pre ostatné deti, ako aj pre ošetrujúci personál;**
Zabezpečí: MZ SR

6. **Rozšíriť počet liečební pre dlhodobý pobyt detí nielen s ťažkými poruchami správania a s rôznymi duševnými ochoreniami, ale aj pre potreby doliečovania po hospitalizácii na akútnych oddeleniach** *(teda spolu tri zariadenia, z toho jedno pre západoslovenský región a mesto Bratislava, jedno pre stredoslovenský a jedno pre východoslovenských región)***.**
Zabezpečí: MZ SR

7. **Zabezpečiť vybavenie všetkých akútnych lôžkových oddelení v ústavných zdravotníckych zariadeniach i dlhodobých lôžkových oddelení v detských pedopsychiatrických liečebniach odborným personálom (pedopsychiatri, psychológovia, špeciálni pedagógovia, sestry so špecializáciou psychiatrická sestra a ďalší ošetrujúci a opatrujúci personál vo vyššie uvedených zariadeniach pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania).**
Zabezpečí: MZ SR

8. **Zriadiť v každom kraji jeden všeobecný detský stacionár pre deti s duševnými poruchami na doliečovanie** *(napr., po hospitalizácii, príp. ak hospitalizácia nie je nevyhnutná).*
Zabezpečí: MZ SR

9. **Osobitne zriadiť v každom kraji jeden detský stacionár pre deti s poruchami príjmu potravy ako aj pre deti s užívaním a zneužívaním psychoaktívnych látok.**
Zabezpečí: MZ SR

10. **Osobitne zriadiť v každom kraji jeden detský stacionár pre deti s pervazívnymi poruchami (ide o poruchy autistického spektra), ktoré si vyžadujú samostatné jednotky a zabezpečiť vydávanie špeciálnych preukazov pre deti s poruchami autistického spektra pedopsychiatrami na celom území Slovenskej republiky.**
Zabezpečí: MZ SR

11. **Súčasne zriadiť tri osobitné špeciálne zariadenia** *(z toho jedno pre západoslovenský región a mesto Bratislava, jedno pre stredoslovenský a jedno pre východoslovenských región)* **pre deti s ťažkými autistickými poruchami a agresívnym správaním za účelom dlhodobého pobytu, ktoré budú vybavené odborným multidisciplinárnym tímom.**
Zabezpečí: MZ SR

12. **Zabezpečiť vo vybraných centrách pre deti a rodiny pedopsychiatra a ošetrovateľský personál (sestra so špecializáciou psychiatrická sestra a ďalší); rovnako je nevyhnutný pre reedukačné centrá zabezpečiť pedopsychiatra aspoň na čiastočný úväzok.**
Zabezpečí: MZ SR, MPSVaR SR

13. **Zrušiť udeľovanie výnimiek zo strany príslušných samosprávnych krajov pre nových psychiatrov s atestáciou pre dospelých, ktorí v praxi vykonávajú pedopsychiatriu, pričom nespĺňajú kvalifikačné predpoklady** *(potrebná je atestácia z pedopsychiatrie)***.**
Zabezpečí: SK8 v spolupráci s MZ SR

C. Posudzovanie dodržiavania práv dieťaťa prostredníctvom monitorovacej činnosti

Monitorovacia činnosť zameraná na dodržiavanie práv dieťaťa zakotvených v Dohovore a právnom poriadku Slovenskej republiky v zariadeniach, kde sú umiestnené deti, bola v roku 2020 podľa Plánu práce Úradu komisára pre deti na rok 2020 zaradená medzi kľúčové aktivity. Monitoring mal nadväzovať na zistenia monitorovacej činnosti z uplynulých rokov a bol podľa plánovaných úloh zameraný na nasledovné oblasti:

- **Dodržiavania práv dieťaťa v zariadeniach sociálnych služieb a špecializovaných zariadeniach** v počte 17 zariadení. Prioritne mal byť monitoring zameraný na dodržiavanie čl. 23 Dohovoru, t. j na deti s duševným postihnutím alebo telesným postihnutím – postihnuté deti.

- **Dodržiavanie práv detí v centrách pre deti a rodiny so zameraním na centrá s opatrovateľskými a ošetrovateľskými skupinami.** Monitoring v roku 2020 mal priamo nadväzovať na zistenia z predošlých rokov a zahŕňať zameranie na duševné zdravie detí.

- **Dodržiavanie práv dieťaťa so zdravotným postihnutím v predprimárnom vzdelávaní.** Cieľom bolo monitorovať dodržiavanie práv dieťaťa v materských školách najmä vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná a uskutočňovaním prieskumu na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv detí.

- **Dodržiavanie práv dieťaťa v oblasti** pediatrickej a stomatologickej starostlivosti o deti (pokračovanie témy z r. 2018-19) v spolupráci s hlavnými odborníkmi pre pediatriu a stomatológiu.

- **Monitoring reedukačných centier so zameraním na starostlivosť o maloleté mamičky.** Monitoring mal byť zameraný na dodržiavanie práva zdravotnú starostlivosť a práva na výchovu a vzdelávanie neplnoletých mamičiek a ich deti a mal sa uskutočniť v ôsmich reedukačných centrách.

- **Monitoring dodržiavania práv detí v azylových** zariadeniach (záchytný tábor Humenné, pobytový tábor v Opatovskej Novej Vsi, pobytový tábor v Rohovciach, integračné stredisko vo Zvolene).

- **Monitoring vypočúvacích miestnosti na súdoch** so zameraním na súdy zapojené do Cochemskej praxe a projektu ministerstva spravodlivosti „Zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany/posilnenia postavenia obetí a zraniteľných strán (s ohľadom na materiálne a technické vybavenie miestnosti).

Avšak z dôvodu protipandemických opatrení nebolo možné uskutočniť monitoring v celom plánovanom rozsahu. V nasledujúcej časti preto uvádzame informácie z čiastočne vykonaných monitorovacích činností. Zvyšné zariadenia budú monitorované v roku 2021.

1. Monitoring dodržiavania práv detí s viacnásobným zdravotným postihnutím v zariadeniach sociálnych služieb

Monitoring bol zameraný na **sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv detí v zariadeniach sociálnych služieb** – v domovoch sociálnych služieb a špecializovaných zariadeniach v počte sedem verejných, zriadených VÚC a 10 neverejných. Spolu bolo **monitorovaných 17 zariadení**. Predmetom monitorovania bolo dodržiavanie práv detí s poruchami duševného zdravia so zreteľom na záväzky vyplývajúce z článku 23 Dohovoru a obsahovo súvisiacich článkov Dohovoru.

V predchádzajúcich rokoch bol monitoring zameraný na potreby dieťaťa a postavenie individuálnych plánov v súlade s potrebami dieťaťa. Sústredili sme sa na dodržiavanie práv dieťaťa poskytovateľom sociálnych služieb v internom dokumente s prihliadaním na potreby prijímateľov sociálnej služby, ktorými sú deti so zdravotným postihnutím. Pri tomto dokumente sme si všímali obmedzenie práv dieťaťa v súlade s plánom rizík (ak je dieťa nevidiace, individuálne obmedzenie slobody pohybu) a prijatie opatrení na realizáciu obmedzení s rešpektovaním plánu rizík atď. Mapovali sme dodržiavanie práv dieťaťa v oblasti zaškolenia a zdravotnej starostlivosti.

Použitá metodika

V roku 2020 sa monitoring dodržiavania práv dieťaťa realizoval formou oslovenia vybraných zariadení sociálnych služieb pre deti s otázkami:
Koľko detí vo vami riadenom zariadení má pridružené (k mentálnemu postihnutiu) zdravotné znevýhodnenie

- sluchové
- zrakové
- rečové
- iné telesné
- poruchy spektra osobnosti (autizmus, Aspergerov syndróm a podobné)
- iné (opíšte aké).

Boli vybrané zariadenia s vyšším počtom detí vo veku (od 5 – 15 rokov) v rovnomernom regionálnom rozložení všetkých samosprávnych krajov.

Na základe získaných informácií z oslovených zariadení boli spracované ukazovatele, na základe ktorých sa bude v monitorovaní formou prieskumu pokračovať v nasledovnom období (pri osobných návštevách zariadení sociálnych služieb, keď bude situácia v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID – 19 stabilizovaná). Pokračovaním by mali byť osobné stretnutia so skupinami riaditeľov zariadení.

Témou bolo zabezpečovanie individuálnych špeciálnych potrieb detí v oblastiach rozvoja osobnosti dieťaťa na základe jeho konkrétnych špeciálnych potrieb. Avšak z dôvodu opatrení pred šírením vírusu SARS-CoV-2 došlo k uzatvoreniu skúmaných zariadení sociálnych služieb, preto sa osobné návštevy týchto zariadení nemohli uskutočniť a odkladajú sa na rok 2021. V roku 2021 bude k stretnutiam prizvaný vždy špecialista v odbore psychológie prípadne psychiatrie, liečebný pedagóg prípadne len logopéd a bude odpovedať na otázky diskutujúcich.

Budeme hľadať cesty na nastavenie metodiky práce s deťmi, ktoré majú špeciálne potreby na základe rozhovoru so zamestnancami zariadení, ich zriaďovateľmi. Napríklad, keď vyberieme skupinu detí, ktoré nekomunikujú verbálne, budú sa odborníci vyjadrovať k metodike a postupom práce s takýmito deťmi. Veľkú skupinu tvoria deti s pervazívnymi ochoreniami, vysoký počet žiadateľov o sociálnu službu pre deti s výraznými psychiatrickými poruchami v oblasti porúch správania a osobnosti.

Použitá metodika

a) monitoring formou písomného prieskumu (listy),
b) spracovanie výstupov z prieskumu,
c) osobné stretnutia skupín,
d) prizvanie odborníkov,
e) realizácia v zariadeniach sociálnych služieb (skupiny na základe blízkosti miesta diskusie),
f) zber výstupov z diskusií skupín, ich spracovanie v spolupráci s účastníkmi (zamestnancami zariadení sociálnych služieb a prizvanými odborníkmi) a zaslanie na pripomienkovanie jednotlivým členom skupín,
g) výstupy zapracovať do správy o činnosti komisára pre deti za rok 2020.

Časový harmonogram - apríl – september.

Právna úprava

Dohovor o právach dieťaťa

Nosný článok - Článok 23 - POSTIHNUTÉ DETI

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú, že duševne alebo telesne postihnuté dieťa má žiť plnohodnotný a riadny život v podmienkach zabezpečujúcich dôstojnosť, podporujúcich sebadôveru a umožňujúcich aktívnu účasť dieťaťa v spoločnosti.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo postihnutého dieťaťa na zvláštnu starostlivosť. V závislosti od rozsahu existujúcich zdrojov musia oprávnenému dieťaťu a osobám, ktoré sa oň starajú, poskytnúť podporu a pomoc, o ktorú sú požiadané a ktorá zodpovedá stavu dieťaťa a situácii rodičov alebo iných osôb, ktoré sa starajú o dieťa.

3. S uznaním zvláštnych potrieb postihnutého dieťaťa sa pomoc, v súlade s odst. 2 tohto článku Postihnuté dieťa má právo na špeciálnu starostlivosť, vzdelanie a prípravu, aby mohlo dosiahnuť čo najväčšiu samostatnosť a aby mohlo viesť plnohodnotný a aktívny život v spoločnosti musí poskytovať podľa možnosti bezplatne, s ohľadom na finančné zdroje rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú. Pomoc musí byť určená na zabezpečenie skutočného prístupu postihnutého dieťaťa ku vzdelaniu, profesionálnej príprave, zdravotnej a rehabilitačnej starostlivosti, príprave na zamestnanie a oddychu spôsobom, ktorý vedie k dosiahnutiu najúplnejšieho možného zapojenia do spoločnosti a individuálneho rozvoja dieťaťa, vrátane jeho kultúrneho a duchovného rozvoja.

4. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia v duchu medzinárodnej spolupráce podporovať výmenu príslušných informácií v oblasti preventívnej zdravotníckej starostlivosti a medicínskeho, psychologického a funkčného liečenia v prípade postihnutých detí, vrátane rozširovania a prístupu k informáciám týkajúcich sa metód rehabilitačnej výchovy a profesionálnej prípravy na to, aby signatárske štáty Dohovoru mohli zlepšovať svoje možnosti a znalosti a prehlbovať tak svoje skúsenosti v týchto oblastiach. V tomto smere sa berie zvláštny ohľad na potreby rozvojových krajín. (Postihnuté dieťa má právo na špeciálnu starostlivosť, vzdelanie a prípravu, aby mohlo dosiahnuť čo najväčšiu samostatnosť a aby mohlo viesť plnohodnotný a aktívny život v spoločnosti.)

Súvisiace články

Článok 2 - NEDISKRIMINÁCIA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva stanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu, ktoré je pod ich jurisdikciou, bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pokožky, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov, alebo zákonných zástupcov.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru, prijmú všetky potrebné opatrenia, aby bolo dieťa chránené pred všetkými formami diskriminácie alebo trestov založených na postavení, činnosti, vyjadrených názoroch alebo presvedčení jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo členov rodiny.

(Princíp, že všetky práva sa vzťahujú na všetky deti bez výnimky a štát je povinný chrániť deti pred akoukoľvek formou diskriminácie. Štát nesmie porušovať žiadne právo a musí prijímať pozitívne opatrenia na ich propagáciu a dodržiavanie.)

Článok 3 - ZÁUJMY DIEŤAŤA

1. Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek postupoch týkajúcich sa detí, či už vykonávaných súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú, že zabezpečia dieťaťu ochranu a starostlivosť nevyhnutnú pre jeho blaho, pričom budú brať ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za dieťa zodpovedných a urobia všetky potrebné zákonodarné administratívne opatrenia.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú, že zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali normám stanoveným kompetentnými úradmi, zvlášť po stránke bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a kvalifikácie personálu, ako aj kompetentného dozoru.

(Všetky činnosti týkajúce sa dieťaťa musia brať plne do úvahy jeho najlepšie záujmy. Štát musí poskytovať dieťaťu primeranú starostlivosť v prípade, keď ju nemôžu poskytnúť rodičia alebo iné zodpovedné osoby.)

Článok 13 - SLOBODA PREJAVU

1. Dieťa má právo na slobodu prejavu: Toto právo zahŕňa slobodu vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie každého druhu bez ohľadu na hranice, či už ústne, písomne alebo tlačou, prostredníctvom umenia alebo inými prostriedkami podľa voľby dieťaťa.

2. Výkon tohto práva môže podliehať určitým obmedzeniam, avšak tieto obmedzenia môžu byť iba také, aké stanoví zákon a ktoré sú nutné:

a) pre rešpektovanie práv alebo povesti iných,

b)pre ochranu národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky.

(Dieťa má právo slobodne vyjadrovať svoje názory, získavať a zverejňovať informácie s výnimkou situácie, kedy by došlo k porušeniu práv ostatných.)

Článok 24 - ZDRAVIE A ZDRAVOTNÍCKE SLUŽBY

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššej možnej úrovne zdravotného stavu a na využívanie liečebných a rehabilitačných zariadení. Musia sa usilovať, aby žiadne dieťa nebolo zbavené svojho práva na prístup k takýmto zdravotníckym službám.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia sledovať úplné vykonávanie tohto práva a predovšetkým prijímať potrebné opatrenia:

a) pre znižovanie dojčenskej a detskej úmrtnosti,

b) pre zabezpečenie nevyhnutnej lekárskej pomoci a zdravotníckej starostlivosti pre všetky deti, s dôrazom na základnú lekársku starostlivosť,

c/ pre odstránenie chorôb a podvýživy tiež v rámci základnej lekárskej starostlivosti, okrem iného tiež prostredníctvom poskytovanej technológie a prostredníctvom poskytovanej dostatočnej hodnotnej potravy a pitnej vody, pričom je treba brať ohľad na nebezpečenstvá a riziká znečistenia životného prostredia,

d) pre poskytovanie primeranej starostlivosti matkám pred a po pôrode,

e) pre zabezpečenie, aby všetky zložky spoločnosti, predovšetkým rodičia a deti boli informovaní o zdraví a detskej výžive, o výhodách dojčenia, o hygiene, sanitárnych podmienkach prostredia detí a o predchádzaní úrazov a aby mali prístup k vzdelaniu a boli podporovaní pri využívaní týchto základných znalostí,

f) pre rozvoj preventívnej zdravotníckej služby a poradenskej služby pre rodičov a rozvoj výchovy k plánovanému rodičovstvu a služieb.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky účinné a vhodné opatrenia na odstránenie všetkých zaužívaných postupov, ktoré škodia zdraviu detí.

4. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru sa zaväzujú, že budú podporovať medzinárodnú spoluprácu za účelom postupného dosiahnutia plného vykonávania práva uznaného v tomto článku. V tejto súvislosti sa musí brať zvláštny ohľad predovšetkým na potreby rozvojových krajín.
(Dieťa má právo na najlepší zdravotný stav a prístup k zdravotníckym službám najvyššieho štandardu. Štát musí klásť zvláštny dôraz na ustanovenia o základnej a preventívnej starostlivosti, verejnej zdravotnej výchove a na znižovanie detskej úmrtnosti. Štát musí podporovať medzinárodnú spoluprácu v tejto oblasti a zabezpečiť, aby žiadne dieťa nemalo zamedzený prístup k efektívnej zdravotníckej službe.)

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov

§ 7
Poskytovateľ sociálnej služby je povinný:
a) prihliadať na individuálne potreby prijímateľa sociálnej služby,
b) aktivizovať prijímateľa sociálnej služby podľa jeho schopností a možností,
c) poskytovať sociálnu službu na odbornej úrovni,
d) spolupracovať s rodinou, obcou a komunitou pri utváraní podmienok na návrat prijímateľa sociálnej služby poskytovanej v zariadení s celoročnou pobytovou formou do prirodzeného rodinného prostredia alebo komunitného prostredia s prednostným poskytovaním sociálnej služby terénnou formou, ambulantnou formou alebo týždennou pobytovou formou, a to so súhlasom prijímateľa sociálnej služby a pri rešpektovaní jeho osobných cieľov, potrieb, schopností a zdravotného stavu.

§ 9
(1) Poskytovateľ sociálnej služby uvedenej v § 33 až 40 a 57 je povinný plánovať poskytovanie sociálnej služby podľa individuálnych potrieb, schopností a cieľov prijímateľa sociálnej služby, viesť písomné individuálne záznamy o priebehu poskytovania sociálnej služby a hodnotiť priebeh poskytovania sociálnej služby za účasti prijímateľa sociálnej služby (ďalej len "individuálny plán"). Ak je prijímateľ sociálnej služby fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím alebo fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, súčasťou individuálneho plánu je aj program sociálnej rehabilitácie.
(2) Individuálny plán podľa odseku 1 je komplexný, flexibilný a koordinovaný nástroj na aktívnu spoluprácu poskytovateľa sociálnej služby, prijímateľa sociálnej služby, jeho rodiny a komunity. Ciele individuálneho plánu vychádzajú z individuálnych potrieb prijímateľa sociálnej služby a spolupráce prijímateľa sociálnej služby a poskytovateľa sociálnej služby. Individuálny plán je koordinovaný pracovníkom, ktorý podporuje a sprevádza prijímateľa sociálnej služby v procese individuálneho plánovania (ďalej len "kľúčový pracovník"). Proces individuálneho plánovania zahŕňa identifikáciu individuálnych potrieb, voľbu cieľov individuálneho plánu, voľbu metód dosahovania cieľov individuálneho plánu, plán činností a aktivít napĺňania individuálneho plánu a hodnotenie individuálneho plánu.

Úloha vyžadovala aj prácu s inými subjektmi (stretávanie odborných skupín v konkrétnych zariadeniach sociálnych služieb), avšak protipandemické opatrenia to neumožňovali; z toho dôvodu sa mohla uskutočniť len časť plánovanej úlohy.

Z dôvodu zákazu návštev v zariadeniach sociálnych služieb sú zatiaľ vyhodnotené len tie údaje, ktoré úradu komisára korešpondenčne oslovené zariadenia zaslali.

Niektorí z poskytovateľov však neuviedli údaje podľa požiadavky, preto nebolo možné sa oboznámiť napríklad s počtami detí s jednotlivými zdravotnými znevýhodneniami (sluchové, zrakové, rečové, telesné, psychické a iné v kombinácii s mentálnym postihnutím). Jeden z poskytovateľov vzniesol námietku, ako môžeme skúmať duševné zdravie u detí, ktoré sú mentálne postihnuté. Táto skutočnosť prekvapila, pretože mentálna retardácia je stav dieťaťa, to ale neznamená, že nie je skúmateľné jeho duševné zdravie pri pokrývaní jeho potrieb v jednotlivých oblastiach iného (pridruženého) zdravotného znevýhodnenia. Aj dieťa, ktoré je mentálne postihnuté a má niektoré z uvádzaných ďalších zdravotných znevýhodnení môže mať napĺňané duševné zdravie v tom zmysle, že stav mentálneho postihnutia je neodstrániteľný, ale ak napr. nekomunikuje verbálne a my sa naučíme komunikovať s ním prostredníctvom náhradnej komunikácie, napĺňame u dieťaťa jeho potreby v komunikácii a tým aj jeho oblasť duševného zdravia v oblasti socializácie a podobne.

Viaceré zo zariadení sociálnych služieb uviedli v texte hlavné metodiky v práci s prijímateľmi sociálnych služieb, napr. tam, kde majú 100% prijímateľov sociálnych služieb nekomunikujúcich verbálne, opísali používané metodiky. To isté platí aj pri akomkoľvek inom zdravotnom znevýhodnení (napr. pri zrakovom, popísali metodiky, k tejto konkrétnej práci).

Niektorí z respondentov neopísali metodiky a postup práce s dieťaťom s viacnásobným postihnutím, presnejšie povedané, uviedli postupy práce len v rovine všeobecnej. Tam, kde vedia, čo si vyžaduje profesionálna práca s dieťaťom s viacnásobným postihnutím, detailne opísali, ako k deťom pristupujú. To, že pristupujú k deťom individuálne, to je požiadavka zákona o sociálnych službách. Ale to, že pri individuálnej práci, tam, kde je okrem mentálneho postihnutia aj iné zdravotné znevýhodnenie, ako s dieťaťom pracujú a čo využívajú na pokrývanie potrieb dieťaťa, to už niektorí neuvádzali. Preto v nasledujúcom období sa priamo v teréne bude verifikovať deklarovaný individuálny prístup v oblasti komunikácie, v oblasti práce s deťmi s poruchami spektra osobnosti, zrakového a ďalších zdravotných znevýhodnení, tak, ako to bolo naplánované.

Závery

- **Najviac znevýhodnených bolo detí s rečovými poruchami, prípadne nekomunikujúcich verbálne, nasledujú poruchy spektra osobnosti a telesné postihnutia.**
- **U 444 detí z troch zariadení chýbajú údaje o počte detí do 18. roku veku.**
- **Zo 444 detí do 18. roku veku má okrem mentálneho postihnutia aj psychiatrické ochorenie a výrazné poruchy správania má 146 detí.**
- **Zo 444 detí do 18. roku veku má okrem mentálneho postihnutia aj pridružené telesné postihnutie 140 detí a viac** *(údaje v prílohe č. 3).*

Zoznam neverejných a verejných zariadení sociálnych služieb (ZSS) spolu so získanými informáciami je uvedený v prílohe č. 3.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Komisárka odporúča vypracovať metodiky pre poskytovateľov sociálnych služieb na prácu s deťmi s viacnásobným znevýhodnením, a to osobitne na jednotlivé druhy**

znevýhodnenia (z dostupných informácií je známe, že najviac detí je s pridruženými problémami v oblasti komunikácie).
Zabezpečí: ÚPSVR

- **Komisárka dáva do osobitnej pozornosti komunikáciu detí s mentálnym postihnutím, ktorú považuje za kľúčovú pri napĺňaní potrieb dieťaťa a v oblasti hodnotenia duševného zdravia.**

2. Monitoring dodržiavania práv detí v centrách pre deti a rodiny

V nadväznosti na vykonaný komplexný monitoring dodržiavania práv detí v centrách pre deti a rodiny v predchádzajúcich rokoch bola na rok 2020 zvolená stratégia monitoringu s konkrétnym zameraním na poskytovanie starostlivosti a služieb v centrách pre deti a rodiny, ktoré poskytujú ošetrovateľskú starostlivosť, opatrovateľskú starostlivosť a starostlivosť o deti s duševnými poruchami.

Na území Slovenskej republiky sa na začiatku roku 2020 nachádzalo 27 takýchto centier, v ktorých bolo celkovo 40 skupín ošetrovateľskej starostlivosti, 23 skupín opatrovateľskej starostlivosti a 17 skupín detí s duševnými poruchami. Na základe zoznamu centier z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny vyžiadaného komisárkou bol v súlade s plánom práce na rok 2020 vypracovaný harmonogram návštev v jednotlivých zariadeniach, spolu s metodickým postupom pri monitoringu vybraných centier.

Ciele monitoringu

- **Získať objektívne informácie o kvalite života detí, o dodržiavaní práv detí a o životných podmienkach detí v centrách pre deti a rodiny poskytujúcich ošetrovateľskú starostlivosť, opatrovateľskú starostlivosť a starostlivosť o deti s duševnými poruchami.**
- **Na základe zistení utvoriť odporúčania so zameraním na dodržiavanie práv dieťaťa v monitorovaných zariadeniach.**

Monitoring bol na základe harmonogramu rozdelený na celé obdobie roka 2020 a navštívené mali byť všetky centrá pre deti a rodiny na území Slovenskej republiky. Negatívne vplyvy pandémie ochorenia COVID-19 však znemožnili návštevu všetkých centier, a preto bol monitoring v roku 2020 vykonaný len v týchto zariadeniach:

Detský domov sv. Jozefa	Jašíkova 219, 023 54 Turzovka
Centrum pre deti a rodiny Martin	Hviezdoslavova 62, Martin
Centrum pre deti a rodiny Prešov	Požiarnická 3, 080 01 Prešov
Centrum pre deti a rodiny Vranov nad Topľou	Daxnerova 90, 093 01 Vranov nad Topľou
Centrum pre deti a rodiny Svidník	Partizánska 306/6, 089 01 Svidník
Centrum pre deti a rodiny Snina	Partizánska 1057/21, 063 01 Snina

Monitoring bude pokračovať v súlade so zmenami možností činností v roku 2021.

Metódy monitoringu

V súlade s Dohovorom a inými medzinárodnými dokumentami, ktorými je Slovenská republika viazaná, bol zber informácií zabezpečený:

- rozhovorom a skupinovou diskusiou so zamestnancami centra,
- monitoringom spisovej dokumentácie detí v súlade so zákonom o sociálnoprávnej ochrane,
- monitoringom životných podmienok detí.

Čiastočné zistenia

Aj keď neboli monitorované všetky centrá pre deti a rodiny, čiastočné zistenia už teraz opakovane potvrdzujú zistenia z už vykonaných monitoringov centier v minulosti.

- **Centrá pre deti a rodiny nevyužívajú jednotnú metodiku pri vedení spisovej dokumentácie, a to aj napriek tomu, že zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane a o sociálnej kuratele** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnoprávnej ochrane“) **stanovuje pravidlá pri vedení tejto dokumentácie.**

- **Poskytovanie zdravotnej starostlivosti nie je jednotne zabezpečené vo všetkých monitorovaných centrách, v ktorých je zdravotná starostlivosť kľúčová.**

- **Personálne zabezpečenie skupín pre deti s duševnými poruchami je nedostatočné, predovšetkým pri agresívnom správaní detí, ktoré takto ohrozujú seba a svoje okolie. Takéto skupiny si vyžadujú aj lepšie materiálno-technické vybavenie.**

- **I napriek zásadnej potrebe bezbariérovosti v takýchto zariadeniach, nie je bezbariérovosť vo všetkých centrách jednotne zabezpečená.**

Výsledky čiastočného monitoringu vo vybraných centrách pre deti a rodinu len potvrdzujú predbežné zistenia z monitoringov dodržiavania práv detí v centrách.

Odporúčania prostriedkov nápravy z minulosti sú stále aktuálne a zmeny, ktoré boli zatiaľ vykonané, nie sú v súlade s Dohovorom, ako nosným dokumentom, ktorým je Slovenská republika viazaná. Ako nadčasový je potrebné vnímať návrh prostriedkov nápravy zo Správy o činnosti komisárky pre deti za rok 2019, kde komisárka odporúča „Zabezpečiť aj v spolupráci s inými organizáciami pravidelné očkovanie a vybavenie preventívnymi pomôckami s cieľom ochrany verejného zdravia“, ktoré je v súčasnej situácii veľmi dôležité. Pokračovanie a ukončenie monitoringu centier pre deti a rodiny bude pokračovať v roku 2021 a až po jeho ukončení budú známe komplexné zistenia uvedeného monitoringu. Pre objektivizáciu výsledkov bol k monitoringu prizvaný externý odborník pre poskytovanie starostlivosti pre deti so zdravotným postihnutím z univerzitného prostredia, ktorý sa podieľal na príprave monitoringu aj na samotnom monitoringu centier.

Za pozitívny krok s cieľom zlepšenia činnosti centier pre deti a rodiny a smerujúcich k zvýšeniu ochrany práv detí umiestnených v týchto zariadeniach možno považovať dokument „Koncepcia zabezpečovania vykonávania opatrení v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately na roky 2021 – 2025, Plán deinštitucionalizácie“, ktorý aj na základe návrhov prostriedkov nápravy predloženej komisárkou v minulých rokoch, vydalo Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny v decembri 2020.

Návrhy prostriedkov nápravy:

- **Zabezpečiť vypracovanie jednotného epidemického a pandemického plánu s hlavným cieľom ochrany zdravia detí, zamestnancov a verejného zdravia.**
  Zabezpečí: MPSVaR SR, MZ SR, ÚVZ SR

- **Zabezpečiť v centrách pre deti a rodiny personálne, finančné a materiálno-technické podmienky na výkon činností vyplývajúcich zo zákona o sociálnoprávnej ochrane.**
  Zabezpečí: MPSVaR SR

- **Vypracovať jednotnú koncepciu debarierizácie objektov na realizáciu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a umožniť tak plnohodnotný pobyt detí s ťažkým telesným postihnutím.**
  Zabezpečí: MPSVaR SR

- **Utvoriť komplexné legislatívne, finančné a materiálno-technické podmienky na zamestnávanie odborného zdravotníckeho personálu (lekár pedopsychiater, pediater, zdravotné sestry špecialistky) v centrách pre deti a rodiny predovšetkým v špecializovaných skupinách, kde sú umiestnené deti so zdravotným postihnutím vyžadujúce nepretržitú zdravotnú starostlivosť.**
  Zabezpečí: MPSVaR SR, MZ SR

- **Zabezpečiť systematické vzdelávanie zamestnancov vo všetkých oblastiach podľa potrieb centra pre deti a rodinu.**
  Zabezpečí: MPSVaR SR

- **Utvoriť jednotné metodické usmernenie o informovanosti o zdravotnom stave dieťaťa.**
  Zabezpečí: MZ SR

- **So zreteľom na zdravotné postihnutie, najmä hlboké pásmo mentálneho postihnutia s nediagnostikovateľnými duševnými poruchami, ako aj zdravotný stav detí vyžadujúcich si paliatívnu starostlivosť, ktoré sú umiestnené v centrách pre deti a rodiny zabezpečiť špeciálne zariadenie s rozšírenou zdravotnou starostlivosťou.**
  Zabezpečí: MZ SR + MPSVaR SR

3. Monitoring dodržiavania práva dieťaťa so zdravotným postihnutím v predprimárnom vzdelávaní

Deti so zdravotným znevýhodnením (deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a inými zdravotnými znevýhodneniami) sú v súčasnej dobe pri prijímaní do materských škôl znevýhodnené a viac ako zdravé/intaktné deti zostávajú za bránami materských škôl. Neschopnosť kompetentných vytvoriť vhodné podmienky na predprimárne vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vedie k tomu, že tieto deti sú v malom počte prijímané do bežných materských škôl a riaditelia materských škôl im ponúkajú skôr možnosť vzdelávať sa v špeciálnych materských školách z dôvodu nedostatočnej kapacity.

Často sa stretávame aj s tým, že materské školy sú pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami nedostupné, lebo sú nadmerne vzdialené od bydliska detí a rodičia, vzhľadom na ich finančné možnosti a nedostatočný interval dopravy, nemajú možnosť deti do materskej školy sprevádzať. Takýto stav pretrváva už niekoľko rokov, a to aj napriek tomu, že školský zákon garantuje právo na vzdelanie všetkým deťom a žiakom bez rozdielu.

Úrad komisára eviduje v ostatných rokoch podnety rodičov detí so zdravotným znevýhodnením, ktorých deti neboli prijaté do bežnej materskej školy. Zákonní zástupcovia detí poukazujú na diskrimináciu týchto detí a porušovanie ich základného práva na vzdelanie.

Na základe uvedeného a v súlade s ustanovením § 4 ods. 1 písm. b) zákona o komisárovi pre deti úrad komisára vykonal v rámci monitorovania dodržiavania práv dieťaťa a záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, monitoring so zameraním na dodržiavanie práva detí so zdravotným znevýhodnením na predprimárne vzdelávanie.

Právna úprava

Dohovor o právach dieťaťa

Článok 28 - VZDELÁVANIE
1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na vzdelanie a za účelom postupného napĺňania tohto práva a pri rešpektovaní rovnakých možností, musia predovšetkým:
a) zaviesť pre všetkých bezplatné a povinné vzdelanie...

Článok 29 - CIELE VÝCHOVY
1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru súhlasia, že výchova dieťaťa musí smerovať k:
a) rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania a rozumových a fyzických schopností v čo najväčšej miere,
b) výchove na posilňovanie úcty k ľudským právam a základným slobodám a tiež k zásadám zakotveným v Charte Spojených národov,
c) výchove zameranej na posilňovanie úcty k rodičom dieťaťa, kultúrnej svojbytnosti, jazyku a národným hodnotám krajiny, v ktorej dieťa žije, krajine svojho pôvodu a civilizáciám odlišným od svojej vlastnej,
d) príprave dieťaťa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu mieru, porozumenia, znášanlivosti, rovnosti pohlaví a priateľstva medzi všetkými národmi, etnickými, národnostnými a náboženskými skupinami a osobami domorodého pôvodu,
e) výchove zameranej na posilňovanie úcty k prírodnému prostrediu.

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

§ 3
Výchova a vzdelávanie podľa tohto zákona sú založené na princípoch
c) rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie,
d) zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie.

Zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

§ 4 ods. 3 písm. h)
Obec pri výkone samosprávy najmä

h) utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj utvára podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, záujmovú umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport.

Z citovanej právnej úpravy vyplýva pre mestá a obce, ako zriaďovateľov materských škôl, povinnosť zabezpečiť výchovu a vzdelávanie aj pre deti so zdravotným znevýhodnením.

Metóda monitoringu

Monitoring bol realizovaný formou písomného oslovenia 40 verejných zriaďovateľov materských škôl so žiadosťou o zaslanie informácií o prijímaní detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl v ich zriaďovateľskej pôsobnosti v školských rokoch 2018/2019 a 2019/2020.

Monitoring bol zameraný na zistenie počtu prijatých/neprijatých detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl a evidovaných/prijatých žiadostí o umiestnenie detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl v ich zriaďovateľskej pôsobnosti a zistenia typu zdravotného znevýhodnenia prijatých/neprijatých detí do materských škôl.

Výber zriaďovateľov materských škôl nebol špecificky určený a bol realizovaný náhodným výberom v rámci jednotlivých samosprávnych krajov. Z každého samosprávneho kraja sme oslovili piatich nasledovných zriaďovateľov:

- ***Prešovský kraj***: Bardejov, Poprad, Stropkov, Svidník, Levoča
- ***Košický kraj***: Gelnica, Michalovce, Spišská Nová Ves, Trebišov, Rožňava
- ***Žilinský kraj***: Dolný Kubín, Martin, Turčianske Teplice, Ružomberok, Žilina
- ***Banskobystrický kraj***: Brezno, Banská Štiavnica, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Zvolen
- ***Trenčiansky kraj***: Bánovce nad Bebravou, Považská Bystrica, Prievidza, Púchov, Trenčín
- ***Trnavský kraj***: Galanta, Piešťany, Skalica, Trnava, Hlohovec
- ***Nitriansky kraj***: Komárno, Nitra, Levice, Topoľčany, Zlaté Moravce
- ***Bratislavský kraj***: Malacky, Pezinok, Senec, Mestská časť Bratislava-Petržalka, Mestská časť Bratislava-Ružinov

Na základe údajov získaných od oslovených zriaďovateľov nie je možné jednoznačne určiť celkový počet prijatých žiadostí o umiestnenie detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl v ich pôsobnosti v rokoch 2018/2019 a 2019/2020, pretože riaditelia materských škôl, ktorých zriaďovateľom je mesto Zvolen, neevidujú žiadosti o umiestnenie detí so zdravotným znevýhodnením. Preto sme si v tomto prípade stanovili, že počet prijatých žiadostí o umiestnenie detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl sa rovná počtu prijatých detí so zdravotným znevýhodnením v jednotlivých sledovaných školských rokoch, t. j. 53 prijatých žiadostí v školskom roku 2018/2019 a 52 prijatých žiadostí v školskom roku 2019/2020.

Graf č. 1: Prijímanie detí so zdravotným znevýhodnením do vybraných MŠ v školských rokoch 2018/2019 a 2019/2020.

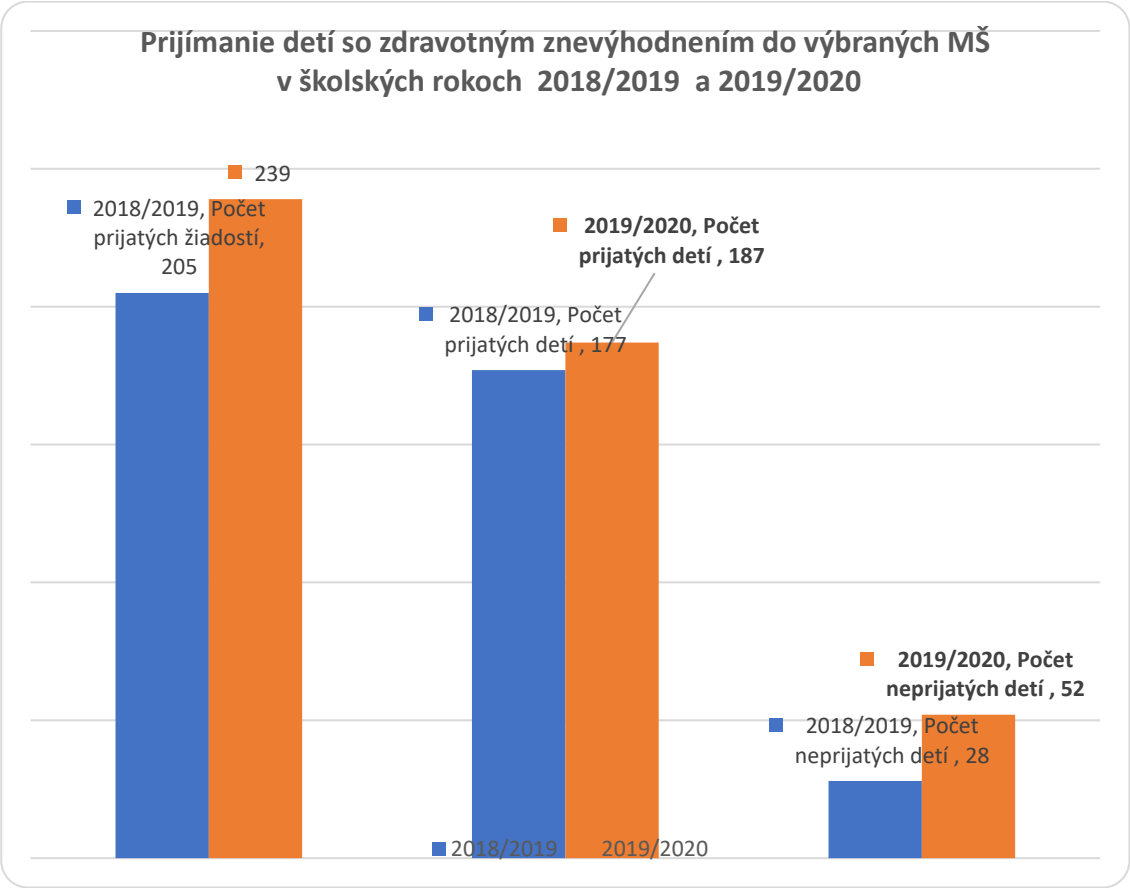

Na základe informácií, ktoré sme získali od oslovených zriaďovateľov materských škôl môžeme konštatovať, že záujem o primárne vzdelanie detí so zdravotným znevýhodnením z roka na rok rastie. Zatiaľ čo v školskom roku 2018/2019 bolo podaných **205** žiadostí o prijatie detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl, v školskom roku 2019/2020 to bolo už **239,** čo predstavuje nárast o **34** žiadostí, v % nárast o 12 %.

Na základe informácií získaných od oslovených zriaďovateľov materských škôl ide o deti, ktoré majú rôzne formy zdravotného znevýhodnenia: narušená komunikačná schopnosť, oneskorený vývoj reči, oneskorený nerovnomerný psychosociálny vývin, Autizmus, Aspergerov syndróm, ADHD, Downov syndróm, sluchové postihnutie, neorganická enkopréza, iné prenikavé vývinové poruchy, Prader-Williho syndróm, diabetes, celiakia, zdravotné oslabenie, viacnásobné postihnutie, mentálne postihnutie na rôznej úrovni, detská mozgová obrna, hyperkinetické prejavy – emočná labilita, oneskorený psychomotorický vývin, porucha binokulárneho videnia, neurálna inkontinencia, Arnoldova – chiariho malformacia I. typ, globálna svalová hypotónia, svalová dystrofia, chorý a zdravotne oslabený, zvýšené riziko epileptických záchvatov, spotická hemiparéza exe-telesný postih, Achodroplázia (porucha rastu), dysfázia.

Graf č. 2: Prijímanie detí so zdravotným znevýhodnením do vybraných MŠ v školskom roku 2018/2019

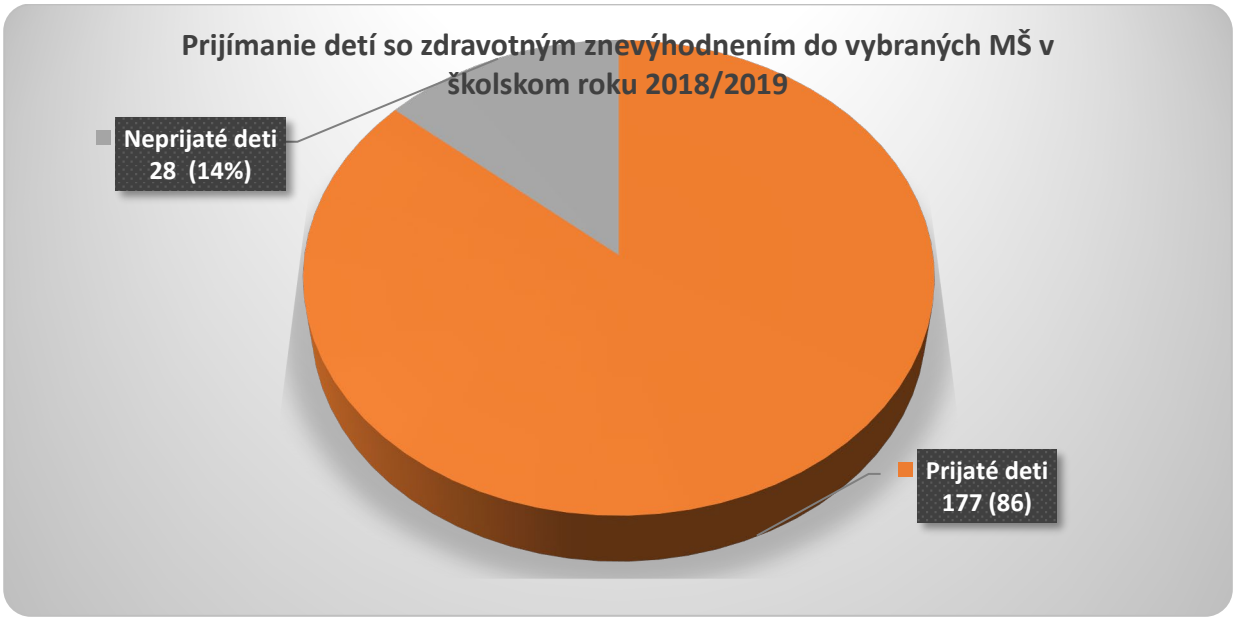

Na základe grafu č. 2 môžeme vidieť, že v školskom roku 2018/2019 bolo do oslovených materských škôl prijatých 177 detí so zdravotným znevýhodnením a 28 deťom nebolo vyhovené a nemohli absolvovať predprimárne vzdelávanie. Najväčší počet neprijatých detí so zdravotným znevýhodnením v uvedenom školskom roku z oslovených zriaďovateľov vykázala Mestská časť Bratislava-Petržalka. Do materských škôl v pôsobnosti tohto zriaďovateľa nebolo prijatých 15 z 28 detí, čo prestavuje viac ako 53 %. Naopak najviac prijatých detí so zdravotným znevýhodnením vykazujú materské školy, ktorých zriaďovateľom je mesto Zvolen a to až 53 detí.

Graf č. 3: Prijímanie detí so zdravotným znevýhodnením do vybraných MŠ v školskom roku 2019/2020

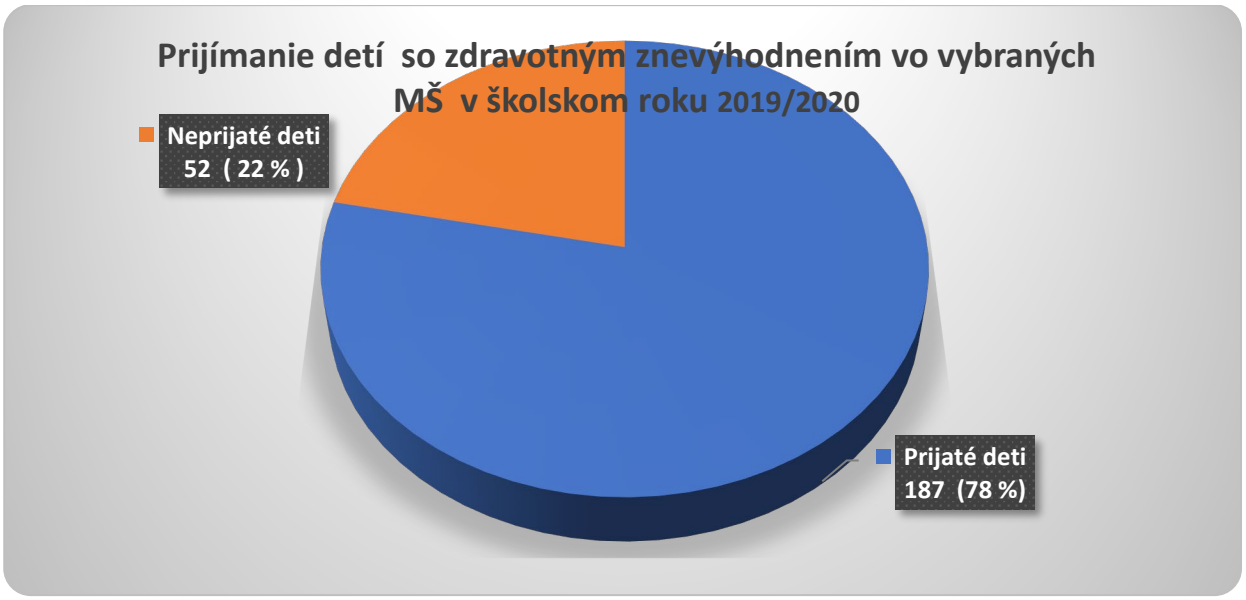

V školskom roku 2019/2020 bolo prijatých do oslovených materských škôl 187 detí so zdravotným znevýhodnením, pričom 52 deťom t.j. 22% nebolo vyhovené a neumožnené zúčastňovať sa predprimárneho vzdelávania. Najväčší počet neprijatých detí so zdravotným znevýhodnením v školskom roku 2019/2020 opäť vykazujú materské školy, ktorých zriaďovateľom je Mestská časť Bratislava-Petržalka, kde nebolo prijatých 22 z 28 detí, čo prestavuje viac ako 78%. Rovnako ako v školskom roku 2018/2019 a v školskom roku 2019/2020 najväčší počet prijatých detí so zdravotným znevýhodnením vykazujú materské školy, ktorých zriaďovateľom je Zvolen a to až 52 detí.

Graf č. 4: Počet neprijatých detí so zdravotným znevýhodnením do oslovených MŠ v školskom roku 2018/2019 a 2019/2020.

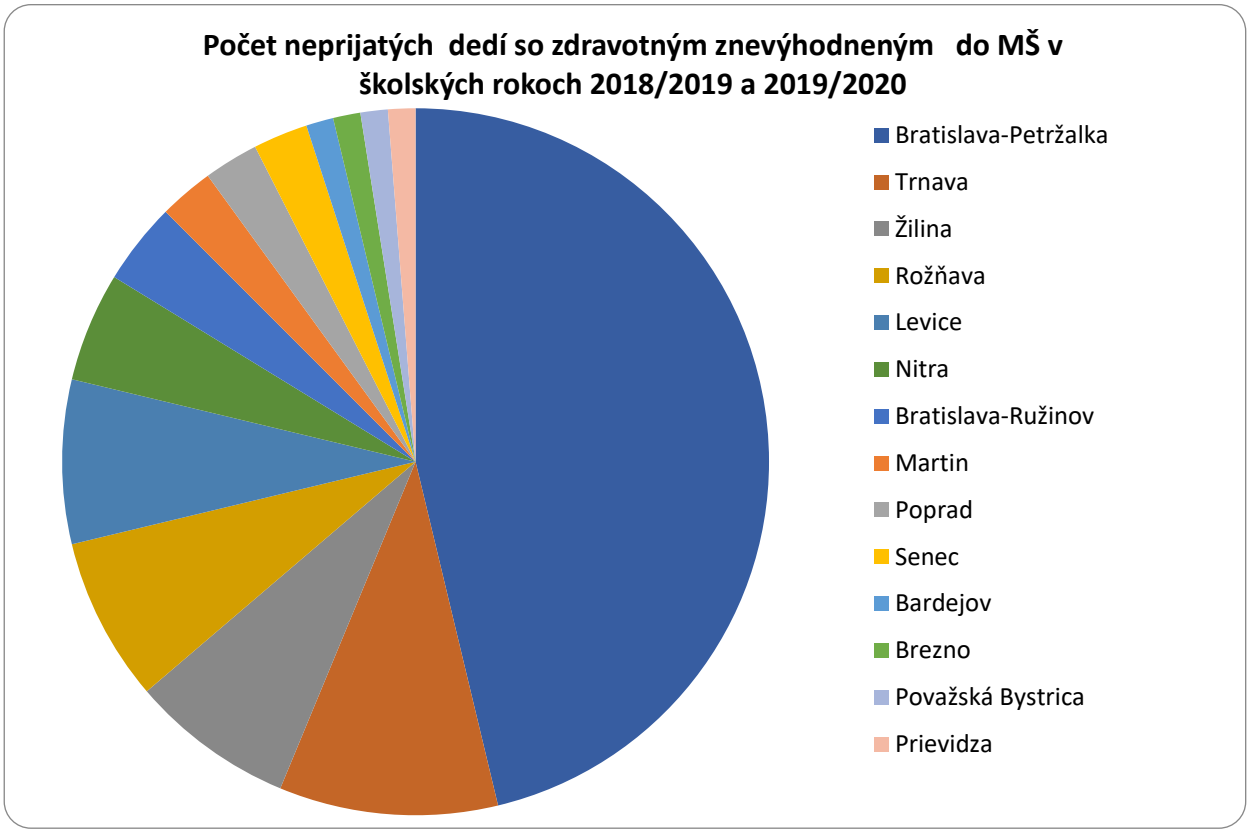

Najväčší počet detí so zdravotným znevýhodnením neprijatých do materských škôl uvádza Mestská časť Bratislava-Petržalka. V obidvoch sledovaných školských rokoch do materských škôl nebolo prijatých 37 detí z 56 prijatých žiadostí. V školskom roku 2018/2019 nebolo prijatých **15** detí a v nasledujúcom školskom roku (2019/2020) počet neprijatých detí do materských škôl stúpol na 22. Ide o nárast neprijatých detí a to o osem detí, pričom počet prijatých žiadostí v každom školskom roku bol rovnaký v počte 28 žiadostí. Ako dôvod neprijatia detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl zriaďovateľ uvádza nedostatočné kapacitné možnosti, personálne zabezpečenie, materiálne zabezpečenie a iné potrebné podmienky.

Ďalej nasledujú materské školy zriadené mestom Trnava, ktoré uvádza, že za obidva školské roky nebolo prijatých do materských škôl osem detí so zdravotným znevýhodnením, pričom v školskom roku 2018/2019 bolo podaných 12 žiadostí a z nich nebolo vyhovené trom

žiadostiam a v školskom roku 2019/2020 bolo podaných 13 žiadostí (len o 1 žiadosť viac) a nebolo vyhovené piatim žiadostiam.

Z ôsmich podaných žiadostí o prijatie detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl, ktorých zriaďovateľom je mesto Žilina, nebolo v školskom roku 2018/2019 prijaté jedno dieťa. V školskom roku 2019/2020 nebolo prijatých päť detí z počtu 10 podaných žiadostí*(Príloha č. 4)*

Rovnaký počet neprijatých detí so zdravotným znevýhodnením za obidva školské roky v počte šesť detí vykazujú zriaďovatelia materských škôl Rožňava a Levice. Pričom v Rožňave v školskom roku 2019/2020 nebolo prijatých päť detí z ôsmich podaných žiadostí, čo predstavuje viac ako polovicu (62%).

V Leviciach v školskom roku 2018/2019 neboli prijaté tri deti z 11 podaných žiadostí a v školskom roku 2019/2020 neboli prijaté tiež tri deti, ale počet prijatých žiadostí sa zvýšil na 14 žiadostí.

Do materských škôl, ktorých zriaďovateľom je mesto Nitra v školskom roku 2018/2019 neprijali jedno dieťa zo 16 prijatých žiadostí aj napriek tomu, že v školskom roku 2019/2020 bolo prijatých 17 žiadostí (t.j. len o jednu žiadosť viac), neboli prijaté do materských škôl tri deti so zdravotným znevýhodnením.

Mestská časť Bratislava-Ružinov vykazuje tri neprijaté deti so zdravotným znevýhodnením do materských škôl za obidva školské roky. V školskom roku 2018/2019 nebolo prijaté jedno dieťa z ôsmich prijatých žiadostí a v školskom roku 2019/2020 sa počet prijatých žiadostí znížil na sedem, ale počet neprijatých detí sa zvýšil na dva.

Mesto Poprad nevyhovelo žiadostiam o prijatie dieťaťa so zdravotne znevýhodnením v dvoch prípadoch (v školskom roku 2018/2019 z 13 žiadostí), Martin a Senec nevyhovel dvom žiadostiam, v každom školskom roku neprijali do materských škôl po jednom dieťati.

Jednému dieťaťu so zdravotným znevýhodnením nebolo umožnené vzdelávať sa v sledovanom období v Bardejove, v Senci, Považskej Bystrici, v Prievidzi a Brezne.

Všetkým žiadostiam o prijatie dieťaťa so zdravotným znevýhodnením do materských škôl vyhoveli 21 zo 40 (t.j. viac ako polovica) zriaďovateľov materských škôl a umožnili tak deťom so zdravotným znevýhodnením predprimárne vzdelávanie. Ide o nasledovných zriaďovateľov: Stropkov, Levoča, Dolný Kubín, Ružomberok, Gelnica, Michalovce, Spišská Nová Ves, Trebišov, Komárno, Galanta, Piešťany, Skalica, Hlohovec, Bánovce nad Bebravou, Púchov, Banská Štiavnica, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš a Zlaté Moravce.

Siedmi zriaďovatelia materských škôl (Svidník, Turčianske Teplice, Trenčín, Malacky, Pezinok a Topoľčany) uviedli, že v školských rokoch 2018/2019 a 2019/2020 neevidujú ani jednu žiadosť o prijatie dieťaťa so zdravotným znevýhodnením do MŠ.

Pri materských školách, ktorých zriaďovateľom je mesto Zvolen, nie je možné jednoznačne uviesť, či boli prijaté všetky deti, ktoré mali podané žiadosti o prijatie do materských škôl, pretože zriaďovateľ nevie presne stanoviť počet žiadostí z toho dôvodu, že žiadosti podľa zdravotného stavu dieťaťa neeviduje.

Zriaďovatelia uvádzajú ako najčastejší dôvod neprijatia detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl nedostatočné kapacitné možnosti, personálne zabezpečenie

a materiálne zabezpečenie. Ďalšie dôvody uvádzané zriaďovateľmi sú nedostatok finančných prostriedkov, ako aj nevhodné podmienky (nie je bezbariérový prístup, nevhodné podmienky na zabezpečenie výchovno-vzdelávacích potrieb, ktoré vyplývajú z jeho zdravotného znevýhodnenia - zdravotnej starostlivosti).

Ak porovnáme percentuálny podiel prijatých detí zo zdravotným znevýhodnením do oslovených materských škôl z celkového počtu prijatých žiadostí za dva sledované školské roky, tak v školskom roku 2018/2019 bolo prijatých 86% (177 detí) a v roku 2019/2020 len 78% (187 detí) detí so zdravotným znevýhodnením. Pričom v školskom roku 2018/2019 nemalo prístup k predškolskému vzdelávaniu 28 detí (14%) a v školskom roku 2019/2020 až 52 detí (22%). (*Graf č. 1*).

Na základe získaných údajov od oslovených 40 zriaďovateľov materských škôl môžeme konštatovať, že pre viaceré deti so zdravotným znevýhodnením je predprimárne vzdelávanie nedostupné. **Deťom je odopieraná jedna z významných možností na rozvoj ich schopností, zručností, ako aj sociálnych vzťahov.** Odmietnutie prijatia dieťaťa do materskej školy pre rodinu často znamená, že jeden z rodičov zostáva s dieťaťom doma a rodina tak prichádza o príjem tohto rodiča, čo najmä v prípade domácností s rodičom samoživiteľom môže znamenať vážne existenčné problémy.

Podľa § 2 písm. g.) bod 3.3 zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky v znení neskorších predpisov je v pôsobnosti obce zriaďovanie a zrušenie predškolských zariadení. V nadväznosti na ustanovenie § 3 písm. g) a h) školského zákona je nevyhnutné, aby v nadväznosti na množstvo detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami boli vytvorené miesta aj pre tieto deti v bežných predškolských zariadeniach (inklúzia), ktorých základným cieľom bude zabezpečiť osobnostný rozvoj detí v oblasti sociálno-emocionálnej, intelektuálnej, telesnej morálnej, estetickej, rozvoj schopností a zručností. Neoddeliteľnou súčasťou predškolskej výchovy je aj príprava dieťaťa na povinnú školskú dochádzku.

Podľa ustanovenia § 6 ods. 13 písm. i) bodu 8. zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov má obec vytvárať podmienky na výchovu a vzdelávanie detí najmä tým, že zriaďuje o. i. aj materské školy, ako aj vyčleňuje finančné prostriedky na zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materských školách, ktorých je zriaďovateľom. Obce alebo mestá, ktoré sú zriaďovateľmi materských škôl, by mali teda každý školský rok prehodnotiť kapacitu materských škôl, materiálne a personálne zabezpečenie a objem finančných prostriedkov v súvislosti s rastúcim počtom žiadostí o prijatie detí so zdravotným znevýhodnením. Následne na to by mali prijať opatrenia v súlade s právnymi normami, ktoré e určujú obci povinnosť starostlivosti o všetky deti a ich predškolskú (predprimárnu) a školskú výchovu a vzdelávanie. Nemôže nastať situácia, ktorú monitoring odhalil, keď z rovnakého počtu 28 evidovaných žiadostí o prijatie detí do materských škôl sa nevyhovie 15 deťom so zdravotným znevýhodnením v jednom školskom roku a v nasledujúcom až 22 deťom, čo prestavuje nárast neprijatých detí až o sedem detí (skoro 50%).

Na základe výsledkov monitoringu môžeme konštatovať, **že materské školy v pôsobnosti viac ako tretiny oslovených zriaďovateľov (14 zo 40, tzn. 35%) nedokázali vyhovieť všetkým požiadavkám detí so zdravotným znevýhodnením.**

So zreteľom na skutočnosť, že s účinnosťou od 1 januára 2021 došlo k schváleniu povinného predprimárneho vzdelávania (a to pre každé dieťa, ktoré dosiahlo päť rokov veku do

31. augusta v tom roku, ktorý predchádza začiatku školského roka), komisárka pre deti bude v roku 2021 monitorovať dodržiavanie práva detí so zdravotným znevýhodnením na povinné predprimárne vzdelávanie.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Pred začiatkom každého školského roka prehodnotiť kapacitu materských škôl, materiálne a personálne zabezpečenie a objem finančných prostriedkov v súvislosti s rastúcim počtom žiadostí o prijatie detí so zdravotným znevýhodnením.**

- **Následne na to prijať opatrenia na zabezpečenie predškolskej výchovy a vzdelávania pre všetky deti, teda aj deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.**
  Zabezpečia: obce alebo mestá, ktoré sú zriaďovateľmi materských škôl

4. Monitoring zameraný na niektoré aspekty dodržiavania práv detí v reedukačnom centre

Ciele monitoringu

- **Zistiť, ako je zabezpečená zdravotná starostlivosť o maloletú matku a jej dieťa v reedukačných centrách.**
- **Zistiť ako je zabezpečená výchovno-vzdelávacia činnosť voči maloletým matkám v reedukačných centrách.**
- **Vyhodnotiť opodstatnenie tohto typu reedukačného centra v systéme špeciálnych výchovných zariadení.**

Plánované bolo monitorovať osem reedukačných centier. Z dôvodu pandemických opatrení, ktoré okrem iného zakazovali návštevy v zariadeniach, kde boli deti umiestené, sme v sledovanom období navštívili zatiaľ len jedno reedukačné centrum v Zlatých Moravciach**.** Monitoring zvyšných reedukačných centier je plánovaný na rok 2021.

Reedukačné centrum v Zlatých Moravciach je súčasťou špeciálnych výchovných zariadení v systéme špeciálneho školstva s celoslovenskou pôsobnosťou, ktorého súčasťou je aj zariadenie pre maloleté mamičky s deťmi.

Hlavnou úlohou, ktoré zariadenie plní v súlade so školským zákonom a vyhlášky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č.323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach, je poskytovanie psychologickej, psychoterapeutickej, špeciálno-výchovnej a zdravotnej starostlivosti maloletým mamičkám s deťmi.

Dôvodom na umiestnenie maloletých mamičiek býva najčastejšie zanedbaná a nezvládnutá výchova, alkoholizmus rodičov, nedostatočná starostlivosť a z toho vyplývajúce vážne poruchy správania prejavujúce sa najmä krádežami, trestnou činnosťou, túlaním sa, útekmi z domu, drogovými závislosťami a pod.

Monitoring prebiehal formou rozhovoru s riaditeľom reedukačného centra, psychológmi reedukačného centra a ďalšími odbornými zamestnancami reedukačného centra. Rozhovormi

bolo zisťované, aká je bežná prax centra z pohľadu zamestnancov a vedenia centra. Otázky sa týkali denného režimu, školského vyučovania, mimoškolských aktivít, možnosti detí kontaktovať sa s rodinou, s tretími osobami, práva dieťaťa na súkromie a práva dieťaťa byť vypočuté.

V rámci monitoringu boli preskúmané viaceré interné riadiace akty: Školský poriadok školského zariadenia, ktorý je nosným interným aktom riadenia v súvislosti s umiestňovaním maloletých mamičiek do centra, individuálne reedukačné programy vypracované psychológom zariadenia, ktoré upravujú prístup a postupy zamestnancov pri výchovno-vzdelávacej činnosti s maloletými mamičkami.

Maloleté mamičky sú umiestňované do reedukačného centra v ktoromkoľvek štádiu tehotenstva. Majú zabezpečený kontakt s otcom dieťaťa, s rodinou a jej príbuznými. Od narodenia dieťaťa sa maloleté mamičky a dieťa stará zdravotná sestra, ktorá je „sprievodnou osobou“ pre maloleté mamičky. Zdravotná starostlivosť je zabezpečená zmluvným lekárom. Novorodencom je postupne poskytnutá všetka odborná zdravotnícka starostlivosť a sú postupne, buď na výzvu lekára alebo podľa dohodnutého kalendára, podrobené vyšetreniam, ktoré novorodenci musia absolvovať, vrátane očkovaní. Každá mamička má zároveň ustanoveného „svojho“ kolízneho opatrovníka.

Maloletým mamičkám je poskytnuté poradenstvo od narodenia dieťaťa až do opustenia reedukačného centra. Zamestnanci reedukačného centra neevidujú ani jednu mamičku, ktorá by nebola schopná pri odbornej pomoci zvládnuť starostlivosť o dieťa. Zamestnanci však majú skúsenosti, že po osvojení zručností o starostlivosť o dieťa sa matky v rámci krátkodobého opustenia reedukačného centra, kedy sú na „dovolenke“ vo svojich rodinách, vracajú s úplne inými návykmi. Vo svojich rodinách vplyvom prostredia, v ktorom žijú, nedokážu zachovávať kontinuitu v starostlivosti o svoje dieťa, napr. nepodávajú svojim deťom vhodnú stravu, príkrmy, ktoré sa naučili robiť, nahrádzajú rôznymi nezdravými polotovarmi. Po návrate z takejto „dovolenky“ je potrebné opätovne pracovať s maloletými mamičkami.

Vzdelávanie maloletých mamičiek prebieha priamo v reedukačnom centre. Sú prípady, kedy bolo vzdelávanie poskytnuté mimo reedukačného centra v odbornej škole. Počas vzdelávania maloletých mamičiek sa o deti stará zdravotná sestra.

Zistenia

- **V systéme špeciálnych výchovných zariadení má reedukačné centrum pre maloleté mamičky svoje opodstatnenie.**

- **Zavedený systém v dostatočnej miere reflektuje na potreby maloletých mamičiek a ich detí a umožňuje vychovávať maloletých po ich osobnostnej stránke tak, aby boli plnohodnotnými občanmi.**

- **Prístup k zdravotnej starostlivosti je zabezpečený tak, aby maloleté deti od narodenia absolvovali všetky potrebné vyšetrenia a očkovania.**

- **Za nevyhovujúce, čo v konečnom dôsledku marí snahu spoločnosti o výchovu a vzdelávanie a rovnako sa podpisuje pod neefektívne vynakladanie prostriedkov vrátane ľudských zdrojov v systéme, je to, že mamičky s deťmi, ktoré opúšťajú centrum nemajú vybudované zdravé sociálne zázemie a nie je im ani poskytnutá**

možnosť žiť so svojím dieťaťom v stabilnom sociálnom prostredí, so zabezpečenou výchovou pre svoje dieťa. Mamičky sa vracajú späť k svojím rodinám, kde rýchlo „zabúdajú“ na starostlivosť o svoje dieťa, ktorú sa naučili v reedukačnom centre. Mamička si rýchlo osvojuje nevhodné správanie prostredia, v ktorom musí žiť, a to na úkor zdravého vývinu svojho dieťaťa.

- **Ďalším problémom je financovanie reedukačného centra, ktoré vychádza z modelu financovania školských zariadení, čo však pri matkách s deťmi nepostačuje na riadne zabezpečenie materiálnych potrieb centra.**

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Na medzirezortnej úrovni otvoriť tému sociálnej pomoci a zabezpečenia základných životných potrieb vrátane vzdelávania maloletých detí, ktoré opúšťajú reedukačné centrum tak, aby naučené zručnosti maloletých mamičiek boli kontinuálne uplatniteľné v starostlivosti o maloletých.**
  Zabezpečí: MPSVR SR, MŠVVŠ SR

- **Zabezpečiť finančné prostriedky na materiálno-technické, priestorové, personálne i finančné posilnenie takýchto reedukačných centier.**
  Zabezpečí: MŠVVŠ SR

D. Oblasť medzinárodnej spolupráce

Medzinárodná spolupráca je dôležitou súčasťou práce komisárky, vďaka ktorej sa jej darí systematicky prenášať skúsenosti a poznatky zo zahraničia na Slovensko. Takouto formou je vytvorená možnosť v oblasti ochrany práv detí intenzívnejšie a rýchlejšie sa približovať prostrediu ochrany práv detí v Európskej únii a v ostatných nie len európskych krajinách. Získané informácie na medzinárodných stretnutiach a fórach sú veľmi podnetné a prínosné a vytvárajú prostredie na to, aby sa do odbornej a laickej diskusie v oblasti ochrany práv detí zapojili aj zástupcovia detí. Takouto formou sa komisárka snaží o naplnenie článku 12 Dohovoru, teda zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje názory, právo slobodne sa vyjadrovať.

Riadne členstvo v **Európskej sieti detských ombudsmanov** (ďalej len „ENOC“) je najvhodnejšia platforma na prezentovanie názorov a postojov komisárky v oblasti ochrany práv detí na medzinárodnej úrovni a na získavanie informácií v oblasti ochrany práv detí zo zahraničia. Komisárka a zamestnanci úradu komisára sa aktívne zapájajú do diskusií, sú členmi pracovných skupín a participujú pri formulácii odporúčaní pre Európsky parlament, Európsku komisiu a Radu Európy. Komisárka sa snaží zabezpečiť prenos odporúčaní na Slovensko.

Každý rok si ENOC vopred určuje nosnú tému, ktorej potom prispôsobuje všetky aktivity počas roka. V roku 2020 bolo nosnou témou ENOC **vyhodnocovanie vplyvov verejných politík na práva dieťaťa**. Na 24. výročnej konferencii, ktorá sa konala online 17. až 18. novembra 2020 bolo schválené odporúčanie, ktorým všetci členovia ENOC žiadajú od vlád, Európskej komisie a Rady Európy, aby rozvíjala vyhodnocovanie vplyvov na práva dieťaťa ako opatrenia na monitorovanie implementácie dohovoru spôsobom, ktorý ďalej podporuje viditeľnú integráciu práv detí do rozhodovania.

Workshop zameraný na vyhodnocovanie vplyvov na práva dieťaťa, ktorý sa mal konať v máji 2020 v Kišiňove v Moldavsku, sa uskutočnil online v dňoch 21. až 22. septembra 2020 pre všetkých členov ENOC. Hlavným cieľom tohto workshopu bola výmena názorov a skúseností v oblasti vyhodnocovania vplyvov na práva dieťaťa tak na medzinárodnej úrovni ako aj s vybranými odborníkmi v uvedenej oblasti.

Európska sieť detských ombudsmanov (ENOC) od roku 2010 s podporou Európskej komisie vytvorila **Európsku sieť mladých ambasádorov (ENYA)**. Táto sieť je participatívny projekt zameraný na deti a mladých ľudí, vyjadrenie ich názoru podporovaný členmi ENOC. Európska sieť mladých ambasádorov pôsobí už viac ako desať rokov a spôsob zapojenia detí a mladých ľudí sa neustále vyvíja. Ako subjekt zahŕňajúci deti a mladých ľudí, najmä pri príležitosti fór ENYA a iných stretnutí, ENOC prijal novú politiku ochrany detí, na ktorej sa členovia ENOC dohodli v roku 2019.

Hlavným cieľom projektu ENYA je aktívne zapojiť deti a mladých ľudí do ročnej práce ENOC a dať im príležitosť byť vypočutí na úrovni, ktorá presahuje ich lokálne hranice, spája generácie aj v zahraničí, a teda na európskej úrovni. Deťom a mladým ľuďom, ako držiteľom práv a odborníkom na ich vlastné životy, je umožnené zúčastňovať sa aktivít ENOC s cieľom zdieľať svoje skúsenosti, poskytovať ombudsmanom pre deti jasnú predstavu o tom, čo sa ich týka a ako by mohla byť zabezpečená ochrana a podpora ich práv zaručených dohovorom.

Cieľom ENYA je zabezpečiť zmysluplnú a efektívnu účasť detí a mladých ľudí tým, že dostanú slovo pri konkrétnych, vopred určených témach, ktoré korešpondujú s nosnými témami ENOC. Majú možnosť vyjadriť svoje obavy a názory na svoje práva, vysloviť svoje návrhy a podieľať sa na vypracovaní spoločných odporúčaní, ktoré slúžia ako jeden z dôležitých zdrojov informácií pri vypracovávaní odporúčaní ENOC a detských ombudsmanov pre vlády, Európsku komisiu a Európsky parlament.

Nenahraditeľným rozmerom ENYA je priestor na výmenu názorov a postojov detí a mladých ľudí z rôznych európskych krajín. Takouto formou je zabezpečené získavanie informácií o témach súvisiacich s právami dieťaťa v zmysle Dohovoru z rôznych krajín a od rovesníkov. Výmena názorov a postojov na vopred určené témy na medzinárodnej úrovni pozitívne vplýva na rozvoj a podporu ochrany práv detí. Všetky diskusie sú odborne vedené, a preto rozvíjajú aj schopnosť detí a mladých ľudí diskutovať na rôzne témy, vytvárať si vlastný názor na tieto témy a predovšetkým podporujú schopnosť vlastný názor aj vyjadriť.

Do pravidelných aktivít ENYA sú každoročne zapojené len vybrané štáty; v zásade sú to zástupcovia desiatich členských štátov ENOC. Je preto veľký úspech, že zástupcovia detí a mladých ľudí zo Slovenska sa v roku 2020 mohli po prvý krát zúčastniť v tomto projekte. Účastníkov každoročne vyberá Kancelária ENOC zo všetkých prihlásených uchádzačov. Sme preto hrdí na to, že na základe rozhodnutia Kancelárie ENOC budú mať naše deti možnosť participovať na projekte opätovne aj v roku 2021.

Na základe rozhodnutia Valného zhromaždenia ENOC bola pre rok 2020 určená ako hlavná téma oblasť vyhodnocovania vplyvov verejných politík na práva dieťaťa (CRIA). Táto téma je na Slovensku len minimálne známa a nie je súčasťou pri prijímaní akýchkoľvek rozhodnutí s priamym dopadom na deti. Bolo preto veľmi náročné vôbec túto tému otvoriť a diskutovať so zástupcami detí a mladých ľudí. Práve kvôli náročnosti tejto témy sme zvolili ako cieľovú skupinu deti zo stredných škôl. Celý proces stretávania sa a komunikácie s deťmi a mladými bol narušený pandémiou ochorenia COVID-19. Ale i napriek tomu boli zrealizované tri spoločné diskusie, ktoré boli odborne vedené odbornými zamestnancami úradu komisára. Všetci zúčastnení sa aktívne zapájali do diskusií v oblasti vyhodnocovania vplyvov na práva dieťaťa v súvislosti s prístupom ku vzdelaniu, možnosti podieľať sa na rozhodovaní a v súvislosti s možnosťou vyjadriť svoj názor. Vopred určené témy neboli vôbec jednoduché a boli zamerané na

- práva detí a rozhodovanie,
- participácia detí a mladých ľudí,
- rovnosť príležitostí a rozhodovanie,
- vyhodnocovanie vplyvov verejných politík na práva detí pri rozhodovaní.

Pôvodne plánované stretnutie mladých ambasádorov, ktoré sa malo konať v júni 2020 v Štokholme, bolo v súvislosti s ochranou verejného zdravia presunuté a konalo sa online v dňoch 3. až 4.októbra 2020. Svojho zástupcu si vybrali deti a mladí na základe hlasovania. Zástupkyňa slovenských detí potom reprezentovala názory a postoje slovenských detí a mládeže nielen na vyššie uvedenom stretnutí, ale aj na výročnej konferencii ENOC, ktorá sa konala online 17. novembra 2020.

V činnostiach spojených s Európskou sieťou mladých ambasádorov bude komisárka pokračovať aj v roku 2021. Na základe žiadosti zaslanej komisárkou, ale najmä na základe úspešného zastupovania slovenských detí v roku 2020 boli zástupcovia detí Slovenskej republiky opätovne vybraní do pravidelne sa konajúceho projektu ENYA. Nosnou témou na tento rok je "Let's Talk Young, Let's Talk about the Impact of COVID-19 on children's rights", teda Hovorme mlado, hovorme o dopade ochorenia COVID-19 na práva detí. Komisárka sa teší na názory a postoje detí v súvislosti s ochorením COVID-19 a témami ako prístup ku vzdelaniu a prístup k zdravotnej starostlivosti.

Z plánovaných zahraničných aktivít boli niektoré, na ktorých sa mala komisárka osobne zúčastniť alebo mala byť zastúpená, zrušené alebo presunuté alebo sa konali online. Pravidelne sa konajúca **ERIS Spring School** v Ostrave, na ktorej participuje odborný zamestnanec úradu komisára od začiatku pôsobenia komisárky, bola zrušená a výročná konferencia **Európskeho výskumného inštitútu v sociálnej práci**, plánovaná na september 2020 v Štrasburgu, ktorej sa zamestnanec úradu taktiež pravidelne zúčastňuje, bola presunutá na rok 2021.

Pravidelné **Fórum práv detí**, ktoré sa malo konať 30. septembra 2020 v Bruseli, sa konalo virtuálne.

Pravidelné pozvané prednášky na univerzite v Landshute uskutočnil odborný zamestnanec úradu komisára online formou v dňoch 8. až 9.12 2020. Témy prednášok boli **Rámcové podmienky v ochrane detí, Deti psychicky chorých rodičov, Úlohy komisára pre deti na Slovensku.**

Ostatné dlhodobo plánované prednášky, pozvané prednášky, prezentácie a workshopy, ktoré sa mali konať v roku 2020 boli z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19 zrušené alebo presunuté na rok 2021.

E. Iná činnosť komisárky

1. Hodnotenie vplyvov verejných politík na práva dieťaťa

Hodnotenie vplyvov verejných politík na práva dieťaťa (ďalej len „hodnotenie vplyvov“) je uznané Výborom OSN pre práva dieťaťa ako všeobecné vykonávacie opatrenie pre Dohovor v súlade s ustanoveniami článku 4. Ide o nástroj, prostredníctvom ktorého je možné posúdiť, ako sú práva detí ovplyvňované rozhodnutiami a činmi orgánov verejnej moci..

Hodnotenie vplyvov poskytuje príležitosť preskúmať možné vplyvy navrhovaných zákonov, politík, rozpočtov a iných administratívnych rozhodnutí na deti a mladých ľudí, keď sa vypracovávajú a v prípade potreby navrhnúť spôsoby, ako zabrániť alebo zmierniť akékoľvek negatívne vplyvy. Takýto proces sa musí uskutočniť ešte pred prijatím rozhodnutia alebo opatrenia.

Hodnotenie vplyvov je kľúčovou možnosťou na zváženie zamýšľaných alebo neplánovaných účinkov prijímaných legislatívnych zmien, politík, rozpočtových prostriedkov a iných rozhodnutí na deti a mladých ľudí.

Na odporúčanie Výboru OSN pre práva dieťaťa je hodnotenie vplyvov nepretržitý proces posudzovanie a hodnotenia vplyvov zákonov, politík, rozpočtov, programov a služieb na práva detí.

Na základe spoločnej iniciatívy členov Európskej siete detských ombudsmanov (ENOC) žiadame spoločne zákonodarné orgány v členských krajinách uvedenej siete aby používali proces hodnotenia vplyvov na implementáciu práv dieťaťa v zákonoch, politikách, rozpočtových opatreniach a ďalších administratívnych rozhodnutiach ako aj podporu týchto práv pred verejnými inštitúciami.

Cieľom odporúčania je aby sa zabezpečilo, že vláda a parlament bude vždy konať v súlade s Dohovorom a inými medzinárodnými ľudsko-právnymi zmluvami, ktoré sa dotýkajú práv detí a ktorými príslušný štát viazaný.

Samotné odporúčanie prijatia procesu hodnotenia vplyvu na práva dieťaťa vyplýva Slovenskej republike z článkov 3, 4, a 12 Dohovoru. Je potrebné si uvedomiť, že akékoľvek rozhodnutie môže mať významný vplyv na práva dieťaťa a vždy má vplyv nielen na jedno dieťa ale na všetky deti.

Komisárka zároveň žiada všetky autority, aby sa podieľali na tvorbe a rozvoji procesu hodnotenia vplyvov ako opatrenia na implementovanie a monitorovanie Dohovoru spôsobom, ktorý bude podporovať viditeľnú integráciu práv dieťaťa v rozhodovacom procese.

Hodnotenie vplyvov utvára a poskytne možnosť preskúmať potenciálne vplyvy a dopady na práva dieťaťa pri navrhovaných zákonoch, vytváraných politikách, rozpočtoch a iných administratívnych rozhodnutiach ešte v procese ich tvorby. V prípade potreby slúži ako nástroj na navrhnutie opatrení na zmiernenie alebo odstránenie negatívnych dopadov na práva dieťaťa.

Celý tento proces sa uskutočňuje pred prijatím všetkých rozhodnutí, právnych noriem a politík.

Dôvody na prijatie hodnotenia vplyvov na práva dieťaťa je viacero. Dovolíme si uviesť niekoľko dôležitých príkladov:

- detí majú práva a potreby, ktoré sú odlišné od dospelých a musí sa na ne prihliadať,
- detské blaho je rovnako vitálne pre národ ako zdravá spoločnosť a ekonomika, ale málokedy mu je priznávaná rovnaká priorita,
- deti sú vylúčené z procesu verejného rozhodovania (napr. absencia volebného práva) a majú obmedzené možnosti obhajoby svojich záujmov, ktorá môže byť realizovaná iba prostredníctvom dospelej osoby,
- zodpovednosť vlády je často rozdelená medzi rôzne rezorty a inštitúcie,
- deti majú zložitejší a obmedzený prístup k procesu pripomienok, sťažností, náprav a odškodnenia.

Komisárka odporúča, aby sa príslušné orgány štátu ale aj orgány územnej samosprávy zaviazali k prijatiu nasledovných opatrení:

- **hodnotenie vplyvov sa bude vykonávať ako proces v rámci prijímania zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, verejných politík, rozpočtov**
- **zabezpečiť, že deti budú mať možnosť v zmysle článku 12 Dohovoru vyjadriť sa k hodnoteniu vplyvov ako sa aj podieľať sa na samotnom procese,**
- **podniknúť všetky potrené kroky a opatrenia na implementáciu práv detí na podporu procesu hodnotenia vplyvu na dieťa,**
- **zabezpečiť transparentnosť procesu hodnotenia vplyvu na práva dieťaťa.**

Implementácia procesu hodnotenia vplyvov by sa dala využiť napríklad pri prijímaní rozhodnutí v súvislosti so zabezpečením prístupu ku vzdelaniu pre všetky školopovinné deti v aktuálnej pandémii ochorenia COVID-19. V tomto prípade by určite bolo potrebné vyhodnotiť, či navrhované opatrenia nebudú mať negatívny vplyv na deti a ich práva ešte pred ich prijatím.

Tento proces by sa zameriaval aj na:

- zabezpečenie, aby sa pred prijatím rozhodnutí o opatreniach týkajúcich sa pandémie ochorenia COVID-19 vykonali komplexné hodnotenia vplyvov na všetkých úrovniach (národnej, regionálnej a miestnej),
- zabezpečenie, aby sa pri prijatých opatreniach v dôsledku pandémie ochorenie COVID-19 dodržiavali práva dieťaťa v súlade s ústavným právom na vzdelanie a s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná,
- prijatie opatrenia vlády Slovenskej republiky, ktoré zlepšia prístup všetkých detí k bezplatnému, kvalitnému a inkluzívnemu vzdelaniu a budú viesť k obnove prezenčnej formy výučby,
- vymedzenie kritérií pre identifikáciu škôl, na ktorých sa obnoví prezenčná forma výučby a zabezpečiť ich využitie,
- vymedzenie opatrení, ktoré prijíma vláda na zabezpečenie systému podpory a ochrany detí na celom území Slovenska, a to nielen počas pandémie ochorenia COVID-19.

Využitie komplexného procesu hodnotenia vplyvov by pozitívne ovplyvnilo ako samotný proces prijímania jednotlivých rozhodnutí na všetkých úrovniach tak by bolo zabezpečené dodržiavanie vnútroštátnych dokumentov a medzinárodných dokumentov, ktorými ja Slovenská republika viazaná. Uvedený proces by zjednodušil postup prijímania rozhodnutí medzi všetkými

zapojenými organizáciami. Hodnotenie vplyvu na práva dieťaťa sa musí uskutočniť pred prijatím rozhodnutia alebo opatrenia.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **Zabezpečiť novelizáciu Legislatívnych pravidiel vlády Slovenskej republiky s cieľom doplniť v Doložke vybraných vplyvov v položke 9 „Vplyv na práva dieťaťa“.**
  Zabezpečí: podpredseda vlády pre legislatívu

- **Zabezpečiť, aby sa pred prijatím rozhodnutí o opatreniach týkajúcich sa pandémie ochorenia COVID-19 vykonali komplexné hodnotenia vplyvov na práva dieťaťa na všetkých úrovniach (národnej, regionálnej a miestnej).**
  Zabezpečí: podpredseda vlády pre legislatívu, ministri a vedúci ostatných ústredných orgánov štátnej správy, hlavný hygienik, predsedovia samosprávnych krajov, primátori a starostovia obcí

- **Zabezpečiť, že deti budú mať možnosť v zmysle článku 12 Dohovoru vyjadriť sa k hodnoteniu vplyvov na práva dieťaťa ako sa aj podieľať sa na samotnom procese.**
  Zabezpečí: podpredseda vlády pre legislatívu, ministri a vedúci ostatných ústredných orgánov štátnej správy, hlavný hygienik, predsedovia samosprávnych krajov, primátori a starostovia obcí

- **Zabezpečiť, aby sa pri prijatých opatreniach v dôsledku pandémie ochorenie COVID-19 dodržiavali práva dieťaťa v súlade s ústavným právom na vzdelanie a s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná.**
  Zabezpečí: ministri a vedúci ostatných ústredných orgánov štátnej správy, hlavný hygienik SR

- **Vymedziť kritériá pre identifikáciu škôl, na ktorých sa obnoví prezenčná forma výučby a zabezpečiť ich využitie.**
  Zabezpečí: minister školstva

- **Vymedziť opatrenia, ktoré prijíma vláda na zabezpečenie systému podpory a ochrany detí na celom území Slovenska, a to nielen počas pandémie ochorenia COVID-19.**
  Zabezpečí: minister práce, sociálnych vecí a rodiny v spolupráci s ministrom školstva, ministrom zdravotníctva a ministrom spravodlivosti

2. Problémy dodržiavania práv dieťaťa zaznamenané účasťou komisárky v súdnom konaní

Tak ako po minulé roky, aj v roku 2020 riešila komisárka podnety týkajúce sa problémov zverenia dieťaťa do starostlivosti rodičom a práva dieťaťa na stretávanie sa s rodičmi. V súvislosti s touto problematikou, ak si to vyžiadali okolnosti konkrétneho prípadu, využila komisárka oprávnenie, ktoré jej poskytuje ustanovenie § 4 ods. 2 písm. g) zákona o komisárovi a požiadala súd o pribratie do súdneho konania. Zákon neukladá komisárke povinnosť požiadať súd o pribratie do každého súdneho konania o právach dieťaťa, ale je to len jej oprávnenie a túto

otázku ponecháva zákon na zváženie komisárky podľa okolností každého jednotlivého prípadu. Treba však zdôrazniť, že **zákon komisárke neumožňuje rozhodnúť o tom, či bude na súdnom konaní aj účastná. O pribratí do konania rozhoduje vždy súd** podľa § 12 ods. 2 Civilného mimosporového poriadku. Hoci vo väčšine prípadov súd žiadosti komisárky vyhovel, **stáva sa, že súd komisárku do konania nepribral.**

Právna úprava
Zákon o komisárovi
§ 4 ods. 2 písm. g)
Komisár pre deti je oprávnený zúčastniť sa konania podľa všeobecných predpisov o konaní pred súdmi.

Civilný mimosporový poriadok
§ 12 ods. 2
Súd môže uznesením pribrať do konania aj iný subjekt, ak to vyplýva z osobitného predpisu.

Ak súd komisárku do konania priberie, komisárka, resp. ňou poverený odborný zamestnanec úradu komisára sa zúčastňujú súdneho pojednávania, na ktorom majú podľa výsledku komisárkinho posúdenia danej veci **možnosť predniesť súdu názor na to, čo je podľa názoru komisárky najlepším záujmom dieťaťa**. Pri formovaní tohto názoru vychádza komisárka z písomných informácií získaných od úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, z informácií získaných od podávateľa podnetu, z rozhovoru komisárky s dieťaťom za prítomnosti psychológa, ak bol takýto rozhovor uskutočnený a zo znaleckých posudkov, ak má takýto posudok k dispozícii. Treba zdôrazniť, že **súd nie je názorom komisárky viazaný**; v súdnom konaní je názor komisárky len jeden z podkladov rozhodnutia, ktorým sa súd môže, ale aj nemusí pri svojom rozhodovaní riadiť, aj keď by mohol a mal naň prihliadnuť. Súdna prax zaznamenáva rôzne prístupy súdov k názoru komisárky; možno konštatovať, že vo väčšine prípadov naň prihliada, i keď zaznamenávame prípady, kedy sa súd k názoru komisárky nepriklonil.

V súvislosti s pribratím komisárky do súdneho konania **zaznamenávame niekedy nespokojnosť jedného z rodičov**, ak komisárka nevyhovela jeho osobného želaniu a nepodporila subjektívny záujem tohto rodiča, najmä ak nespokojný rodič bol aj podávateľom podnetu komisárke. Takýto rodič sa cíti byť (neoprávnene) komisárkou „oklamaný“, pretože sa mylne nazdáva, že ak sa obrátil na komisárku o pomoc, bolo povinnosťou komisárky obhajovať záujem tohto rodiča. Takáto nespokojnosť vyplýva z toho, že rodičia nepoznajú funkcie komisárky a hranice jej zákonných kompetencií. V tejto súvislosti je rozhodujúca právna úprava pôsobnosti komisára, ktorú vymedzuje **§ 4 zákona o komisárovi tak, že všetky zákonom vymedzené aktivity komisára sú orientované výlučne na presadzovanie a monitorovanie práv a záujmov dieťaťa, a teda nikdy nie na práva rodiča dieťaťa**, ani na práva iných zákonných zástupcov dieťaťa ani iných osôb. Preto sťažnosti rodičov tohto typu považujeme za neopodstatnené a podávateľov podnetov usmerňujeme, že komisárka má povinnosť konať nestranne, to znamená, že nie je úlohou komisárky obhajovať záujem ktoréhokoľvek z rodičov a že táto funkcia prislúcha advokátom.

V praxi sa **pribratie komisárky do súdneho konania v súčasnosti realizuje takmer výlučne v súvislosti s úpravou práv a povinností rodičov k maloletým deťom**. **Platná právna úprava v súčasnosti neumožňuje vstupovať do iných konaní, ktoré sa týkajú maloletých detí,** napr. trestných konaní alebo správnych konaní, hoci článok 12 Dohovoru naznačuje, že komisárka pre deti by mala byť „hlasom dieťaťa“ aj v iných rovnako dôležitých konaniach. Dieťa má právo sa slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho týkajú

a práve inštitút komisára pre deti je vhodným nástrojom na hájenie najlepšieho záujmu dieťaťa aj v týchto konaniach.

Po analýze prípadov, v ktorých príslušný súd návrh komisárky na pribratie do súdneho konania uznesením komisárku do konania pribral, možno konštatovať, že všetky tieto prípady sa podobajú spôsobom, ktorým **rodičia uplatňujú „svoje právo" na kontakt s maloletým dieťaťom a možno aj nevedome spôsobujú rôzne traumy vlastným deťom**. Deti sú v týchto prípadoch rukojemníkmi vlastných rodičov a už od útleho veku sú nútené riešiť konflikt lojality k niektorému z rodičov. Ide o vnútorný konflikt, ktorý prežíva dieťa, ak sa má prikloniť na stranu jedného rodiča. Dieťa vo väčšine prípadov túži po vzťahu s oboma rodičmi, ale je svedkom sporu o jeho výchovu. Tu musíme poukázať na to, že je niekoľko modelov správania sa rodičov, ktoré sa mierne modifikujú, avšak vo svojej podstate je ich cieľom za každú cenu uplatniť si „svoje právo" na výchovu dieťaťa.

Najčastejšie ide o model správania, ktorý má jeden z rodičov „naučený" z vlastného detstva a v určitom okamihu ho začne uplatňovať voči druhému rodičovi. Takmer vo všetkých prípadoch ani znalecké dokazovanie nariadené súdom nereflektuje na tieto skutočnosti s detstva, resp. z dospievania rodičov a znalecký posudok reflektuje len na súčasný vzťah medzi rodičmi navzájom a rodičmi a deťmi navzájom.

Ďalším faktorom je absolútna **ignorácia rozhodnutí súdu, ktorými sa ukladajú výchovné oparenia alebo sa nariaďuje znalecké dokazovanie**, niektorého z rodičov alebo aj obidvoch. Obidvaja rodičia formálne deklarujú záujem na riešení situácie, avšak len do času, kedy sa reálne majú podrobiť výchovnému opatreniu alebo podstúpiť znalecké dokazovanie.

Ďalším veľmi podstatným faktorom je vedomé alebo aj nevedomé **ovplyvňovanie názoru dieťaťa vo vzťahu k druhému rodičovi**. Dieťa je do meritórneho rozhodnutia súdu vždy u niektorého z rodičov, ktorý mu vytvára sociálne prostredie. Tento rodič, či chce alebo nechce, významne ovplyvňuje mienku dieťaťa o druhom rodičovi. Poukazujeme na to, že práve v tejto fáze je veľmi dôležité, aby rodičia zabudli na svoje antipatie a pred dieťaťom, ak tomu nebránia iné okolnosti, vždy rešpektovali druhého rodiča a podporovali v dieťati vzťah k druhému rodičovi.

Sú prípady, ktoré považujeme za veľmi závažné a môžeme len konštatovať, že **sú deti, ktoré niekoľko rokov nemali plnohodnotný kontakt s druhým rodičom**, pretože sociálne prostredie rodiča je kópiou sociálneho prostredia rodiča, ktorý tento kontakt neumožňuje. Sú deti, ktoré od útleho veku nemajú kontakt s druhým rodičom, hoci v rámci súdneho konania rodičia svorne deklarujú, že im ide o najlepší záujem ich detí a aj napriek tomu tento kontakt neprebieha.

Na druhej strane sú deti, ktoré vzhľadom na svoj vek vedia veľmi jasne a zrozumiteľne vyjadriť svoj názor a aj napriek tomu absolvovali v nejakej forme niekoľko výchovných opatrení, v jednom prípade dokonca 12 výchovných opatrení. Sem patria aj výchovné opatrenia, ktoré boli nariadené výlučne rodičom, pretože dieťa prirodzene zdieľa tieto výchovné opatrenia s tým rodičom, ktorý ho má zverené do starostlivosti.

Treba však poukázať na **nedostatočnú prácu s rodičom po skončení súdneho pojednávania,** kedy si rodič pravdepodobne ani neuvedomuje, že svojím konaním ohrozuje zdravý psychický a fyzický vývin vlastného dieťaťa. Ide najčastejšie o prípady, kedy je dieťa prezverené, teda súd zmení sociálne prostredie dieťaťa, a zverí ho druhému rodičovi do starostlivosti a upraví kontakt s prvým rodičom. Dôvodom na takýto postup súdu je zväčša

kumulácia rôznych skutočností, ako je nerešpektovanie druhého rodiča, marenie kontaktu s ním a nepodporovanie v rozvoji vzťahu rodič - dieťa. Po takomto rozhodnutí súdu však zostáva rodič bez pomoci a je len na ňom, či vyhľadá odbornú pomoc alebo nie. To sa v konečnom dôsledku opäť prejaví len vo vzťahu k dieťaťu, pretože ak rodič nerešpektoval a nepodporoval druhého rodiča v chápaní dieťaťa počas obdobia, kedy mu vytváral sociálne prostredie, tak len ťažko môžem predpokladať, že sa tak stane po zmene sociálneho prostredia dieťaťa.

V zásade môžeme uviesť, že **súdy sa snažia v praxi realizovať vypočutie maloletého dieťaťa** vo veciach, ktoré sa ho týkajú, a teda najmä v prípadoch úpravy rodičovských práv a povinností. Na jednej strane možno tento posun k praktickej realizácii vypočutia alebo výsluchu maloletých privítať, hoci súdy nie sú povinné vždy vypočuť dieťa vo veciach úpravy práv a povinností rodičov a túto otázku treba vždy veľmi citlivo posúdiť na základe konkrétnych okolností každého prípadu s osobitným zreteľom na vek a vyspelosť daného dieťaťa. No na druhej strane je potrebné si uvedomiť, že nevyhnutnosť využiť tento procesný inštitút svedčí o hlbokej nevraživosti medzi rodičmi, ktorú sa nepodarilo odstrániť často ani poskytnutím odbornej pomoci.

Pri posudzovaní otázky vypočutia dieťaťa súdom treba vychádzať z **medzinárodnoprávnych dokumentov a poukazujeme na to, že deti majú právo slobodne vyjadrovať svoje názory a na ich názory sa musí brať ohľad vo veciach, ktoré sa ich týkajú, s prihliadnutím na ich vek a vyspelosť. Toto právo dieťaťa bolo uznané ako jedna zo všeobecných zásad Dohovoru. Toto právo dieťaťa sa uplatňuje všeobecne a nie je obmedzené na konkrétne konanie.** Judikatúra súdneho dvora pre ľudské práva ustálila, že neexistuje absolútna požiadavka na vypočutie dieťaťa na súde. To, či sa to udeje alebo nie, musí byť posúdené na základe konkrétnych okolností každého prípadu a v závislosti od veku a vyspelosti dieťaťa. Súdy musia rešpektovať právo detí byť vypočuté vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ich týkajú, alebo aspoň byť vypočuté, keď sa má za to, že dostatočne rozumejú prerokúvanej záležitosti. Tomuto musia byť prispôsobené prostriedky používané na tento účel. Rovnako musia byť používané prostriedky prispôsobené úrovni porozumenia, veku dieťaťa a jeho schopnosti komunikovať a zohľadňovať okolnosti prípadu. S deťmi by mal byť prekonzultovaný spôsob, ktorým si želajú byť vypočuté a názorom a stanoviskám dieťaťa by sa mal prikladať náležitý význam v súlade s rozumovou vyspelosťou dieťaťa. Právo byť vypočutý je právom dieťaťa, nie povinnosťou dieťaťa.

Právo na vypočutie dieťaťa by nemalo byť posudzované iba na základe veku dieťaťa. Kedykoľvek dieťa prejaví iniciatívu, aby bolo vypočuté v prípade, ktorý má na neho vplyv, sudca by nemal odmietnuť vypočuť dieťa, ibaže je to v najlepšom záujme dieťaťa, a mal by vypočuť jeho názory a stanoviská v otázkach týkajúcich dieťaťa v danom prípade. Deťom by sa mali poskytnúť všetky potrebné informácie o tom, ako účinne využiť právo byť vypočuté. Treba im však vysvetliť, že ich právo na vypočutie a zohľadnenie ich názorov nemusí nevyhnutne určiť konečné rozhodnutie. Rozsudky a súdne rozhodnutia týkajúce sa detí by im mali byť náležite odôvodnené a vysvetlené jazykom, ktorý môžu deti pochopiť, a to najmä tie rozhodnutia, ktoré nezodpovedali názorom a stanoviskám dieťaťa.

Jedným zo závažných problémov je samotná **dĺžka súdnych konaní vo veci maloletých**. Poručenská agenda na súde je veľmi špecifická, pretože maloleté dieťa počas konania rastie a vyvíja sa. Je až nemysliteľné aby sa v niektorých konaniach o úpravu rodičovských práv a povinnosti konalo až 5 rokov. Dieťa sa stáva rukojemníkom medzi súperiacimi rodičmi a súd často nenachádza alebo nepoužíva efektívne nástroje na riešenie situácie. Takýmto počínaním sa súdne konanie stáva dlhodobou súčasťou detstva maloletých, čo je neprípustné. Neschopnosť

rodičov riešiť spoločné problémy a nedostatočné sankcionovanie zo strany súdu voči rodičom, ktorí nekooperujú v rámci samotného konania, alebo maria už vykonateľné rozhodnutie, má za následok výrazné predlžovanie týchto konaní.

Často sa stretávame aj s prípadmi kedy jeden z rodičov je kooperujúci a druhy rodič nekooperuje, dokonca aj marí akékoľvek aktivity smerujúce k vyriešeniu problému. Veľmi zriedkavo je voči nekooperujúcemu rodičovi vyvodená zo strany súdu akákoľvek zodpovednosť. Kooperujúci rodič sa potom obracia na komisárku v mylnej nádeji, že ona tento jeho problém vyrieši. Avšak komisárke Civilný sporový poriadok nepriznáva postavenie účastníka konania, a tak nemá žiadne nástroje na to, aby mohla podávať súdu návrhy na sankčný postih rodiča, ktorý nespolupracuje so súdom alebo priamo marí súdne rozhodnutie. Výsledkom je nespokojnosť sklamaného rodiča, ktorý si nesprávne myslí, že komisárka mu jeho problém vyrieši.

3. Poradenská činnosť

Početnou agendou komisárky a zamestnancov úradu komisára je poradenská činnosť. Na komisárku sa obracajú deti ale aj rodičia či iné osoby, s rôznymi otázkami, týkajúcimi sa aplikácie práv detí. Aj napriek tomu, že zákon o komisárovi neukladá výslovne komisárke povinnosť poskytovať poradenstvo, komisárka má zato, že takáto pomoc je potrebná, pretože viacerí žiadatelia sa na ňu obrátili s prosbou o poskytnutie pomoci a rady, keď už vyčerpali všetky ostatné dostupné prostriedky a nedočkali sa pomoci zo strany kompetentných orgánov verejnej správy, predovšetkým od orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a nevedia ako ďalej. V iných prípadoch ani nevedia, na ktorú inštitúciu sa majú obrátiť so svojím problémom, nevedia sa orientovať v zložitej spleti právnych predpisov a tiež v spleti kompetencií orgánov verejnej moci a ďalších inštitúcií. V takomto prípade im komisárka podá usmernenia a odporučí ich na príslušnú inštitúciu, ktorá má v pôsobnosti danú vecnú problematiku.

V porovnaní s rokom 2019 počet žiadostí o poskytnutie rady - spolu 1022 - narástol o 175 (v roku 2019 to bolo 847 žiadostí). Poradenstvo sa týkalo všetkých oblastí, ktoré má komisárka vo svojej pôsobnosti.

Najčastejšími oblasťami poskytnutého poradenstva boli:

- ako postupovať pri striedavej rodičovskej starostlivosti o dieťa počas núdzového stavu a obmedzeného pohybu osôb,
- ako postupovať pri súdom nariadenom stretávaní sa rodiča s dieťaťom, keď rodič, ktorému dieťa nebolo zverené do osobnej starostlivosti, býva na území iného štátu,
- ako postupovať pri súdom nariadenom stretávaní sa rodiča s dieťaťom, keď rodič , ktorému dieťa nebolo zverené do osobnej starostlivosti, býva 420 km od bydliska dieťaťa a dieťa presúva v rámci stretávania sa verejnými dopravnými prostriedkami s viacerými prestupmi, kde hrozí riziko nákazy na vírus SARS-CoV-2,
- ako postupovať pri súdom nariadenom stretávaní sa rodiča s dieťaťom, keď rodič, ktorému dieťa nebolo zverené do osobnej starostlivosti, je alkoholik alebo požíva iné omamné látky a jeho nezodpovedný životný štýl nedáva záruku, že dieťa sa v jeho hygienicky zanedbanej domácnosti nenakazí na vírus SARS-CoV-2,
- ako postupovať, ak rodič nesúhlasí s prekrytím dýchacích ciest dieťaťa,

- ako postupovať, ak rodič nesúhlasí s testovaním dieťaťa na zistenie vírusu SARS-CoV-2,
- ako postupovať, ak rodič nesúhlasí s testovaním dieťaťa v zdravotníckom zariadení pri ambulantnom vyšetrení dieťaťa,
- ako postupovať, ak rodič – alkoholik šikanuje a týra dieťa, s ktorým žije v spoločnej domácnosti,
- ako sa má žiak učiť, keď v domácnosti rodina nemá finančné prostriedky na zakúpenie PC a ostatní žiaci sa vyučujú prostredníctvom digitálnych technológií,
- kde má rodina s tromi školopovinnými deťmi, ktorej otec stratil zamestnanie a matka je na materskej dovolenke so štvrtým dieťaťom, vziať finančné prostriedky na zakúpenie PC pre deti na účely online výučby,
- na koho sa má rodič žiaka obrátiť, ak v lokalite obce, kde rodina žije, nie je dostupný signál pre internet,
- v otázkach protipandemickej OČR,
- všeobecné otázky o inštitúte asistenta učiteľa,
- rôzne otázky spojené s dištančným vzdelávaním počas zatvorených škôl,
- ako má žiak čeliť šikane zo strany spolužiakov, ak ho vyčleňujú z dôvodu nepriaznivej finančnej situácie v rodine,
- problémy predškolskej výchovy a detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími problémami,
- ako zabezpečiť osvojenie si učebnej látky pri dištančnej výučbe detí, ak obaja rodičia sú počas online vyučovania v práci,
- otázky vyživovacej povinnosti na maloleté dieťa, určenia a úpravy, ako aj aktuálnej právnej úpravy náhradného výživného,
- otázky úpravy styku starých rodičov vo vzťahu k svojim vnúčatám počas zákazu stretávania sa z dôvodu protipandemických opatrení,
- uplatňovanie prídavkov na dieťa zo zahraničia,
- úprava rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu,
- nedostatočné poskytovanie zdravotnej starostlivosti pre maloleté deti, počas pandémie,
- oblasť krízovej a včasnej intervencie,
- oblasť právnej úpravy možnosti vycestovania detí do zahraničia (súhlas druhého rodiča),
- oblasť možnosti právneho zastupovania rodiča v hmotnej núdzi,
- otázky nárokov, priznávania alebo odňatia prídavkov na deti, príp. príplatkov k prídavku na deti vo vzťahu k iným členským štátom EÚ,
- postup pri uplatňovaní práva na výživné a vymáhanie výživného pre neplnoleté dieťa zo zahraničia (najmä štátov EÚ) aj na Slovensku,
- poradenstvo v oblasti výkonu rozhodnutia,
- postup pri uplatňovaní práva na výživné a vymáhanie výživného pre neplnoleté deti aj v rámci uplatnenia výživného v trestnom konaní v procesnom postavení svedka – poškodeného,
- v oblasti procesného postupu pri výsluchu maloletého dieťaťa aj v trestnom konaní v procesnom postavení svedka,
- v oblasti úpravy práv a povinností k maloletým deťom s medzinárodným prvkom v trestnom konaní,
- v otázkach možnosti úpravy a výkonu práva k maloletému dieťaťu,
- právomoc komisára pre deti pri zastupovaní maloletých detí v súdnych konaniach,
- v otázkach nárokov, priznávania alebo odňatia prídavkov na deti,
- v otázkach možnosti úpravy a výkonu práva styku starých rodičov k maloletému dieťaťu,
- postavenie kolízneho opatrovníka a jeho úlohy pri ochrane záujmov maloletých detí,

- ako postupovať v prípade poškodenia zdravia s trvalými následkami (aj s následkom smrti),
- ošetrenie zubov u detí so zdravotným postihnutím a ďalšie.
- náhradná starostlivosť, najmä vo vzťahu k náhradnej osobnej starostlivosti, pestúnskej starostlivosti a výkonu ústavnej starostlivosti v profesionálnej náhradnej rodine.

Za významné aktivity v oblasti poradenstva možno považovať aktívnu účasť zamestnanca úradu komisára na troch prípadových konferenciách uskutočnených v Centre pre deti a rodiny v Pezinku.

Návrhy prostriedkov nápravy

- **So zreteľom na nárast počtu opakovaných žiadostí je potrebné zdôrazniť nevyhnutnosť systémového riešenia poradenskej činnosti obyvateľom**, pretože vo viacerých prípadoch kompetentné orgány verejnej správy neposkytli adekvátnu súčinnosť, aj napriek tomu, že je to v ich priamej zákonnej pôsobnosti.
  Zabezpečí: MPSVR SR, MS SR, MŠVVŠ SR, MZ SR,MV SR, ÚVZ SR, ÚPSVR

- **Skvalitniť činnosť Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže;** neustále opakujúce sa podnety s medzinárodným prvkom **poukazujú na výrazné zlyhávanie inštitúcie a absenciu plnenia základných úloh stanovených zákonom v oblasti ochrany práv detí.**
  Zabezpečí: MPSVR SR

- **Skvalitniť činnosť Centra právnej pomoci a prehodnotiť podmienky poskytovania pomoci s cieľom zrýchliť proces poskytnutia pomoci.** Centrum právnej pomoci, ktoré je zriadené zákonom č. 327/2005 o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi vo viacerých prípadoch **buď poskytne pomoc neskoro, t. j. až po preverení, či žiadateľ splnil zákonom stanovené kritériá, alebo neposkytne vôbec, pretože žiadateľ je na hranici materiálnej núdze.**
  Zabezpečí: MS SR

- **Skvalitniť činnosť kolíznych opatrovníkov s cieľom profesionalizácie ich aktivít.** Kolízni opatrovníci, ktorí by mali v zmysle zákona o sociálnoprávnej ochrane detí zabezpečiť ochranu práv a právom chránených záujmov dieťaťa**, pomerne často zlyhávajú.**
  Zabezpečí: MPSVaR SR

- **Personálne a aj finančne posilniť úrady práce, sociálnych vecí a rodiny – odbory orgánov sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.**
  Zabezpečí: MPSVR SR

- **Zvýšiť platy pracovníkov orgánov sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.** Na problém finančného ohodnotenia pracovníkov orgánov sociálnoprávnej ochrany ako aj na nedostatočné materiálne vybavenie komisárka sústavne upozorňuje ministerstvo sociálnych vecí a rodiny. Finančné ohodnotenie týchto pracovníkov je slabé, čo má za následok, že pracovníci po krátkom čase odchádzajú za lepším zárobkom, čím sa funkčnosť tohto významného orgánu znefunkčňuje a tým Slovenská republika nemôže napĺňať záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv.
  Zabezpečí: MPSVR SR

- **Zabezpečiť dostatok inštitúcií včasnej intervencie.** Na území Slovenskej republiky je nedostatok inštitúcií na zabezpečenie včasnej intervencie vzhľadom na potreby detskej populácie.
  Zabezpečí: MPSVR SR

4. Účasť na legislatívnej činnosti a príprave koncepčno-strategických dokumentov ministerstiev

Komisárka a zamestnanci úradu komisára sa aktívne zapájala do legislatívnej činnosti a rovnako sa podieľala aj na vypracovaní koncepčných, strategických a evaulačných materiálov ministerstiev. Svoje poznatky získané výkonom právomoci v zmysle § 4 zákona o komisárovi pre deti sa snaží pretaviť do pripravovaných návrhov zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov.

Podnety na legislatívne zmeny predkladala vecne príslušným ministerstvám a ostatným ústredným orgánom štátnej správy, resp. Národnému koordinačnému stredisku pre riešenie problematiky násilia na deťoch vo forme konkrétnych iniciatívnych podnetov na zmeny právnych predpisov. Rovnako sa zapájala do medzirezortného pripomienkového konania zverejňovaním pripomienok k návrhom všeobecne záväzných právnych predpisov na portáli SLOV-LEX.

Za najvýznamnejšie považujeme

- predloženie podkladov do Šiestej periodickej správy Slovenskej republiky o implementácii Dohovoru o právach dieťaťa,
- predloženie podkladov Rade Európy so zameraním na zisťovanie priorít v jednotlivých oblastiach práv detí. Komisárka predložila navrhované témy v piatich prioritách,
- pripomienky k materiálu Monitorovacia správa plnenia stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 za rok 2020,
- predloženie podkladov k návrhu „Informácie o napĺňaní strategických cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím“, (t. j. odpočet plnenia úloh, ktoré pre úrad komisára vyplývajú z piatich strategických cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím,
- predloženie pripomienok k materiálu „Nedobrovoľná hospitalizácia na psychiatrii“.

5. Spolupráca so zainteresovanými odborníkmi a ostatnými inštitúciami

Tak ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2020 spolupracovala komisárka s významnými odborníkmi z teórie a praxe v oblasti práv dieťaťa, s ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy, s miestnymi orgánmi štátnej správy, s orgánmi územnej samosprávy, s relevantnými inštitúciami zameranými na ochranu práv dieťaťa a s reprezentatívnymi občianskymi združeniami a nadáciami.

Aj v roku 2020 pokračovala spolupráca v oblasti vzdelávania o právach dieťaťa so štyrmi univerzitami, ktorá má základ Memorande o spolupráci s Trnavskou univerzitou v Trnave a

spoluprácou s Ostravskou univerzitou v Českej republike, Katolíckou univerzitou Lille vo Francúzsku a Vysokou školou v Landshute v Nemeckej spolkovej republike. Dvaja odborní zamestnanci úradu pôsobia v oblasti práv dieťaťa ako pedagógovia na slovenských vysokých školách, z toho jeden pôsobí aj na vysokej škole v Nemecku a vo Francúzsku.

Komisárka pri svojej činnosti využíva odborné poznatky, skúsenosti a rady renomovaných odborníkov z teórie a praxe. Problémy detí, s ktorými sa klienti na ňu obracajú konzultuje komisárka a zamestnanci úradu najčastejšie

- s hlavným odborníkom pre oblasť všeobecnej starostlivosti o deti a dorast,
- s hlavným odborníkom pre oblasť zubného lekárstva, s prednostom Kliniky detskej psychiatrie LF UK a NÚDCH,
- s odborníkmi z úradu verejného zdravotníctva,
- s odborníkmi z Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie,
- so zástupkyňou Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva,
- s pedopsychiatrami,.

Komisárka aj touto cestou vyslovuje vďaku za cenné rady a poskytnutú pomoc uvedeným odborníkom, ktorí sú aj napriek svojej enormnej zaneprázdnenosti ochotní podeliť sa o čas a odborné poznatky pri zabezpečovaní práv detí.

Veľmi cenným zdrojom informácií z oblasti práv detí boli aj skúsenosti a rady, ktoré poskytovali odborníci z partnerských inštitúcií, s ktorými komisárka a zamestnanci úradu spolupracujú. Sú to

- Trnavská univerzita
- Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce Sv. Alžbety
- Európsky výskumný inštitút v sociálnej práci v Ostrave
- Vysoká škola v Landshute
- Liga za duševné zdravie
- Občianska iniciatíva za reguláciu vysielačov,
- ministerstvo zdravotníctva, hlavní odborníci ministerstva zdravotníctva z odboru zubné lekárstvo, z odboru všeobecná starostlivosť o deti a dorast, krajskí odborníci ministerstva zdravotníctva pre pedopsychiatriu,
- úrad verejného zdravotníctva a regionálne úrady verejného zdravotníctva,
- ministerstvo spravodlivosti,
- Kancelária zástupcu SR pred Európskym súdom pre ľudské práva,
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR,
- Sociálna poisťovňa,
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny,
- Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže,
- Slovenské národné stredisko pre ľudské práva,
- Slovenská psychiatrická spoločnosť SLS,
- Slovenská komora psychológov,
- Fórum pre ľudské práva,
- Poradňa pre občianske a ľudské práva,
- Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar, o. z.
- Občianske združenie Lúč
- Občianske združenie Šťastné detstvo

- Rada rómskych mimovládnych organizácií
- Občianske združenie UNIVERZUS Rožňava
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, Česká republika,
- Veřejný ochránce práv, Česká republika.

So zreteľom na alarmujúce zistenia v oblasti ochrany duševného zdravia detí obsiahnuté v časti „B. Problémy spojené so zabezpečením práva na zdravie detí s duševnými poruchami“ za **osobitne významnú spoluprácu považuje komisárka spoluprácu s viacerými pedopsychiatrami.** Spolupráca sa uskutočňuje nielen vo forme častých konzultácií, ale aj vo forme „okrúhlych stolov“ a tiež vypracúvaním analýz stavu duševného zdravia detí poskytnutých úradu komisára. Komisárka iniciovala pracovné stretnutie hlavných odborníkov ministerstva zdravotníctva pre pedoposychiatriu západoslovenského a východoslovenského regiónu, na ktorom boli identifikované najdôležitejšie problémy spojené s organizáciou ochrany duševného zdravia detí. Komisárka aj touto cestou ďakuje všetkým spolupracujúcim pedopsychiatrom za obetavú spoluprácu, ktorú sú ochotní poskytnúť aj napriek enormnému zaťaženiu v ambulanciách a nemocniciach.

Za významné môžeme považovať ak aktívnu účasť komisárky a odborných zamestnancov úradu komisára na podujatiach organizovaných významnými spolupracujúcimi subjektmi, na témy ochrany práv dieťaťa. Z nich vyberáme:

- **Diskusia o práve na zdravie v marginalizovaných komunitách**, organizovaná Fórom pre ľudské práva a Poradňou pre občianske a ľudské práva (18.11. 2020).

- **Hospitalizácia bez informovaného súhlasu na psychiatrii (Nedobrovoľná hospitalizácia)**, odborné pracovné stretnutie, organizátor Ministerstvo zdravotníctva SR, 30. 01. 2020, Bratislava.

- **Hlavolamy v detskej psychiatrii, zaujímavé kazuistiky z pedopsychiatrickej praxe,** organizátor Slovenská psychiatrická spoločnosť SLS, konferencia 05. 03. 2020, Martin.
- **Hľadanie riešení na zlepšenie dostupnosti poskytovania zubno-lekárskeho ošetrovania osôb so zdravotným postihnutím v celkovej anestéze,**“ organizátor Ministerstvo zdravotníctva SR, odborné pracovné stretnutie 03. 09. 2020, Bratislava.

- Multidisciplinárne pracovné stretnutie a preventívno-osvetová aktivita okresov Bratislava I a V.

- Aktívna účasť na multidisciplinárnom vzdelávaní v rámci **Národného projektu „Podpora ochrany detí pred násilím“** organizovanom ÚPSVR Bratislava
  - Podpora ochrany detí pred násilím – subjekty pôsobiace v oblasti ochrany detí pred násilím - 06. 03.2 020
  - Ako účinne zabrániť kyberšikane a vydieraniu cez internet – 23. 07. 2020
  - Podpora ochrany detí pred násilím – podpora a koordinácia subjektov participujúcich na úlohách súvisiacich s ochranou detí v pôsobnosti okresu Bratislava II – 25. 03. 2020.

Účasť v pracovných skupinách

Komisárka a zamestnanci úradu pracujú vo viacerých expertných poradných orgánoch ministerstiev, ostatných orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy a mimovládnych organizácií.

Komisárka ako predstaviteľka národnej nezávislej ľudsko-právnej inštitúcie presadzuje dôslednú implementáciu princípu najlepšieho záujmu dieťaťa a všetkých ostatných práv dieťaťa pri implementácii Dohovoru a jeho opčných protokolov na národnej úrovni aj v **rámci svojho členstva vo Výbore pre deti a mládež Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť** (ďalej len „Výbor pre deti a mládež“).

Zamestnanci úradu komisára svojou účasťou v expertných pracovných skupinách zriadených spravidla ministerstvami významnou mierou prispievajú k formulovaniu štátnej politiky v oblasti ochrany práv dieťaťa, pričom sú využívané ich skúsenosti v pertraktovanej problematike.

Ide o členstvo v týchto formáciách:

- **Výbor pre deti a mládež Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktorého základná úloha je** zabezpečiť splnenie záväzkov Slovenskej republiky pri implementácii práv dieťaťa ustanovených Dohovorom o právach dieťaťa vrátane jeho opčných protokolov a práv dieťaťa ustanovených Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, zabezpečiť splnenie záväzkov Slovenskej republiky pri implementácii práv dieťaťa ustanovených Dohovorom Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním a práv dieťaťa ustanovených Dohovorom Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, zabezpečiť, aby najlepšie záujmy dieťaťa boli prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti najlepší záujem dieťaťa.
  gestor: MPSVR SR
- Expertná skupina Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky pre prípravu Odporúčania Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky súdom pre určenie rozsahu vyživovacej povinnosti na nezaopatrené dieťa.
  gestor: MS SR
- Pracovná skupina na prípravu Národnej koncepcie ochrany detí v digitálnom priestore.
  gestor: MPSVR SR
- Pracovná skupina k Národného projektu Podpora a ochrana detí pred násilím.
  gestor: MPSVR SR
- Expertná skupina pre prevenciu kriminality detí a mládeže
  gestor: MŠVVŠ SR
- Pracovná skupina pre rekodifikáciu právnej regulácie audiovizuálnych mediálnych služieb a to od roku 2018. Posledné rokovanie bolo v októbri 2019.
  gestor: MK SR
- Pracovná skupina na tvorbu indikátorov pre právo na vzdelanie, online pracovné stretnutie dňa 19.11.2020.
  gestor: SNSĽP
- **Ako účinne zabrániť kyberšikane a vydieraniu cez internet, organizované** NKS, 23. 07. 2020, Bratislava.

IV. HOSPODÁRENIE A PERSONÁLNEOBSADENIE ÚRADU

A. Hospodárenie úradu komisára s pridelenými rozpočtovými prostriedkami

Úrad komisára v súlade so zákonom č. 468/2019 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 2020 hospodáril v rozpočtovom a účtovnom období roka 2020 so schváleným upraveným rozpočtom v sume **619 955 Eur** na bežné výdavky . Kapitálové výdavky úradu komisára pre rok 2020 neboli pridelené.

Celkový schválený rozpočet na výdavky bol v sume 589 655 Eur.

Tieto finančné prostriedky boli účelovo určené na financovanie činnosti úradu komisára v zmysle zákona o komisárovi pre deti a podliehajú povinnému zúčtovaniu so štátnym rozpočtom v zmysle § 8a ods.7 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách vo verejnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon rozpočtových pravidlách“).

Schválený upravený rozpočet v sume 619 955 Eur, zahrňuje schválený rozpočet ako aj všetky dodatočne schválené úpravy (viď prehľad).

Prehľad o úpravách rozpočtu po zohľadnení žiadostí komisárky pre deti je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Rozpočet 2020 v Eur	Suma	**Účel použitia**	**Suma**	**Dôvod pridelenia**
1. schválený rozpočet na rok 2020	589 655	bežné výdavky	589 655	rozp.2020
		kapitálové výdavky	0	rozp.2020
2.1.úpravarozpočtu 2020 17.3.202028. list na MF)	45 100	Od.zam.mimoprac. Zmluvy,cesty,transfer	45 100	žiadosť
3. 2. úprava rozpočtu (9.12.20,.16.12.20 list MF)	- 14 800	bežné výdavky tovary a služby	-14 800	žiadosť
BV spolu	634 755			
BV zníženie	-14 800			
S p o l u	619 955			

v eurách

Účel použitia prostriedkov v zmysle usmernenia listom MF/009717/2016-442/si úrad komisára v rámci schváleného rozpočtu určuje vo vlastnej kompetencii, pri úprave je účel použitia určený v úprave MF SR. Schválený rozpočet ako i následné úpravy boli rozpísané nasledovne:

Rozpočet r. 2020	**Schválený**	**Upravený**
Výdavky na platy	377 919	377 919
Výdavky na poistné	111736	111736
Tovary a služby	100 000	144 000
Transfery	0	1 100
BV spolu	**589 655**	634 755
KV rok 2020	0,	0
Zníženie TaS		-14 800
S p o l u r.2020	**589 655**	**619 995**

v eurách

Na základe žiadosti komisárky bol rozpočet úradu komisára navŕšený dvakrát, a to:
1) listom **MF/010045/2020-442 zo dňa 17.3.2020,** ministerstvo financií úradu komisára oznámilo uvoľnenie finančných prostriedkov v celkovej výške **45 100 Eur** s tým, že v zmysle § 19 ods. 1 zákona o rozpočtových pravidlách tieto rozpočtové prostriedky možno použiť len na účely, na ktoré boli určené a podľa § 19 ods. 6 zákona o rozpočtových pravidlách je potrebné zachovávať hospodárnosť, efektívnosť a účinnosť ich použitia.

Účel použitia týchto prostriedkov bol nasledovný:

Cestovné náhrady tuzemské	**4 000 Eur**

Odmeny zamestnancom mimo prac. Pomeru **40 000 Eur**
Transféry medzinárodnej organizácii **1 100 Eur**,
S p o l u **45 100 Eur**

Komisárka zdôvodnila navŕšenie finančných prostriedkov tým, že finančné prostriedky pridelené na rok 2020, nepokrývajú ani výšku výdavkov na tovary a služby predchádzajúceho roku, pričom rozsah úloh pre rok 2020 je rovnaký, resp. vyšší ako v roku 2019, o čom svedčí aj čerpanie za rok 2019.

V kategórii 630 výdavky na odmeny zamestnancov mimo pracovného pomeru neboli rozpisom pokryté vôbec. Potreba vykrytia niektorých profesií v skrátených úväzkoch formou dohôd o pracovnej činnosti, resp. dohôd vykonaní práce je pre činnosť a fungovanie úradu komisára nevyhnutná. Ide o psychologické a psychiatrické stanoviská, práce spojené s rozvojom informačných technológií a audiovizuálnej techniky s prepojením na svet i zamestnancov úradu komisára. Ďalej ekonomicko-administratívne práce i práce zadané ad-hoc, podľa pracovných potrieb úradu komisára.

Rozpísané finančné prostriedky na položky cestovné tuzemské, ako aj cestovné zahraničné, nepokrývali finančné náklady plánovaných služobných ciest realizovaných v súvislosti s plnením úloh, ktoré jej priamo vyplývajú zo zákona. Ako vyplynulo z vývoja pandemickej situácie a možnosti realizovať služobné cesty, sa tieto prostriedky opäť čiastočne upravovali (-14 800Eur), resp. modifikovali na iné rozpočtové položky. Tieto presuny nám aj napriek pandémii umožnili vo veľkej miere plniť úlohy z plánu činnosti na rok 2020.

Ku kvantifikácii úspor výdavkov v čase pandémie po analýze výdavkov a prepočte plánovaných potrieb do konca roka 2020 predložila komisárka ministerstvu financií (na základe žiadosti ministerstva) kvantifikáciu úspor, ktoré sa v dôsledku opatrení súvisiacich s pandémiou prejavili predovšetkým na cestovných výdavkoch Celkovo sme predložili úsporu v sume 21 800 Eur.

Podarilo sa však náhradným spôsobom zmierniť dopad na plánované aktivity a finančné prostriedky plánované na domáce i zahraničné pracovné cesty boli využité na vytvorenie podmienok úradu komisára pre transformáciu na virtuálny priestor, čo si vyžiadalo okamžité náklady v sume 7000 Eur, a **tým konečné vyčíslenie úspory na rok 2020 upravilo ministerstvo financií na 14.800 Eur, ktorú úrad komisára odvedie podľa usmernenia ministerstva financií. Úspora 7000 Eur bola použitá na materiálové i softwarové vybavenie úradu komisára.**

Týmto riešením sa dosiahlo, že väčšina plánovaných akcii bola realizovaná vo virtuálnom priestore. Z plánovaných zahraničných aktivít to bola výročná konferencia siete detských ombudsmanov ENOC a konferencia Európskej siete mladých ambasádorov ENYA, pravidelná konferencia v rámci Európskeho inštitútu v rámci sociálnej práce ERIS, ako aj workshopy zamerané na práva deti v rámci Unicef a Európskej komisie, ktoré sa uskutočnili s účasťou zamestnancov úradu komisára. Transformácia na virtuálny priestor nám umožnila zapojiť systematicky aj deti do dlhodobo plánovaných aktivít ENOC a ENYA Pre rozvoj vzťahov s uvedenými inštitúciami ako aj pre rozvoj osobných schopností zúčastnených detí je však dôležitý a nevyhnutný aj osobný kontakt.

Z upraveného rozpočtu boli finančné prostriedky vyčerpané takto**:**

V EUR	**Upravený rozpočet**	**Čerpanie**
Bežné výdavky	**634 755**	**619 800,19**
Úspora		**14 800,00**
S p o l u	**634 755**	**634 600,19**

Z upraveného rozpočtu **634 755** Eur boli k 31.12.2020 vyčerpané prostriedky takto:

Výdavky v Eur.	**Upravený rozpočet**	**Čerpanie**
Mzdy, platy a ostatné vyrovnania a poistné	**489 655**	**486 929,65**

PN vo výške 507,02 Eur z r. 2020 sú zahrnuté v transferoch.

V EUR	**Upravený rozpočet**	**Čerpanie**	**%**
Mzdy a odvody spolu	**489 655**	**486 929,65**	**99,44**
Tovary a služby	**144 000**	**131 263,52**	**91,15**
Transfery	**1 100**	**1 607,02**	**146,09**
Bežné výdavky r.2020 úspora	**634 755**	**619 800,19 14800**	**100,00**
Kapitálové výdavky z roku 2018	**5 000**	**2 783**	

Nevyčerpané prostriedky za rok 2020 v Štátnej pokladnici predstavujú 154,81Eur a úsporu 14 800 Eur.

Priebeh časového čerpania bežných výdavkov je závislý predovšetkým od výplatných termínov, pretože mzdové prostriedky predstavujú spolu s odvodmi podstatnú časť všetkých výdavkov, ako je uvedené vyššie v tabuľke.

Najvyššie výdavky za tovary a služby:
Prenájom administratívnych priestorov sídla úradu komisára na Odborárskom námestí 3, Bratislava, a služby s tým spojené. Podľa platnej zmluvy v sume **33 713 Eur.**
Ďalšie zmluvné vzťahy na

1. zabezpečovanie účtovníckych prác v sume **10 800 Eur,**
2. poskytovanie odborných činnosti súvisiacich s ochranou osobných údajov a bezpečnosti informačných systémov predstavovalo výdavok **4950 Eur,**
3. zabezpečovanie činností v súvislosti s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci a ochranou pred požiarmi, vo výške **560 Eur**,
4. príspevok na stravu zamestnancov vo výške **6100 Eur**,
5. tvorba SOFO **1700** Eur.

Na odmeny pracovníkov na základe uzatvorených dohôd vykonávaných mimo pracovného pomeru bolo vyplatených **39 875 Eur**. Ide o niektoré vybrané profesie, ktoré sú nevyhnutné pre plnenie zákonom stanovených činnosti úradu komisára (psychologické služby, audiovizuálne služby, administratívne služby spojené s ekonomickou agendou, apod.). **Rok 2020 poskytovanie IT služieb 4950 Eur.** Pre funkčnosť a bezpečnosť IT úrad komisára dlhodobo používa cloudové služby Office 365 tie í zahŕňajú aj SharePoint, e-mailové služby, OneDrive a ďalšie cloudové služby.

Aplikácie SharePoint a OneDrive umožňujú sledovať všetky zmeny vykonané v digitálnych podobách spisov a pracovať na nich tímovo. Taktiež nastavená politika oprávnení zabraňuje úplnému mazaniu súborov a e-mailov.

Vďaka cloudovým službám bol prechod na prácu z domu (Home Office) takmer bez problémov. Vďaka tomu mohol úrad komisára vykonávať svoju činnosť bez prerušenia. Dohľad nad chodom firemného hardvéru, softvéru, periférii, serverov a aktívnych prvkov siete, ako aj kontrolu funkčnosti a aktualizácii pre operačné systémy a ďalšie činnosti podľa zmluvy ako aj konzultácie a poradenstvo, zabezpečuje externá spoločnosť, ktorá zabezpečuje že všetky požiadavky sú odstránené spravidla do dvoch hodín.

Webové sídlo slúži z dôvodu ochrany osobných údajov ako hlavná komunikačná platforma pre elektronickú komunikáciu s podávateľmi. Práve cez webový formulár môžu podávatelia zasielať elektronickú dokumentáciu k svojim prípadom tak, aby bol dodržaný zákon 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Ďalšiu úlohu ktorú externá spoločnosť v priebehu roka 2020 zabezpečila, bolo vytvorenie technického priestoru, aby sa mohli viesť online diskusie a dialógy. Úrad komisára teraz už disponuje modernou video-konferenčnou technikou s dvojicou konferenčných mikrofónov, PTZ kamerou a stereo reproduktormi. Je schopný uskutočniť konferencie v 4K rozlíšení s 5.1 kanálovým zvukom. Navyše, kamera je schopná zaznamenávať celú zasadaciu miestnosť, vďaka čomu môže konferenciu viesť niekoľko zamestnancov súčasne z jedného miesta.

Antivírusový balík ESET Endpoint Antivirus je nainštalovaný na všetkých klientskych staniciach a na serveri. Celkovo úspešne zachytil 1424 hrozieb a pracuje veľmi efektívne. Počet hrozieb sa v porovnaní s minulým rokom takmer nezmenil.

Práca z domu je z dlhodobého hľadiska náročná pre informačné technológie. Používatelia sa zapájajú z rôznych sietí a môžu sa zapájať z rôznych zariadení, čo zvyšuje bezpečnostné riziko. Z tohto pohľadu je veľmi nápomocný CSIRT, ktorý informuje a pomáha riešiť tieto situácie.

Zabezpečenie chodu firemného hardvéru, softvéru, periférii, serverov a aktívnych prvkov siete, ako aj kontrolu funkčnosti a aktualizácii pre operačné systémy a ďalšie činnosti podľa zmluvy, ako aj konzultácie a poradenstvo, zabezpečuje úrad komisára prostredníctvom externej spoločnosti. Súčasťou poskytovaných služieb je i diaľkový servis počítačových zariadení zabezpečujúci nepretržitú technickú podporu a promptné odstránenie vzniknutých problémov. Tieto služby predstavujú výdavok vo výške **4 950 Eur** ročne.

Kapitálové výdavky

V roku 2018 bolo plánovaných 5000 Eur na zakúpenie výpočtovej techniky, ktoré nebolo realizované a finančné prostriedky boli rozpočtovými opatreniami presunuté do 31.12. 2021. Z uvedených prostriedkov bola v roku 2020 zakúpená Logitech TOA Logitech Raily Ultra HD Conference CAM s príslušenstvom za 2783,80 Eur. Nákup tohto zariadenia nám urýchlene umožnil vysporiadať sa z úlohami, ktoré vyplynuli z pandémie ochorenie COVID-19..

B. Personálne obsadenie úradu komisára

Úlohy úradu komisára spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti komisárky plnia zamestnanci úradu s priamym dosahom komisára na ich výber ako aj odmeňovanie. Na čele úradu je riaditeľ úradu, ktorého vymenúva a odvoláva komisárka.

Úrad komisára mal v roku 2020 stanovený počet 15 zamestnancov vrátame komisárky. K 31. decembru 2020 bolo personálne zloženie úradu komisára nasledovné:
Obsadených t bolo 15 pracovných miest na plný pracovný úväzok a jeden zamestnanec čiastočný pracovný úväzok v rozsahu jednej tretiny pracovného úväzku; z toho však jedna zamestnankyňa čerpala počas celého roka ďalšiu materskú dovolenku, s tým, že ju zastupovala ďalšia zamestnankyňa, takže v skutočnosti prácu vykonávali 14 zamestnanci vrátane komisárky.
14 zamestnancov úradu má vysokoškolské vzdelanie, jeden zamestnanec má stredoškolské vzdelanie s maturitou.

Zamestnanci úradu podľa druhu vzdelania:

	Právnická fakulta	Sociálna práca	Špeciálna pedagogika	Pedagogika	Iné
spolu	**6**	**4**	**1**	**1**	**3**
Z toho žien	**2**	**3**	**1**	**1**	**2**

Zamestnanci úradu podľa dosiahnutého stupňa vysokoškolského vzdelania:

Stupeň vzdelania	I.	II.	III.
	0	**9**	**5**
z toho žien	**0**	**5**	**3**

V hodnotenom období (rok 2020) najviac rástla agenda vyvolaná podnetmi rodičov v súvislosti s pandemickými opatreniami. Komisárka a zamestnanci úradu v rámci prešetrovania podnetu musia získať čo najviac informácií, a to zo strany podávateľov, resp. ich zákonných zástupcov, kolíznych pracovníkov z úradov práce sociálnych vecí a rodiny, zo školských zariadení, ktoré deti navštevujú, od psychológov alebo lekárov v prípade, ak je z podnetu známe, že sa dieťaťom zaoberajú. Túto dokumentáciu o dieťati si zamestnanec úradu, ktorý podnet týkajúci sa maloletého rieši, musí naštudovať a opakovane s uvedenými inštitúciami komunikovať. Ak sa vo veci maloletého vedie súdne konanie a komisárku doňho súd priberie, do okruhu študijných materiálov patria i písomnosti nachádzajúce sa v súdnom spise.

Pre potreby komisárky, resp. zamestnanca úradu, sa každá ústna a písomná komunikácia počíta ako úkon, ktorý spracovateľ v rámci prešetrovania spisu vykonal. K jednotlivým spisom sú počty úkonov priebežne sledované. Počet úkonov závisí od zložitosti podnetu. Sú podnety, v ktorých zamestnanec úradu vykoná len 5 úkonov (takýchto podnetov je veľmi málo), ale naproti tomu sú podnety, ktoré sú prešetrované, resp. monitorované viac ako rok a tam počet úkonov na

jeden prípad narastie aj na 200. Priemerne na jeden podnet vychádza 50 úkonov. Z tohto počtu sa vychádza, keď sa vykazuje počet úkonov na zamestnanca.

Počet zamestnancov

2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
10	12	12	13	15

Rozpočtové prostriedky na platy a odvody

2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
325 546	353 489	431 905	591 926	**486 929,65**

IV. PRÍLOHY

Príloha č. 1

Základné práva dieťaťa obsiahnuté v medzinárodných dokumentoch, ktorými je Slovenská republika viazaná

Medzinárodné zmluvy

- Dohovor o právach dieťaťa (1989)
- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (1950)
- Medzinárodný pakt o občianskych, politických, hospodárskych a kultúrnych právach (1966)
  - Dohovor o štátnom občianstve vydatých žien (1957)
  - Dohovor o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach (1993)
  - Dohovor o osvojení detí (1967)
  - Dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutia o výchove detí a obnovení výchovy detí (1980)
  - Dohovor o vymáhaní výživného v cudzine (1956)
  - Dohovor o občiansko-právnych aspektoch únosov detí
  - Dohovor o výkone práv detí (1996)
  - Dohovor Haagskej konferencie o rozhodnutiach o vyživovacej povinnosti k deťom
  - Dohovor o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí (1980)

Medzinárodné deklarácie a smernice

- Všeobecná deklarácia ľudských práv
- Ženevská deklarácia práv dieťaťa (1924)
- Deklarácia práv dieťaťa (1959)
- Štandardné minimálne pravidlá OSN pre výkon spravodlivosti u mladistvých z roku 1985 (Pekinské pravidlá)
- Pravidlá OSN na ochranu mladistvých zbavených slobody z roku 1990
- Smernice OSN o prevencii kriminality mladistvých z roku 1990 (Rijádske smernice)

A. Legislatíva Európskej únie

- Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000

C. Kľúčové práva dieťaťa obsiahnuté v Dohovore

- Prirodzené právo dieťaťa na život.
- Právo dieťaťa na meno, na registráciu ihneď po narodení, právo na štátnu príslušnosť a pokiaľ je to možné, právo poznať svojich rodičova a právo na ich starostlivosť.
- Právo dieťaťa oddeleného od jedného z rodičov alebo oboch rodičov udržiavať pravidelné osobné kontakty s rodičmi, ibaže by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.

- Právo dieťaťa na nevyhnutné informácie o mieste pobytu neprítomného (neprítomných) člena (členov) rodiny, ak oddelenie dieťaťa od rodičov je dôsledkom akéhokoľvek postupu štátu, ako je väzba, uväznenie, vypovedanie, deportácia alebo smrť, ibaže by poskytnutie takej informácie odporovalo záujmu dieťaťa; štát je povinný zabezpečiť, aby podanie takej žiadosti samo o sebe nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre dotknutú osobu.
- Právo dieťaťa na spojenie rodiny, ak dieťa a rodičia žijú v rôznych štátoch.
- Právo dieťaťa, ktorého rodičia sa zdržiavajú v rôznych štátoch udržiavať pravidelné osobné kontakty a priame styky s oboma rodičmi.
- Právo dieťaťa a jeho rodičov opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú, a vstúpiť do svojej vlastnej krajiny.
- Právo dieťaťa na slobodu prejavu; výkon tohto práva môže podliehať určitým obmedzeniam, aké ustanovuje zákon a ktoré sú potrebné na rešpektovanie práv alebo povesti iných, na ochranu národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky.
- Právo dieťaťa na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.
- Právo dieťaťa na slobodu združovania a slobodu pokojného zhromažďovania.
- Právo dieťaťa na prístup k informáciám a materiálom z rôznych národných a medzinárodných zdrojov.
- Právo dieťaťa, ktoré je dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí, na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom; povinnosť štátu zabezpečiť takému dieťaťu náhradnú starostlivosť.
- Právo dieťaťa so zdravotným postihnutím (telesným alebo duševným) požívať plný a riadny život v podmienkach zabezpečujúcich dôstojnosť.
- Právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu a na využívanie liečebných a rehabilitačných zariadení.
- Právo dieťaťa, ktoré zverili príslušné orgány do starostlivosti, ochrany alebo liečenia telesného alebo duševného zdravia náhradnému zariadeniu, na pravidelné hodnotenie zaobchádzania s dieťaťom a všetkých ďalších okolností spojených s jeho umiestnením.
- Právo každého dieťaťa na výhody sociálneho zabezpečenia vrátane sociálneho poistenia.
- Právo každého dieťaťa na životnú úroveň nevyhnutnú pre jeho telesný, duševný, duchovný, mravný a sociálny rozvoj a zodpovednosť rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú, v rámci svojich schopností a finančných možností za zabezpečenie životných podmienok nevyhnutných pre rozvoj dieťaťa.
- Právo dieťaťa na vzdelanie.
- Právo dieťaťa spoločne s príslušníkmi svojej skupiny používať vlastnú kultúru, vyznávať a praktikovať svoje vlastné náboženstvo a používať svoj vlastný jazyk.
- Právo dieťaťa na odpočinok a voľný čas, na účasť na hre a oddychovej činnosti zodpovedajúcej jeho veku, ako aj na slobodnú účasť na kultúrnom živote a umeleckej činnosti.
- Právo dieťaťa na všestrannú účasť na kultúrnom a umeleckom živote a napomáhať, aby sa deťom poskytovali zodpovedajúce a rovné možnosti v kultúrnej, umeleckej oblasti, oddychovej činnosti a využívaní voľného času.
- Právo dieťaťa na ochranu pred hospodárskym vykorisťovaním a pred vykonávaním akejkoľvek práce, ktorá môže byť preň nebezpečná, alebo brániť jeho vzdelávaniu, alebo ktorá by škodila zdraviu dieťaťa alebo jeho telesnému, duševnému, duchovnému, mravnému alebo sociálnemu rozvoju.
- Právo dieťaťa obvineného, obžalovaného alebo uznaného za vinné z porušenia trestného práva na také zaobchádzanie, ktoré rozvíja zmysel dieťaťa pre dôstojnosť a česť, ktoré znovu posilňuje úctu dieťaťa k ľudským právam a základným slobodám iných a berie ohľad na vek

dieťaťa, napomáha znovu začlenenie a zapojenie dieťaťa do prospešného pôsobenia v spoločnosti.

C. Kľúčové povinnosti Slovenskej republiky ako zmluvnej strany dohovoru

- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby poskytol na požiadanie rodičom, dieťaťu, alebo prípadne inému členovi rodiny nevyhnutné informácie o mieste pobytu neprítomného (neprítomných) člena (členov) rodiny, ak oddelenie dieťaťa od rodičov je dôsledkom akéhokoľvek postupu štátu, ako je väzba, uväznenie, vypovedanie, deportácia alebo smrť, ibaže by poskytnutie takej informácie odporovalo záujmu dieťaťa; štát je povinný zabezpečiť, aby podanie takej žiadosti samo o sebe nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre dotknutú osobu.
- Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú v najvyššej možnej miere zachovanie života a rozvoj dieťaťa.
- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho právo na prístup k zdravotníckym službám.
- Povinnosť štátu povzbudzovať hromadné oznamovacie prostriedky k šíreniu informácií a materiálov, ktoré sú pre dieťa sociálne a kultúrne prospešné, podporovať medzinárodnú spoluprácu pri tvorbe, výmene a rozširovaní takých informácií a materiálov z rôznych kultúrnych, národných a medzinárodných zdrojov, tvorbu a rozširovanie kníh pre deti, povzbudzovať hromadné oznamovacie prostriedky k tomu aby brali osobitný ohľad na jazykové potreby detí patriacich k menšinovej skupine alebo domorodému obyvateľstvu, tvorbu zodpovedajúcich zásad ochrany dieťaťa pred informáciami a materiálmi škodlivými pre jeho blaho.
- Povinnosť štátu uznať zásadu, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa.
- Povinnosť štátu zabezpečiť rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri plnení ich úlohy výchovy detí a zabezpečiť rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti a vykonať všetky potrebné opatrenia na to, aby sa zabezpečilo právo detí pracujúcich rodičov využívať služby a zariadenia starostlivosti o deti, ktoré sú pre ne určené.
- Povinnosť štátu vykonať všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, vrátane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa; tieto ochranné opatrenia musia zahŕňať aj účinné postupy na vytvorenie sociálnych programov zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu a tým, ktorým sa zverilo, ako aj iné formy prevencie. Na účely zistenia, oznámenia, postúpenia, vyšetrovania, liečenia a následné sledovanie uvedených prípadov zlého zaobchádzania s deťmi zahŕňajú takisto podľa potreby postupy pre zásahy súdnych orgánov.
- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby sa v prvom rade bral do úvahy záujem dieťaťa, a aby osvojenie dieťaťa povoľovali len na to kompetentné orgány, ktoré v súlade s príslušným zákonom a v ustanovenom konaní na základe všetkých zodpovedajúcich a spoľahlivých informácií určia, že osvojenie je prípustné z hľadiska postavenia dieťaťa vo vzťahu k rodičom, príbuzným a zákonným zástupcom a že, ak sa to vyžaduje, dotknuté osoby dali vedomý súhlas na osvojenie po takom prejednaní, ktoré sa môže ukázať ako potrebné.
- Povinnosť štátu uznať, že osvojenie v cudzej krajine možno považovať za náhradný spôsob starostlivosti o dieťa, pokiaľ dieťa nemožno odovzdať do výchovy v zariadení starostlivosti

o deti alebo rodine osvojiteľa alebo sa oň nemožno starať iným vhodným spôsobom v krajine jeho pôvodu a povinnosť zabezpečiť, aby dieťa osvojené v inej krajine využívalo rovnaké záruky a práva, ktoré by platili v prípade osvojenia vo vlastnej krajine a aby osvojenie v cudzej krajine neviedlo k neoprávnenému finančnému zisku zúčastnených osôb.

- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby dieťa žiadajúce o priznanie postavenia utečenca alebo ktoré sa legálne považuje za utečenca, dostalo potrebnú ochranu a humanitárnu pomoc pri využívaní práv ustanovených týmto Dohovorom a inými dokumentami v oblasti medzinárodného humanitárneho práva a ľudských práv.
- Povinnosť štátu uskutočniť opatrenia podporujúce sebadôveru a umožňujúce aktívnu účasť dieťaťa so zdravotným postihnutím v spoločnosti.
- Povinnosť štátu zabezpečiť právo postihnutého dieťaťa na osobitnú starostlivosť, v závislosti od rozsahu existujúcich zdrojov a podporiť a zabezpečiť oprávnenému dieťaťu a osobám, ktoré sa oň starajú, požadovanú pomoc zodpovedajúcu stavu dieťaťa a situácii rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú.
- Povinnosť štátu zabezpečiť pomoc, podľa možností bezplatne, s ohľadom na finančné zdroje rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú, a je určená na zabezpečenie účinného prístupu postihnutého dieťaťa k vzdelaniu, profesionálnej príprave, zdravotnej starostlivosti, rehabilitačnej starostlivosti, príprave na zamestnanie a odpočinok, a to spôsobom vedúcim k dosiahnutiu čo najväčšieho zapojenia dieťaťa do spoločnosti a čo najvyššieho stupňa rozvoja jeho osobnosti, vrátane jeho kultúrneho a duchovného rozvoja.
- Povinnosť štátu zabezpečiť v rámci medzinárodnej spolupráce výmenu zodpovedajúcich informácií v oblasti preventívnej zdravotnej starostlivosti a medicínskeho, psychologického a funkčného liečenia v prípade postihnutých detí, vrátane rozširovania a prístupu k informáciám týkajúcim sa metód rehabilitačnej výchovy a profesionálnej prípravy na to, aby štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, mohli zlepšovať svoje možnosti a znalosti a prehĺbiť tak svoje skúsenosti v týchto oblastiach.
- Povinnosť štátu prijať potrebné opatrenia na znižovanie dojčenskej a detskej úmrtnosti, na zabezpečenie nevyhnutnej lekárskej pomoci a zdravotníckej starostlivosti pre všetky deti s dôrazom na rozvoj základnej lekárskej starostlivosti, na potieranie chorôb a podvýživy tiež v rámci základnej lekárskej starostlivosti, okrem iného tiež využívaním ľahko dostupnej technológie a poskytovaním dostatočne výživnej stravy a čistej pitnej vody, pričom sa berie ohľad na nebezpečenstvá a riziká znečistenia životného prostredia, na poskytnutie zodpovedajúcej starostlivosti matkám pred aj po pôrode, na zabezpečenie toho, aby všetky zložky spoločnosti, najmä rodičia a deti, boli informované o zdraví a výžive detí, prednostiach kojenia, hygiene, sanitárnych podmienkach prostredia detí aj o predchádzaní nešťastným prípadom, a aby mali prístup k vzdelaniu a boli podporované pri využívaní týchto základných znalostí, na rozvoj osvety a služieb v oblasti preventívnej zdravotnej starostlivosti, poradenskej služby pre rodičov a výchovy k plánovanému rodičovstvu a všetky účinné a potrebné opatrenia na odstránenie všetkých tradičných praktík škodiacich zdraviu detí.
- Povinnosť štátu prijať potrebné opatrenia na dosiahnutie plného uskutočňovania práva každého dieťaťa na výhody sociálneho zabezpečenia vrátane sociálneho poistenia; tieto výhody sa podľa situácie poskytujú s ohľadom na zdroje a možnosti dieťaťa a osôb, ktoré sa oň starajú, ako aj s ohľadom na všetky ďalšie hľadiská, ktoré sú spojené so žiadosťou o poskytnutie týchto výhod podanou dieťaťom alebo v prospech dieťaťa.
- Povinnosť štátu prijať potrebné opatrenia na poskytovanie pomoci rodičom a iným osobám, ktoré sa o dieťa starajú, na uskutočňovanie práva dieťaťa na životnú úroveň a v prípade potreby povinnosť poskytovať materiálnu pomoc a podporné programy, najmä v oblasti zabezpečenia potravín, šatstva a bývania.

- Povinnosť štátu prijať všetky opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie obnovy starostlivosti o dieťa zo strany rodičov alebo iných osôb, ktoré nesú za dieťa finančnú zodpovednosť na území štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, alebo v zahraničí.
- Povinnosť štátu prijať všetky opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie práva na vzdelanie na základe rovných možností zaviesť pre všetky deti bezplatné a povinné základne vzdelanie; povinnosť podnecovať rozvoj rôznych foriem stredného vzdelania zahŕňajúceho všeobecné a odborné vzdelanie dostupné pre každé dieťa a povinnosť prijať iné zodpovedajúce opatrenia, ako je zavádzanie bezplatného vzdelania a, v prípade potreby, poskytovanie finančnej podpory; povinnosť všetkými vhodnými prostriedkami sprístupniť vysokoškolské vzdelanie pre všetky podľa schopností; sprístupniť všetkým deťom informácie a poradenskú službu v oblasti vzdelania a odbornej prípravy na povolanie; povinnosť prijať opatrenie na podporu pravidelnej školskej dochádzky a na zníženie počtu tých, ktorí školu nedokončia.
- Povinnosť štátu všetky opatrenia nevyhnutné na to, aby sa disciplína v škole zabezpečovala spôsobom zlučiteľným s ľudskou dôstojnosťou dieťaťa a v súlade s týmto Dohovorom.
- Povinnosť štátu rozvíjať a podporovať medzinárodnú spoluprácu vo veciach týkajúcich sa vzdelania, najmä s cieľom prispieť k odstráneniu nevedomosti a negramotnosti vo svete a s cieľom uľahčiť prístup k vedecko-technickým poznatkom a moderným metódam výuky.
- Povinnosť štátu uznať, že výchova dieťaťa má smerovať k rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania a rozumových aj fyzických schopností v čo najširšom objeme, výchove zameranej na posilňovanie úcty k ľudským právam a základným slobodám, a tiež k zásadám zakotveným v Charte Spojených národov, k výchove zameranej na posilňovanie úcty k rodičom dieťaťa, k svojej vlastnej kultúre, jazyku a hodnotám, k národným hodnotám krajiny trvalého pobytu, ako aj krajiny jeho pôvodu, a k iným civilizáciám, k príprave dieťaťa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia, mieru, znášanlivosti, k rovnosti pohlavia a priateľstva medzi všetkými národmi, etnickými, národnostnými a náboženskými skupinami a osobami domorodého pôvodu, k výchove zameranej na posilňovanie úcty k prírodnému prostrediu; povinnosť štátu zabezpečiť, aby dodržiavanie týchto princípov zodpovedalo minimálnym štandardom ustanoveným štátom.
- Povinnosť štátu zabezpečiť právo dieťaťa na všestrannú účasť na kultúrnom a umeleckom živote a napomáhať, aby sa deťom poskytovali zodpovedajúce a rovné možnosti v kultúrnej, umeleckej oblasti, oddychovej činnosti a využívaní voľného času.
- Povinnosť štátu prijať zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na zabezpečenie ochrany pred hospodárskym vykorisťovaním a zákazu práce škodlivej zdravému vývinu dieťaťa; za týmto účelom určiť najnižšiu vekovú hranicu alebo hranice pre vstup do zamestnania, určiť zodpovedajúcu úpravu pracovného času a podmienok zamestnania, určiť zodpovedajúce pokuty alebo iné sankcie na účinné zabezpečenie plnenia tohto článku.
- Povinnosť štátu prijať všetky nevyhnutné opatrenia, včítane zákonodarných, správnych, sociálnych a kultúrnych opatrení, na ochranu detí pred nezákonným užívaním narkotických a psychotropných látok definovaných príslušnými medzinárodnými zmluvami a na zabránenie využívania detí pri ich nezákonnej výrobe a obchodovaní s týmito látkami.
- Povinnosť štátu chrániť dieťa pred všetkými formami sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania; n a zabezpečenie tohto záväzku prijať nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné medzinárodné opatrenia na zabránenie zvádzania alebo donucovania detí k akejkoľvek nezákonnej sexuálnej činnosti, využívania detí na prostitúciu alebo na iné nezákonné sexuálne praktiky za účelom finančného obohacovania, využívania detí v pornografii a pri výrobe pornografických materiálov za účelom finančného obohacovania.
- Povinnosť štátu prijať všetky nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné opatrenia na zabránenie únosu detí, predávaniu detí a obchodovaniu s nimi za akýmkoľvek účelom a v akejkoľvek podobe.

- Povinnosť štátu chrániť dieťa pred všetkými ostatnými formami vykorisťovania, ktoré akýmkoľvek spôsobom škodia blahu dieťaťa.
- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby žiadne dieťa nebolo podrobené mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu; aby za trestné činy spáchané osobami mladšími ako osemnásť rokov sa neukladal trest smrti a trest odňatia slobody na doživotie bez možnosti prepustenia na slobodu, aby žiadne dieťa nebolo nezákonne alebo svojvoľne pozbavené slobody, aby sa zatknutie, zadržanie alebo uväznenie dieťaťa vykonávalo v súlade so zákonom a používalo sa len ako krajné opatrenie a na najkratší potrebný čas, aby sa s každým dieťaťom pozbaveným slobody zaobchádzalo s ľudskosťou a s úctou k vrodenej dôstojnosti ľudskej bytosti a spôsobom, ktorý berie ohľad na potreby osoby daného veku; predovšetkým musí byť každé také dieťa umiestnené oddelene od dospelých, iba ak by sa uvážilo, že neoddeľovať ho od dospelých je v jeho vlastnom záujme, a zabezpečiť, aby dieťa pozbavené slobody malo právo udržiavať písomný a priamy styk so svojou rodinou, aby každé dieťa pozbavené slobody malo právo okamžitého prístupu k právnej alebo inej zodpovedajúcej pomoci, ako aj na právo odvolávať sa na súd alebo iný právomocný, nezávislý a nestranný orgán proti rozhodnutiu o odňatí slobody a v každom takom prípade na prijatie neodkladného rozhodnutia.
- Povinnosť štátu uznávať a zabezpečovať dodržovanie noriem medzinárodného humanitárneho práva, ktoré sa na ne vzťahujú v prípade ozbrojených konfliktov a ktoré sa dotýkajú dieťaťa.
- Povinnosť štátu prijať všetky vykonateľné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa osoby, ktoré nedosiahli vek pätnástich rokov, priamo nezúčastnili na bojových akciách a zdržať sa povolávania do svojich ozbrojených síl osôb mladších ako pätnásť rokov. humanitárneho práva, ktoré majú vzťah k ochrane.
- Povinnosť štátu prijať všetky nevyhnutné opatrenia na podporu telesného a duševného zotavenia a sociálnej reintegrácie dieťaťa, ktoré je obeťou akejkoľvek formy zanedbania, využívania za účelom finančného obohacovania alebo zneužívania, mučenia alebo inej formy krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania alebo ozbrojeného konfliktu.
- Povinnosť štátu zabezpečiť, aby žiadne dieťa nebolo obvinené, obžalované alebo uznané za vinné z porušenia trestného práva pre konanie alebo opomenutie, ktoré nezakazovalo vnútroštátne alebo medzinárodné právo v čase, keď k nim došlo, aby každé dieťa obvinené alebo obžalované z porušenia trestného práva malo prinajmenšom tieto nasledujúce záruky, aby bolo považované za nevinné až dovtedy, keď je podľa zákona preukázaná vina, aby okamžite a priamo v potrebných prípadoch prostredníctvom jeho rodičov alebo zákonného zástupcu bolo informované o obvineniach proti nemu vznášaných, a malo pri príprave a uplatnení svojej obhajoby právnu alebo inú potrebnú pomoc, aby vec bez odkladu rozhodol v súlade so zákonom príslušný, nezávislý a nestranný úrad alebo súdny orgán v spravodlivom procese v prítomnosti právneho zástupcu alebo inej zodpovedajúcej osoby a v prítomnosti rodičov alebo zákonných zástupcov dieťaťa, ibaže by sa zvážilo, že ich prítomnosť, najmä s ohľadom na vek a situáciu dieťaťa, nie je v jeho záujme, aby nebolo nútené vypovedať alebo priznávať vinu, aby sa mohlo oboznamovať s výpoveďami svedkov buď priamo, alebo prostredníctvom iných a aby sa zabezpečila rovnoprávna účasť svedkov obhajoby a hodnotenie ich výpovedí, aby ak bolo rozhodnuté, že sa dieťa previnilo proti trestnému zákonu, toto rozhodnutie, ako aj akékoľvek v dôsledku toho prijaté opatrenia, boli v súlade so zákonom preskúmateľné vyšším právoplatným, nezávislým a nestranným orgánom alebo súdnym orgánom, aby sa mu zabezpečila bezplatná pomoc tlmočníka, ak dieťa nerozumie jazyku používanému v konaní alebo ním nehovorí, aby sa vo všetkých štádiách konania plne uznávalo jeho súkromie.

- Povinnosť štátu prijať také zákony, zákonné procedúry a zriadiť orgány a inštitúcie osobitne určené pre deti obvinené, obžalované alebo uznané za vinné z porušenia trestného práva a najmä určiť najnižšiu vekovú hranicu, pred ktorej dosiahnutím sa deti považujú za nespôsobilé porušiť trestné právo; v prípade potreby prijať opatrenia na zaobchádzanie s takými deťmi bez použitia súdnej procedúry za predpokladu plného dodržiavania ľudských práv a právnych záruk; je nevyhnutné vytvoriť rôzne záruky, ako je opatrovateľská služba, pravidlá o poradenstve a dozore; konzultatívne služby; zavedenie skúšobnej lehoty; náhradná starostlivosť; programy vzdelávania a prípravy zabezpečenia takého zaobchádzania s deťmi, ktoré zodpovedá ich blahu, ako aj ich pomerom a spáchanému deliktu.
- Povinnosť štátu široko informovať o zásadách a ustanoveniach tohto Dohovoru tak medzi dospelými, ako aj medzi deťmi.

Dohovor zaväzuje aj ďalšie subjekty k záväzkom a zákazom :

- Zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov alebo aj členov širšej rodiny, alebo obce, zákonných zástupcov a iných právne zodpovedných osôb za dieťa, ktoré smerujú k zabezpečeniu jeho orientácie a usmerňovaní pri výkone práv v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.
- Zákaz oddeliť dieťa od rodičov proti ich vôli, iba ak príslušné úrady na základe súdneho rozhodnutia a v súlade s platným právom a v príslušnom konaní určia, že také oddelenie je potrebné v záujme dieťaťa (napríklad ak ide o zneužívanie alebo zanedbávanie dieťaťa rodičmi, alebo ak rodičia žijú oddelene a treba rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa); v takomto konaní sa musí poskytnúť dotknutým stranám možnosť zúčastniť sa na konaní a oznámiť svoje stanoviská.
- Zákaz vystaviť dieťa svojvoľnému zasahovaniu do jeho súkromného života, rodiny, domova alebo korešpondencie ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť; právo dieťaťa na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom.

Príloha č. 2

Právne predpisy Slovenskej republiky implementujúce záväzky Dohovoru

- Ústava Slovenskej republiky.
- Zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Civilný sporový poriadok.
- Civilný mimosporový poriadok.
- Zákon č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 643/2008 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 103/2018 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov .
- Zákon č. 383/ 2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 600/ 2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 627/ 2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 201/ 2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 561/ 2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 447/ 2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 448/ 2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 219 2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákonník práce.
- Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 245 2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 61/2015 Z. z o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 131/2002 Z. z o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 396/2012 Z. z o Fonde na podporu vzdelávania v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 282/2008 Z. z o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 219/1996 Z. z o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov a o zriaďovaní a prevádzke protialkoholických záchytných izieb v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 576/2004 Z. z o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 577/2004 Z. z o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 578/2004 Z. z o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 580/2004 Z. z o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 377/2004 Z. z o ochrane nefajčiarov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 355/2007 Z. z o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 363/2011 Z. z o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Trestný zákon.
- Trestný poriadok

Príloha č.3

		Pridružené zdravotné znevýhodnenie						
Názov a druh zariadenia sociálnych služieb	**Počet detí do 18.roku veku**	**sluchové**	**zrakové**	**rečové**	**telesné**	**poruchy spektra osobnosti**	**odborníci**	**Metodika práce s prijímateľom sociálnych služieb pri jednotlivých zdravotných znevýhodneniach**
1. Domov sociálnych služieb Slniečko Slnečná 3813/34 974 04 Banská Bystrica	17	neuviedli	neuviedli	5	1	3	Sociálny pracovník, asistent sociálnej práce, inštruktor sociálnej rehabilitácie, opatrovateľ. Externe: špeciálny pedagóg, logopéd, fyzioterapeut).	Náhradné alternatívne komunikačné prostriedky, terapeutický materiál, obrázkové kartičky a iné.
2. Denný detský stacionár DEDESO Klokočova 741 981 01 Hnúšťa	13	1	3	1	9	2	Sociálny pedagóg, vychovávateľ, špeciálny pedagóg opatrovateľ, fyzioterapeut,	Individuálny prístup, Alternatívne a augmentatívne komunikačné stratégie. Metodika pre zrakové a sluchové postihnutie nebola bližšie popísaná (uvádzajú len individuálny postup) a iné.

3. Občianske združenie Detské srdce Čapajevova 27 080 01 Prešov	Nedoručili ani po urgencii.							
4. Domov sociálnych služieb Domu sv. Anny Štúrová 5 064 01 Stará Ľubovňa	16	neuviedli	neuviedli	neuviedli	neuviedli	neuviedli	Sociálni pracovníci, špeciálny pedagóg, pracovníci na rozvoj pracovných zručností, opatrovateľky, zdravotníci.	Medódy, formy a prostriedky uvedené len všeobecne, odkaz na internú smernicu „Metódy práce v zariadeniach sociálnych služieb Gregokatolíckej charity Prešov“ a „Spis individuálneho plánovania Domu sv. Anny“. Údaje neposkytli v požadovanom členení, preto nie je možné uviesť počet zdravotne znevýhodnených podľa jednotlivých kategórií.
5. Špecializované zariadenie pre osoby s autizmom			1 nevidiaci		2	Detský autizmus, atipick	Psychológ, špeciálny pedagóg, somatopéd, logopéd – v regionálnom	TEACH program AAK -pre verbálne nekomunikujúcich, komunikačné perá,

Do Stošky 8 010 04 Žilina – Bánová						ý autizm us, Asperg erov syndró m, poruch y správan ia	centre autistov (pri zariadení), liečebný pedagóg, špeciálny pedagóg, fyzioterapeut, opatrovateľ, sociálny pracovník,	komunikačné knihy a iné.
6. Dom sociálnych služieb Dom Humanity G. Bergera Pionierov 8 048 01 Rožňava	20	0	3	20	5	20	Sociálny pracovník, špeciálny pedagóg, asistent sociálnej práce sestra, masér, opatrovateľ.	Metódy: Individuálny prístup s jednotlivcom, tréningové a stimulatívne techniky a iné. Školenia zamestnancov: Minimálne signály pri práci s klientom, posunková reč v sociálno-právnej praxi, zvládanie stresu a záťaže.
7. ZPMP Pod kopcom 75 940 02 Nové Zámky	29	0	3	29	22	14 + 15 mentál ne postihn	Sociálny pracovník, špeciálny pedagóg, vychovávateľ, pomocný vychovávateľ, inštruktor sociálnej rehabilitácie,	TEACH program, komunikačná kniha, piktogramy, audio formy, inštruktážne videá, posunková reč, komunikácia

						utie s viacn ásobný m postihn utím	praktická sestra, opatrovateľ.	prostredníctvom iPad, komunikácia prostredníctvom kartičiek, tabuľa podporovaného rozhodovania a iné.
8. Socia domov sociálnych služieb Topoľova 6 949 01 Nitra	12		2 prakticky nevidiaci	11 nekomunikuje verbálne	12	nie	Sociálna pracovníčka, inštruktor sociálnej rehabilitácie, fyzioterapeut, vychovávateľ - špeciálny pedagóg.	Individuálna aj v rámci zdravotného znevýhodnenia – bazálna stimulácia, iniciálny dotyk, komentovanie činností, inde len sledovanie emočného komfortu s minimálnym použitím signálov (pri zrakovom znevýhodnení), pri telesnom popísaná celá škála metód a terapií, kognitívna terapia, rozvoj komunikačnej schopnosti verbálnej alebo alternatívnej a iné.
9. Nezábudka - združenie na pomoc rodinám so ZP	Neuvedený počet	2	8	25	10	9	Špeciálny pedagóg, vychovávateľ, inštruktor sociálnej rehabilitácie.	TEACCM, ABA terapia, posunková reč, bazálna

deťmi a mladistvými Turianska ul. 4795/8 903 01 Senec								stimulácia, prvky Montessori.
10. Denné centrum Baobab Nezisková organizácia Diaconia Svätý Jur Blagoevova 2675/10-12 851 04 Bratislava	Neuvedený počet	11	11	11	11	11	Liečebný pedagóg, terapeut, sociálny pracovník.	Nácvik a forma komunikácie cez piktogramy, iPad, program Gotalk, komunikačné knihy, komunikátory, gestá. Rozvoj motoriky – zraková stimulácia, koordinácia oko-ruka,
11. DSS Detva Pionierska 850/13 962 12 Detva	34	1	21	34	34	5 + 34 poruchy správania	Sociálny pracovník, vychovávateľ, sestra, zdravotnícky asistent, opatrovateľ.	AAK (pre neverbálnu komunikáciu a autistických PSS), pri verbálnej ide o rozvíjanie aktívnej a pasívnej slovnej zásoby. Nácvik sebaobslužných činností, motorických funkcií.
12. Domov sociálnych	27	0	0	4	5	10		Individuálny prístup, bazálna stimulácia,

služieb HRABINY Rekreačná 6393/60 968 01 Nová Baňa					+ 8 závažné kombinované postihnutia v súvislosti s DMO			ABA terapia, relaxácia a zmyslová stimulácia, liečebná rehabilitácia, rozvoj reči.
13. Centrum sociálnych služieb Prameň Matúškova 1631 026 01 Dolný Kubín	10	0	3	10	5	6	Sociálny pracovník, špeciálny pedagóg, zdravotnícky pracovník, rehabilitačný pracovník.	Rozvoj kompenzačných systémov vnímania, pohybová výchova zameraná na rozvoj jemnej motoriky, hrubej motoriky a koordináciu pohybových návykov, alternatívne a augmentatívne komunikačné stratégie, štrukturalizácia činností, prostredia, aktivít (TEACH program) a iné.
14. IDEA – Domov sociálnych služieb Breziny 264	7	2	5	5	3 + 3 DMO	4	Sociálny pracovník, vychovávateľ, zdravotná sestra, praktická sestra, opatrovateľ, fyzioterapeut.	Bazálna stimulácia,prvky neverbálnej komunikácie,

055 62 Prakovce								
15. ANIMA - Domov sociálnych služieb Andeja Kmeťa 1362/2 071 01 Michalovce	5 + 10 (do 25 rokov)	1	1	5	5	1	Sociálny pracovník, zdravotná sestra, opatrovateľ, masér.	Metóda individuálneho prístupu s dôrazom na sluchovú a zrakovú percepciu, TEACH program, služba včasnej intervencie pre dve rodiny.
16. KREATÍV ZSS Klasov č. 287 951 53 Klasov	14	1	2	10	5	5 + 1 ADHD	Manažér kvality, sociálny pracovník, špeciálny pedagóg, sestra, psychológ, opatrovateľ, terapeut, delegovaná sestra pre ošetrovateľskú rehabilitáciu, .	Metóda individuálneho prístupu a široká škála metód s variovaním podľa zdravotného znevýhodnenia.
17. "Harlekýn" ZSS Topoľčany ul. Závodného 2678/1 955 01 Topoľčany	8			8	1	6	Sociálny pracovník, vychovávateľ -špeciálny pedagóg, psychológ, inštruktor sociálnej rehabilitácie, sestra, fyzioterapeut.	TEACH program ABA terapia Akademické zručnosti sú obsiahnuté v pláne učiteľa a asistenta (všetci navštevujú školu) a iné.
Spolu -17	444	19	63	178	140	146		

Príloha č. 4

Prijímanie detí so zdravotným znevýhodnením do materských škôl v pôsobnosti vybraných miest a obcí v školskom roku 2018/2019 a 2019/2020

Pč.	Mesto	Školský rok	Počet podaných žiadostí	Zdravotné znevýhodnenie prijatých/neprijatých detí	Počet vyhovených žiasostí	Počet nevyhovených žiadostí	Dôvod neprijatia dieťať do MŠ
1.	**Bardejov**	2018/2019	**2**	1. narušená komunikačná schopnosť 2. mentálne postihnutie	1	**1**	kapacita MŠ
		2019/2020	**0**		0	**0**	
2.	**Poprad**	218/2019	**1**	oneskorený nerovnomerný psychomotorický vývin v oblasti sociálnej komunikácie, motoriky a sebaobsluhy, narušené komunikačné schopnosti	1	**0**	
		219/2020	**13**	narušená komunikačná schopnosť, oneskorený nerovnomerný vývin, autizmus, ADHD, DNO, sluchové postihnutie	11	**2**	kapacita špeciálnej triedy MŠ
3.	**Stropkov**	2018/2019	**4**	neorganická enkopréza, iné prenikavé vývinové poruchy, autizmus	4	**0**	
		2019/2020	**4**	neorganická enkopréza, iné prenikavé vývinové poruchy, autizmus	4	**0**	
4.	**Svidník**	2018/2019	**0**		0	**0**	
		2019/2020	**0**		0	**0**	
5.	**Levoča**	2018/2019	**1**		1	**0**	
		2019/2020	**1**		1	**0**	

		2018/2019	**2**	Williho syndróm, ADHD	2	**0**	
6.	**Dolný Kubín**	2019/2020	**2**	ADHD	2	**0**	
		2018/2019	**4**	**Prijaté**: sluchový postih, ADHD, neskôr diagnostikovaný autizmus **Neprijaté:** autizmus	3	**1**	MŠ nemá podmienky na zabezpečnie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb dieťaťa, ktoré vyplývajú z jeho zdravotného znevýhodnenia
7.	**Martin**	2019/2020	**4**	**Prijaté**: diabete + celiakia, narušené komunikačná schopnosť zdravotné oslabenie, oneskorenie rečového prejavu **Neprijaté:** viacnásobné postihnutie + symptomická porucha reči	3	**1**	MŠ nemá podmienky na zabezpečnie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb dieťaťa, ktoré vyplývajú z jeho zdravotného znevýhodnenia
	Turčianske	2018/2019	**0**		0	**0**	
8.	**Teplice**	2019/2020	**0**		0	**0**	
		2018/2019	**1**	autizmu	1	**0**	po 6 mesiacoch odbornej diagnostiky odporúčané do špeciálnej MŠ
9.	**Ružomberok**	2019/2020	**3**	viabnásobné postihnutie, oneskorený vývoj reči, predpoklad na autizmus	3	**0**	
10.	**Žilina**	2018/2019	**8**	narušená komunikačná schopnosť, mentálne postihnutie, diabetes, 3xzrakový postih, DMO-ľavostranná hemisféra, hyperkinetické prejavy - emočná labilita, oneskorený psychomotorický vývin	7	**1**	DMO - ľavostranná hemisféra - kapacitné dôvody (v MŠ nebolo možné vytvoriť vhodné podmienky, bezbariérové prístupy pre pohyb dieťaťa v pristoroch MŠ)

		2019/2020	**18**	porucha binokulárneho videnia - narušená komunikačná schopnosť, 12 x zrakové postihnutie kombinovaný s narušenou komunikačnou schopnosťou, DMO, kogenitálny hyperinzulinizmus, narušená komunikačná schopnosť + porucha autistického spektra, celiakia, neurálna inkontinencia, podpriemerná úroveň kognitývnch schopností	13	**5**	4 x zrakový postih kombinovaný s narušenou komunikačnou schopnosťou - naplnenosť špeciálnej triedy pre deti so zrakovým postihnutín, naplnenosť aj po integrovaní detí v bežných triedach,kogenitálny hyperinzulinizmus - kapacita, nie sú vhodné podmienky na poskytnutie potrebnej dennej zdravotnej starostlivosti
		2018/2019	**1**	ADHD	1	**0**	
11.	**Gelnica**	2019/2020	**1**	ADHD	1	**0**	
		2018/2019	**0**	pervazívna vývojová porucha, porucha vývoja reči, zaostalosť v psychomotorickom vývine	0	**0**	
12.	**Michalovce**	2019/2020	**4**	Arnoldova - Chiariho malformacia I. typ, globálna svalová hypotónia, zaostávanie expresívnej zložky reči, pervazívna vývojová porucha, centrálna tonusová a koordinačná porucha, Downov syndróm, pervazívna vývojová porucha	4	**0**	
		2018/2019	**6**	2-DMO, 2- porucha autistického spektra, iná pervazívna vývinová porucha, 1 - Downov syndróm, 1 -sluchový postih	6	**0**	
13.	**Spišská Nová Ves**	2019/2020	**8**	4-porucha autistického spektra, iná pervazívna vývinová porucha, 2-Downov sydróm, 1 - DMO, 1 - sluchový postih	8	**0**	
		2018/2019	**1**	chorý a zdravotne oslabený	1	**0**	
14.	**Trebišov**	2019/2020	**0**		0	**0**	

		2018/2019	**3**	zvýšené riziko epileptických záchvatov	2	**1**	kapacitné a personálne dôvody /chýbajú pedagogocký asistenti/
15.	**Rožňava**	2019/2020	**8**	detský autizmus, expresívna porucha reči + pravdepodobne ADHD+zdravotné oslabenie (gastroenterológia), oneskorený vývin (dieťa používalo cumeľ aj plienky, vydávalo len zvuky, bolo agesívne), iná zmiešaná porucha správania a emotivity, porucha správania s opozičným, vzdorovitým správaním, mierna duševná zaostalosť s významnou poruchou správania, narušená komunikačná shopnosť, špecifický narušený vývin reči, oneskorený vývoj, neosvojené zákl. hygienické návyky, duševná zaostalosť, expresívna porucha reči	3	**5**	jedno dieťa s autizmom bude prijaté od 1.9.2020, rodič anuloval žiadosť, oznámil, že dieťa bude navštevovať špeciálnu MŠ, kapacitné a personálne dôvody,neosvojené hygienické návyky, nie všade sú vytvorené vhodné podmienky na prijatie takýchto detí / ***prebiehajú jednania o možnosti otvorenia šppeciálnej školy/***
16.	**Brezno**	2018/2019	**2**	oneskorený vývin reč, achodroplázia	2	**0**	
		2019/2020	**3**	autizmus (dieťa bolo prijaté na diagnostický pobyt po 3 mesiacoch pobyt ukončený) , Downov syndróm, svalová dystrofia	2	**1**	oneskorené podanie žiadosti-nedostat miesta
17.	**Banská Štiavnia**	2018/2019	**3**	zdravotné znevýhodnenie detí z objektívnych dôvodov neuádzame	3	**0**	
		2019/2020	**0**		0	**0**	
18.	**Rimavská Sobota**	2018/2019	**2**	narušená komunikačná schopnosť, autizmus	2	**0**	
		2019/2020	**5**	opozdený vývin reči, stredné pásmo autistického spektra, viacnásobné postihnutie, 2 NKS, 3 DMO, dysfázia	5	**0**	
19.	**Veľký Krtíš**	2018/2019	**4**	3 autizmus, 1 Downov syndróm	4	**0**	

		2019/2020	**0**		0	**0**	
20.	**Zvolen**	2018/2019		narušená komunikačná schopnosť, narušený vývin reči, porucha aktivity a pozornosti - ADHD, zrakové postihnutie, telesné postihnutie, viacnásobné postihnutie	53		
		2019/2020		narušená komunikačná schopnosť, narušený vývin reči, porucha aktivity a pozornosti - ADHD, zrakové postihnutie, telesné postihnutie, viacnásobné postihnutie, autizmus, dieťa choré zdravotne oslabené	52		
21.	**Bánovce nad Bebravou**	2018/2019	**14**	pracovná nezrelosť, prejavy ADHD, oneskorený psychomotorický vývin, oneskorený rečový vývin, zrakové poruchy, mentálne poruchy	14	**0**	
		2019/2020	**14**	porucha autistického spekra, hyperaktivity, oneskorený psychomotorický vývin, oneskorený rečový vývin, zrakové poruchy, mentálne poruchy, telesné poruchy, poruchy komunikačnej schopnosti, autizmus a ďalšie pervazívne poruchy	14	**0**	
22.	**Považská Bystrica**	2018/2019	**1**	narušená komunikačná schopnosť	1	**0**	
		2019/2020	**4**	oslabené sluchové, percepčné schopnosti, hlavne auditívne vnímanie	3	**1**	
23.	**Prievidza**	2018/2019	**3**	Aspergerov syndróm, narušená komunikačná schopnosť, telesný postih	3	**0**	
		2019/2020	**4**	oneskorený vývoj, narušená komuniksčná schopnosť (2 detí), autizmus	3	**1**	kapacita MŠ
24.	**Púchov**	2018/2019	**2**	autizmus	2	**0**	

		20192020	**2**	autizmus	2	**0**	
		2018/2019	**0**		0	**0**	
25.	**Trenčín**	2019/2020	**0**		0	**0**	
		2018/2019	**1**	narušená komunikačná schopnosť	1	**0**	
26.	**Galanta**	2019/2020	**0**		0	**0**	
		2018/2019	**2**	2 narušená komunikačná schopnosť	2	**0**	
27.	**Piešťany**	2019/2020	**1**	1 Downov syndróm	1	**0**	
		2018/2019	**0**		0	**0**	
28.	**Skalica**	2019/2020	**1**	spotická hemiparéza exe-telesný postih	1	**0**	
		2018/2019	**12**	Downov syndróm, porucha zraku, porucha sluchu, 2 nešpecifikovaná porucha pozornosti, autizmus, epileptické záchvaty-nerozprával, vývojové vady horných končatín, narušená komunikačná schopnosť, pervazívna vývinová porucha, expresívna porucha reči a jazyka, inkontenencia	9	**3**	podmienky MŠ (1 x autizmus, 1x inkontenencia), absencia špeciálneho pedag./asistenta (1 epileptické záchvaty)
29.	**Trnava**	2019/2020	**13**	autizmus, epilesia, 2 downov syndróm, porucha zraku, porucha sluchu, 2 nešpecifikované poruchy pozornosti,DMO, vývinová pouca aktivity a pozornosti, porucha autistického spektra, zrakové znevýhodnenie - neprijatý	8	**5**	podmienky MŠ (1 x autizmus, 1 x porucha zraku), prijaté na inú MŠ (1 dieťa), prijaté na inú MŠ (1 porucha autistického spektra, 1 zrakové znevýhodnenie)
		2018/2019	**5**	DMO, autizmus, oneskorený vývin reči	5	**0**	
30.	**Hlohovec**	2019/2020	**3**	atuizmus, hyperkinetický syndromsuspekný autizmus	3	**0**	
31.	**Malacky**	2018/2019	**0**		0	**0**	

		2019/2020	**0**		0	**0**	
		2018/2019	**0**		0	**0**	
32.	**Pezinok**	2019/2020	**0**		0	**0**	
		2018/2019	**2**	dieťa s epilepsiou, dieťa s Downovým syndrómom	1	**1**	dieťa s Downovým syndrómom - nespĺňalo kritéria prijatia (do 30.08. nedovŕšilo 3 roky)
33.	**Senec**	2019/2020	**2**	dieťa s narušenou komunikačnou schopnosťou, dieťa s poruchou autistického spektra	1	**1**	dieťaťu s poruchou autistického spektra - nebolo možné zabezpečiť adekvátne podmienky v MŠ
		2018/2019	**28**	autizmus, poruchy výživy (diabetes, celiakia), ľahký mentálny postih, porucha pozornosti	13	**15**	kapacitné možnosti, personálne zabezpečenie, materiálne zabezpečenie a iné potrebné podmienky
34.	**Bratislava-Petržalka**	2019/2020	**28**	autizmus, poruchy výživy (diabetes, celiakia), ľahký mentálny postih, porucha pozornosti	6	**22**	kapacitné možnosti, personálne zabezpečenie, materiálne zabezpečenie a iné potrebné podmienky
		2018/2019	**8**	diabetes melitus, porucha reči, telesné postihnutie, ľahká forma autizmu, DMO-spastická hemiparéza	7	**1**	kapacita MŠ
35.	**Bratislava-Ružinov**	2019/2020	**7**	porucha reči, telesné postihnutie ľahká forma autizmu, DMO-stredného stupňa	5	**2**	potreba špeciálneho pedagóga a asistenta
		2018/2019	**1**	ľahký stupeň autizmu	1	**0**	
36.	**Komárno**	2019/2020	**3**	ľahký stupeň autizmu, stredný stupeň autizmu, sluchové postihnutie	3	**0**	
37.	**Nitra**	2018/2019	**16**	mentálne, zrakové, sluchové, telesné, postihnutie a deti choré a zdravotne oslabené	15	**1**	kapacita MŠ

		2019/2020	**15**	mentálne, zrakové, sluchové, telesné, postihnutie a deti choré a zdravotne oslabené	12	**3**	kapacita MŠ, vek dieťaťa
		2018/2019	**11**	narušená komunikačná schopnosť, autizmus a viacnásobné postihnutie (fyzický a mentálny postih), DMO	8	**3**	nedostatok finančných prostiedkov na navýšenie počtu asistentov učiteľa v MŠ (súčasný počet asistentov 5)
38.	**Levice**	2019/2020	**14**	narušená komunikačná schopnosť, Downov syndróm, poruchy správania, DMO, poruchy správania a mentálny postih	11	**3**	nedostatok finančných prostiedkov na navýšenie počtu asistentov učiteľa v MŠ (súčasný počet asistentov 6)
		2018/2019	**0**		0	**0**	
39.	**Topoľčany**	2019/2020	**0**		0	**0**	
		2018/2019	**1**	autizmus	1	**0**	
40.	**Zlaté Moravce**	2019/2020	**2**	autizmus, narušená komunikačná schopnosť	2	**0**	